

Pro gradu -tutkielma

**Ympäristövastuullisuuden kehittäminen Suomen
Palloliitolle**

Antti Voutilainen

Jyväskylän yliopisto

Bio- ja ympäristötieteiden laitos

21.1.2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO, Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta
Bio- ja ympäristötieteiden laitos
Ympäristötieteen maisteriohjelma

Voutilainen, Antti Ympäristövastuullisuuden kehittäminen Suomen
Palloliitolle
Pro gradu tutkielma: 73 s., 1 liite (5 s.)
Työn ohjaajat: Tutkijatohtori Jyri Paasonen ja Professori Tuula
Tuhkanen
Tarkastajat: Yliopistonopettaja Saana Kataja-aho ja
Yliopistonopettaja Elisa Vallius

Tammikuu 2024

Hakusanat: Agenda 2030, Hiilijalanjälki, Kasvihuonekaasu, Suomen
Palloliitto, UEFA, Vastuullisuus

Organisaatioiden yhteiskuntavastuusta on tullut yhä tärkeämpi keskustelunaihe, ja sidosryhmät ovat alkaneet kiinnostua toiminnan vaikutuksista erityisesti ympäristöön. Myös urheilutoimijat ovat myöntäneet, että urheilussa on negatiivisia ympäristövaikutuksia, joiden vähentämiseen pitää ryhtyä. Euroopan jalkapalloliitto UEFA on luonut vuonna 2021 oman vastuullisuusstrategiansa (Football Sustainability Strategy), jossa se vaatii sen alaisilta kansallisilta jalkapalloliitoilta toiminnan mukauttamista strategiansa mukaiseksi. Suomen Palloliitto (SPL) vastaa jalkapallon toiminnan kehittämisestä Suomessa, joten sen tehtävänä on jalkauttaa strategia sen alaisiin seuroihin. Tutkielmassa tuotettiin tietoa Palloliitolle seurojen ympäristövastuullisuuden nykytilanteesta ja heidän näkemyksistään siihen liittyen sekä selvitettiin seurojen merkittävimmät CO₂-päästölähteet. Kirjallisuuden perusteella hypoteesina oli, että matkustuksesta syntyvät suurimmat ympäristöpäästöt. Tutkielmaan kuului kaksi eri vaihetta. Ensimmäiseksi sähköinen kyselylomake lähetettiin Palloliiton laaturjärjestelmään kuuluville seuroille, joiden vastaukset analysoitiin laadullisesti. Toiseksi kuuden kyselylomakkeessa halukkaaksi ilmoittautuneen seuran suurimmat päästölähteet selvitettiin ilmastolaskurin avulla. Näiden tulosten perusteella luotiin lisäksi toimenpide-ehtotuksia ympäristövastuullisuuden parantamiseksi sekä Palloliitolle että seuroille. Kysely osoitti, että on hyvin tärkeää lisätä ympäristötietoisuutta seurajohdon keskuudessa, sillä vastausprosentin perusteella aihe ei näyttänyt kiinnostavan seurajohtoa. Lisäksi tietoisuus vastuullisuuteen liittyvien käsitteiden merkityksestä oli vähäistä. Ilmastolaskuri osoitti, että jalkapalloseurojen suurimmat päästölähteet pelikaudella liittyvät todellakin matkustukseen ja erityisesti valmentajien sekä pelaajien kotipeli- ja harjoitusmatkustukseen. Tärkeimpinä toimenpide-ehtotuksina esille nousevat Palloliiton tarjoama vastuullisuuskoulutus sekä seurojen ympäristökampanjointi ja suurimpien päästölähteiden tarkempi dokumentointi.

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ, Faculty of Mathematics and Science
Department of Biological and Environmental Science
Master's Degree Programme in Biological and Environmental Science

Voutilainen, Antti Development of environmental responsibility for
the Finnish Football Association
MSci Thesis: 73 p., one appendix (5 p.)
Supervisors: Postdoctoral Researcher Jyri Paasonen and
Professor Tuula Tuhkanen
Examiners: University teacher Saana Kataja-aho and University
teacher Elisa Vallius

January 2024

Keywords: Agenda 2030, Carbon Footprint, Greenhouse gas, Sustainability,
The Finnish Football Association, UEFA

Corporate responsibility has emerged as a crucial topic of discussion, drawing the attention of both investors and consumers, especially regarding the environmental impact of operations. Sports organizations have also acknowledged the negative environmental impacts associated with sports, recognizing the need for proactive measures. UEFA (Union of European Football Associations) established its sustainability strategy (Football Sustainability Strategy) in 2021. This strategy requires the Finnish Football Association to align their operations accordingly. Given its role in developing football activities in Finland, the Finnish Football Association is tasked with implementing this strategy in its affiliated clubs. The research provided the Finnish Football Association with information on the current state of clubs' environmental responsibility and pinpointed the primary CO₂ emission sources. Based on the literature, the hypothesis was that the clubs' biggest environmental emissions are caused by travel. The research consisted of two phases. Firstly, an electronic survey was sent to clubs participating in the Football Association's quality system, and their responses were qualitatively analyzed by thematic categorization. Secondly, the major sources of emissions for six clubs that expressed their interest in the survey were identified using a climate calculator. Based on these results, recommendations for improving environmental responsibility were developed for both the Football Association and the clubs. The findings indicated that increasing environmental awareness among club management is crucial because of the low response rate and limited understanding of the sustainability concepts. The climate calculator revealed that coaches' and players' commuting to home games and training constituted the most substantial emission sources in the football clubs during the season. Key action proposals include the Football Association providing sustainability education, better documentation of the biggest emission sources in the clubs and the clubs engaging in environmental campaigns.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA	3
	2.1 Ilmastonmuutos	3
	2.2 Kestävä kehitys ympäristöpolitiikassa	4
	2.3 Vastuullisuus urheilussa.....	10
	2.4 Suomen Palloliitto ja vastuullisuus	22
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	26
	3.1 Kyselylomake	26
	3.2 Ilmastolaskuri.....	27
4	TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU.....	30
	4.1 Ympäristövastuullisuuden nykytilanne tutkimusseuroissa	30
	4.2 Päästölähteiden analysointi.....	42
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	55
	KIITOKSET	57
	LÄHTEET JA KIRJALLISUUS.....	58
	LIITE 1 KYSELYLOMAKE	69

SANASTO JA LYHENTEET

Sanasto

Agenda 2030	Kestävän kehityksen toimintaohjelma vuodelle 2030
Hiilijalanjälki	Tuotteen, palvelun tai toiminnan aiheuttama ilmastokuorma
UEFA	Union of European Football Associations
Vastuullisuus	Kestävän kehityksen mukainen toiminta

Lyhenteet

ARA	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
AVI	Aluehallintovirasto
BREEAM	Building Research Establishment's Environmental Assessment Method
ELY	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
EMAS	Eco-Management and Audit Scheme
ENVIMAT	Environmentally Extended Input-Output model, EEIO-malli
ESG	Environmental, Social, Governance
ETF	Enchanted Transparency Framework
FDA	Food and Drug administration
FIFA	Fédération internationale de football association
GHG	Greenhouse gas
GWP	Global Warming Potential
IPCC	Kansainvälinen ilmastopaneeli
LIPASTO	Suomen liikenteen pakokaasupäästöjen ja energiankulutuksen laskentajärjestelmä
LEED	Leadership in Energy and Environmental Design
MMR	Mixed methods Research
NBA	National Basketball Association
NFL	National Football League
NRDC	National Resources Defence Council
OKM	Opetus- ja kulttuuriministeriö
SEMS	Sustainable event management system
SPL	Suomen Palloliitto
SROI	Social Return of Investment
SYKE	Suomen ympäristökeskus
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development
UNFCC	United Nations Framework Convention on Climate Change
USGBC	U.S. Green Building Council

1 JOHDANTO

Viime aikoina ympäristökysymykset ovat nousseet esiin myös jalkapallon parissa. Sekä kansainvälisissä että kansallisissa jalkapalloliitoissa, sarjoissa ja seuroissa on käynnistetty monia ympäristöystävällisiä aloitteita (FIFA 2020, LaLiga 2019). Jalkapallon parissa toimivat tahot ovat samalla myöntäneet, että urheiluala synnyttää negatiivisia vaikutuksia ympäristöön, jotka vaativat korjaavia toimenpiteitä (Jenkins 2015). Jalkapallon avulla voidaan myös merkittävästi parantaa kansalaisten ympäristötietoisuutta ja normalisoida hyviä ympäristökäytänteitä sen suosion takia maailmanlaajuisesti. Sillä on myös samalla suuri rooli ympäristönsuojelun parantamisessa (Daddi ym. 2020).

Tutkielma lähti liikkeelle Suomen Palloliiton tarpeesta kehittää ympäristövastuullisuuttaan. UEFA vaatii sen alaisilta kansallisilta jalkapalloliitoilta toiminnan mukauttamista kestäväen kehityksen strategiansa (Football Sustainability Strategy) mukaiseksi. Strategia on luotu vuonna 2021 ja se ulottuu vuoteen 2030 asti. Sen tavoitteena on aktivoida, inspiroida ja kiihdyttää yhteistä toimintaa ihmisoikeuksista ja ympäristöstä huolehtimiseksi. Se sisältää 11 periaatetta, jotka ovat linjassa YK:n kestäväen kehityksen tavoitteiden kanssa. Päämääränä on luoda yhteinen perusta, selkeät tavoitteet ja suoritusindikaattorit, jotta jäsenliitot, liigat ja seurat voisivat kehittää omia strategioitaan kestävästä näkökulmasta. Strategia korostaa yhteistyön merkitystä sekä ESG- kriteerien (environment, social and governance) mittaamista ja raportoimista, jotta eurooppalaisen jalkapallon kestävää tilaa voitaisiin seurata ja arvioida. Tässä tutkielmassa keskitytään strategian kymmenennen periaatteen kahteen teemaan, mitkä ovat ilmasto ja kiertotalous. Tärkeimpinä tavoitteina näissä teemoissa on suorien ja epäsuorien hiilidioksidipäästöjen vähentäminen ennaltaehkäisyyn ja seurannan avulla sekä jätteiden etusijajärjestyksen huomioiminen erityisesti pakkausmateriaalien osalta. Myös ympäristötietoisuuden lisääminen on yksi strategian teemoista. Kaksi muuta periaatteen teemaa ovat tapahtuma- ja infrastruktuurivastuullisuus (UEFA 2021).

SPL on ensisijaisesti vastuussa sen edustaman lajin toiminnan kehittämisestä ja huippu-urheilun menestyksestä, minkä lisäksi se toimii suurena esimerkkinä sen sidosryhmille suurimpana lajiliittona Suomessa (OK 2023, Palloliitto 2023c). Palloliitto sitoutuu myös vastuullisuusohjelmassaan pienentämään jalkapallon ja futsalin ympäristövaikutuksia ja pyrkii torjumaan ilmastonmuutosta. Lisäksi se on arvioinut toimintansa ympäristövaikutukset, joiden vähentämiseksi se toteuttaa tarvittavia toimenpiteitä ja pyrkii näyttämään esimerkkiä (Palloliitto 2022).

Hiilijalanjäljen pienentämisen ensimmäinen vaihe on selvittää organisaation nykyiset päästöt. Useimmilla jalkapalloseuroilla ei ole kuitenkaan resursseja tällaiseen, joten tässä tilanteessa vapaasti käytettävissä olevien ilmastolaskurien käyttö tulee tarpeeseen. Internetistä on saatavilla useita ilmaisia ilmastolaskureita hyödynnettäväksi organisaation hiilijalanjäljen laskemiseksi.

Tradeka on luonut yhteistyössä Useless Companyn kanssa laskurin, jonka avulla erilaiset yhdistykset, hankkeet ja järjestöt voivat arvioida omaa hiilijalanjälkeään ilmaiseksi. Tradeka on yli 200 000 jäsenen osuuskunta, jonka ideana on tarjota jäsenilleen erilaisia palveluja jäsenmaksua vastaan jäsenten taloudenpidon ja toiminnan tukemiseksi. Sitä voivat hyödyntää kuitenkin myös muut aiheesta kiinnostuneet. Ilmastolaskurin avulla voidaan auttaa organisaatioita ja hankkeita tunnistamaan, mitkä toiminnot vaikuttavat eniten ilmastoon ja ohjaamaan organisaatioita tekemään tehokkaita toimenpiteitä hiilijalanjäljen pienentämiseksi. Hiilijalanjäljen kehityksen seuraamisella voidaan todentaa, ovatko hiilidioksidipäästöjä vähentävät toimenpiteet todella tehokkaita. Ilmastolaskuria on ollut testaamassa usea järjestötoimija ja saadun palautteen perusteella laskurista on pyritty saamaan mahdollisimman helppokäyttöinen (Tradeka 2023). Tutkielman onnistumisen kannalta on tärkeää, että laskuriin pystytään syöttämään riittävän tarkasti siinä vaaditut lähtötiedot, jolloin tuloksista saadaan mahdollisimman täsmällisiä.

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää kyselyn avulla suomalaisten jalkapalloseurojen ympäristövastuullisuuden nykytilanne, mitä on tehty ja missä asioissa olisi parantamista. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää seurojen asenteita ja näkemyksiä ympäristövastuullisuuteen liittyen. Tästä Palloliitto saa tietoa siitä, mitä seurat omasta mielestään tarvitsevat ympäristövastuullisuuden kehittämiseksi, jolloin tarpeet pystyttäisiin ottamaan paremmin huomioon jatkotoimenpiteiden suunnittelussa. Tutkielmassa oli tavoitteena myös selvittää jalkapalloseurojen suurimmat päästölähteet pelikauden ajalta (huhti-lokakuu), mikä suoritettiin edellä mainitun ilmastolaskurin avulla. Suurimpien hiilidioksidipäästölähteiden löytäminen on tärkeää, jotta Palloliitto ja sen alaiset seurat osaisivat jatkossa keskittää huomionsa oikeisiin organisaatiotoimintoihin hiilijalanjäljen pienentämisessä. Resurssien puutteen on havaittu myös olevan merkittävä haaste suomalaisen jalkapalloilun ympäristövastuullisuuden kehittämisessä, joten samalla tutkittiin myös ilmaisten päästölaskureiden hyödyntämispotentiaalia seurojen toiminnassa. Hypoteesina tutkielmassa oli, että matkustaminen luo suurimmat ilmastopäästöt jalkapallossa. Kyselyn ja ilmastolaskurista saatavien tulosten perusteella tutkielmassa pyrittiin myös löytämään toimenpide-ehdotuksia sekä seuroille että Palloliitolle toimenpiteistä, joita olisi jatkossa hyvä toteuttaa UEFAn kestävä kehityksen strategian mukaisen toiminnan saavuttamiseksi. Kirjallisuusosassa perehdyttiin myös syvällisemmin vastuullisuuteen ilmiönä yhteiskunnassa ottaen huomioon urheilun ja kestävä kehityksen.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 Ilmastonmuutos

Ihmisen toiminnasta aiheutuva ilmastonmuutos johtuu pääasiassa kasvihuonekaasujen lisääntymisestä ilmakehässä. Kasvihuonekaasujen lisääntyessä kasvihuoneilmiö voimistuu, mikä aiheuttaa ilmaston lämpötilan nousemista (Ilmasto-opas.fi 2023c). Ilmastonmuutos itsessään määritellään sääolosuhteiden pitkän aikavälin muutokseksi, jotka vaikuttavat maapallon paikallisiin ja globaaleihin ilmasto-olosuhteisiin (NASA 2023b).

Maapallon elämän mahdollistamiseksi luonnollinen kasvihuoneilmiö on ratkaisevan tärkeä. Ilman tätä ilmiötä maapallon pintalämpötila olisi noin $-18\text{ }^{\circ}\text{C}$. Kasvihuoneilmiön ansiosta maapallon pintalämpötila on kuitenkin noin $+14\text{ }^{\circ}\text{C}$. Ilmakehän ansiosta maanpinnan ja alimpien ilmakerrosten lämpötila pysyy suhteellisen korkeana, sillä se päästää lävitseen auringonsäteilyn ja estää samalla lämpösäteilyn karkaamisen avaruuteen. Tämä perustuu siihen, että ilmakehässä luonnostaan esiintyvät niin sanotut kasvihuonekaasut, vesihöyry (H_2O), hiilidioksidi (CO_2), metaani (CH_4), dityppioksidi (N_2O) ja otsoni (O_3) pystyvät imemään lämpösäteilyä tietyillä aallonpituuksilla niiden molekyyliarakenteen vuoksi. Vesihöyry ja hiilidioksidi imevät noin 90 % maan pinnalta tulevasta lämpösäteilystä. Ihmisen toiminnan seurauksena ilmakehässä voimakkaasti lisääntyvä hiilidioksidi näin ollen lisää kasvihuoneilmiötä (Ilmasto-opas.fi 2023a, Ilmasto-opas.fi 2023b).

Keskilämpötila maapallolla on noussut noin 1,18 astetta 1800-luvun lopulta lähtien. Tämä muutos johtuu pääasiassa antropogeenisistä hiilidioksidipäästöistä ilmakehään. Lämpenemisestä suurin osa on tapahtunut viimeisen 40 vuoden aikana, mutta edelliset seitsemän vuotta ovat olleet selkeästi muita lämpimämpiä, vuosien 2016 ja 2020 ollessa lämpimimmät (NASA 2023a).

Kansainvälisen ilmastopaneelin (IPCC) kuudennessa raportissa ilmastonmuutoksen kerrotaan aiheuttaneen Euroopassa isoja vahinkoja ihmisille viime vuosikymmeninä. Tulvat, myrskyt ja helleaallot ovat suurimpia syitä vahinkojen syntyyn. Vaikka Euroopan alttius ilmastonmuutoksen vaikutuksille on pienempi maailman muihin alueisiin verrattuna, sen vaikutuksia on todettu myös ympäri Euroopassa. Suurimmat vaikutukset liittyvät keskilämpötilan nousuun, korkeiden lämpötilojen lisääntymiseen, kylmien lämpötilojen vähentymiseen sekä jääpeitteen ohenemiseen. Lisäksi Euroopassa lähes 50 miljoonaa ihmistä asuu rannikkoalueilla, joiden korkeus merenpinnasta on alle 10 metriä. Näillä alueiden tulvariski on suuri merenpinnan nousun, lisääntyvien sademäärien ja myrskyjen seurauksena. Lisäksi merien lämpeneminen aiheuttaa haittaa rannikkoeliöstölle (IPCC WGII Sixth Assessment Report 2022).

Raportissa ilmastonmuutos vaikuttaa todennäköisesti myös sosiaaliseen kestävyYTEEN. Ilmastonmuutoksen vaikutukset suuntautuvat varsinkin

heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin, kuten köyhiin sekä alkuperäiskansoihin, sillä köyhimmässä asemassa olevat ihmiset asettuvat asumaan helpommin herkille alueille. Nämä yhteisöt ovat usein luonnonvarojen ja elinkeinojen varassa, jolloin ne ovat erityisen haavoittuvia ilmastonmuutokselle. Esimerkiksi kuivuudet, tulvat ja maaperän köyhtyminen vaikuttavat erityisesti maanviljelijöihin ja siten ruoan saatavuuteen ja hintoihin. Maailmanpankki arvioi vuonna 2015, että mikäli ilmastonmuutoksen hillintätoimiin ei ryhdytä, köyhien määrä maailmassa voi kasvaa 100 miljoonalla ihmisellä vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi IPCC on laskenut yli 1,5 astetta nousevan maapallon keskilämpötilan vaikuttavan negatiivisesti yli 3 miljardiin ihmiseen globaalisti (Chatham House 2023, IPCC WGII Sixth Assessment Report 2022, Reliefweb 2015).

Ilmastonmuutoksen vaikutukset voivat näkyä myöhemmin myös terveydenhuollon, koulutuksen ja muiden peruspalveluiden saatavuudessa ja laadussa, sillä 15 % eurooppalaisista ei pysty vastaamaan terveydenhuoltotarpeisiinsa resurssien puutteen takia. Ilmastonmuutoksen lisäämä kuumuus voi kuormittaa elimistöä ja lisätä sydän- ja verisuonitauteja. Lisäksi talvikuukausien muuttuminen pimeämmiksi ja pilvisimmiksi voi lisätä masennuksen ja sitä kautta jopa itsemurhien määrää. Myös esimerkiksi maastopaloista kulkeutuvat savukaasut voivat altistaa valtimotaudeille (IPCC WGII Sixth Assessment Report 2022, Sydänliitto 2023). Myös vesivälitteisten tautien määrä voi lisääntyä puhtaan juomaveden saatavuuden pienentyessä tai paikallistuessa.

2.2 Kestävä kehitys ympäristöpolitiikassa

Ilmastonmuutoksen torjumiseksi on kehitetty erilaisia sopimuksia, ohjeistuksia, lakeja ja aloitteita eri tahojen, kuten kansainvälisten järjestöjen ja maiden hallitusten toimesta. Nämä toimet pyrkivät luomaan kaikille puitteet, velvoitteet ja yhteiset tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseksi ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Näin pyritään turvaamaan kestävä ja elinkelpoinen tulevaisuus.

Keskustelua ilmastonmuutoksesta käytiin pitkään vain tieteen parissa, harvoja poliittisia avauksia lukuun ottamatta 1980-luvulla. Vuonna 1992 pidetyssä Rio De Janeiron ympäristö- ja kehityskonferenssissa (United Nations Conference on Environment and Development, UNCED) ilmastonmuutos sai ensimmäistä kertaa suurta huomiota ja nousi puheenaiheeksi globaalisti. Rion konferenssissa syntyi useita sopimuksia, kuten ilmastopöytäkirja United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), jota päivitettiin yksittäisillä kasvihuonekaasupäästötavoitteilla Kioton pöytäkirjalla vuonna 2005. Ilmastopöytäkirja tuli täytäntöön vuonna 1994 ja vuonna 2005 sen oli allekirjoittanut 189 maata. Sen päämääränä oli vakiinnuttaa ilmakehän kasvihuonekaasujen pitoisuus tasolle, joka estää ihmiskunnan aiheuttamat vaaralliset vaikutukset maapallolle ja hillitsee ilmastonmuutosta. Välitavoitteeksi asetettiin teollisuusmaiden päästöjen hillitseminen vuoden 1990

tasolle vuoteen 2000 mennessä. Sopimus ei kuitenkaan ollut laillisesti sitova, joten sopimuksen tavoitteeseen ei monien maiden osalta päästy. Rion konferenssissa päästiin sopuun myös YK:n kestävän kehityksen Agenda 21 toimintaohjelmasta. Se hyväksyttiin yli 178 maan toimesta (Ilmasto.org 2020, Sustainable Development Goals Knowledge Platform 2022).

Ilmastonmuutoksen hillintää koskeva ehkä merkittävin kansainvälinen sopimus solmittiin Pariisissa vuonna 2015 ja se tuli voimaan marraskuussa 2016. Tämän Pariisin ilmastopimuksen tavoitteena on saada kasvihuonekaasupäästöt nopeaan laskuun niin, että maapallon keskilämpötilan nousu ei ylittäisi 1,5 astetta. Tällä hetkellä ilmastopimuksen on ratifioinut 193 maata ja Euroopan Unioni. Sopimuksessa korostetaan, että kehittyneiden maiden tulisi toimia etulinjassa ilmastomuutoksen hillinnässä sekä tarjota apua ja resursseja kehittyville maille ilmastomuutokseen sopeutumisessa. Ilmastopimuksessa keskitytään kehittyvien maiden kykyyn hillitä ilmastomuutosta ja painotetaan ilmastorahoituksen tarvetta, sillä ilmastomuutoksen ehkäiseminen vaatii uusia investointeja (United Nations 2023b, United Nations 2023c).

Pariisin ilmastopimuksen jälkeen maat kehittivät tehostetun avoimuuskehityksen (Enhanced Transparency Framework, ETF). Avoimuuskehityksen ideana on, että maat raportoivat toimenpiteistä, joita he toteuttavat ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä näiden toimenpiteiden edistymisestä. Vaikka ilmastopimuksen tavoitteen saavuttamiseksi lisäpanostusta tarvitaan vielä paljon, ovat kuluneet vuodet tuottaneet jo paljon vähähiilisiä ratkaisuja ja tutkimus- ja kehitystyöhön panostetaan entistä enemmän. Lisäksi yhä useammat maat ovat asettaneet itselleen kunnianhimoisia hiilineutraaliustavoitteita (United Nations 2023c).

Kestävä kehitys on käsitteenä noussut esille ensimmäisen kerran YK:n Brundtlandin komissiossa (United Nations World Commission on Environment and Development) vuonna 1987. Kestävä kehitys määriteltiin komission toimesta muutokseksi, joka täyttää nykyisen sukupolven tarpeet ilman, että se vaarantaisi tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksia. Tämä edellyttää, että kaikessa toiminnassa otetaan tasavertaisesti huomioon ihminen, ympäristö ja talous (Valtioneuvosto 2020).

Ekologinen kestävyys on perusta kestävän kehityksen kokonaisuudelle, sillä ilman sitä muut osa-alueet eivät voi toteutua. Se on lähestymistapa, joka perustuu luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden säilyttämiseen sekä kehittämiseen pitkällä aikavälillä. Tämän periaatteen mukaisesti ihmisen toiminnan tulisi olla sellaista, että se ei aiheuta peruuttamatonta vahinkoa luonnolle ja sen kantokyvyille. Maapallon kantokyvystä puhuttaessa viitataan ihmiskunnan vaikutukseen luontoon, erityisesti luonnonvarojen käyttöön ja ympäristön saastumiseen. Erityisesti talouden rooli korostuu, sillä se hyödyntää luonnonvaroja vastatakseen ihmisten tarpeisiin. Luonto tarjoaa meille esimerkiksi raaka-aineita, ravintoa sekä mahdollisuuksia virkistytymiseen. Kaikki, mikä luonnosta otetaan, palautuu takaisin jätteenä ja lämpönä, ja tämä virtaus kasvaa sitä enemmän, mitä enemmän raaka-aineita otetaan. Tätä

virtausta kutsutaan aineen ja energian kierroksi yhteiskunnan ja luonnon välillä (Ollikainen ja Pohjola 2013, Suomen YK-liitto 2021).

Taloudellinen kestävyys merkitsee talouskasvun tasapainoa, jossa pyritään saavuttamaan taloudellista voittoa ja ehkäisemään velkaantumista mahdollisimman pienellä luonnonresurssien kulutuksella. Talouskasvu on ilmiö, jossa kansantaloudella on kyky tuottaa enemmän hyödykkeitä ja palveluita. Tämä näkyy kasvuna bruttokansantuotteessa (bkt) asukasta kohti. Käytännössä talouskasvu merkitsee sitä, että yksilöllä on käytettävissään enemmän tavaroita ja palveluita sekä enemmän tuloja niiden hankkimiseksi. Ihmiskunta on hyötynyt talouskasvusta kiistattomasti, sillä esimerkiksi väestömäärä on kasvanut kymmenkertaiseksi 1700-luvusta ja elinajanodote kaksi kertaa suurempi kuin 200 vuotta sitten. Talouskasvu on kuitenkin lisääntynyt eriarvoisesti, sillä rikkaiden ja köyhimpien maiden elintason välinen ero on paisunut 30-kertaiseksi. Se on kuitenkin hidastunut viime vuosina Intian ja Kiinan talouskasvun myötä (Ollikainen & Pohjola 2013).

Sosiaalinen kestävyys pyrkii varmistamaan hyvinvoinnin edellytykset pitkällä aikavälillä. Sosiaalinen kestävyys jaetaan neljään teemaan, joita ovat turvallisuus, oikeudenmukaisuus, ekoprosumerismi sekä kestävät kaupunkimuodot. Turvallisuus on sosiaalisen kestävyuden perusta, jossa korostetaan ihmisten ja eläinten turvallisuutta. Turvallisuudella tarkoitetaan oikeuksia ja suojelua, jotka yksilöillä ja yhteisöillä tulisi olla haavoittuvissa tilanteissa, erityisesti ympäristö- ja ilmastoriskeihin liittyen. Ihmisten haavoittuvuus määritellään sen mukaan, kuinka kyvykkäitä he ovat selviytymään ilmastomuutoksen vaikutuksista. Oikeudenmukaisuudessa korostuu resurssien, mahdollisuuksien ja etujen tasapuolinen jakautuminen yhteiskunnassa. Se tarkoittaa esimerkiksi pääsyn peruspalveluihin, yhtäläisen vaikuttamismahdollisuuden ja pääsyn koulutukseen, riippumatta sosioekonomisesta asemasta, taustasta tai identiteetistä (Eizenberg & Jabareen 2017).

Ekoprosumerismi on näkökulma, jossa yhteiskunnan vastuulla on vähentää tulevia riskejä ja auttaa lieventämään paikallisia ja globaaleja vaikutuksia. Ideana on, että yksilöillä on potentiaalia edistää kestävyyttä kulutusvalintojensa ja aktiivisen osallistumisensa kautta kestäviin toimintoihin. Kestävät kaupunkimuodot liittyvät kaupunkien suunnitteluun ja rakenteeseen, tavalla, joka edistää sosiaalista, ekologista ja taloudellista kestävyyttä. Päämääränä on tehokkaiden ja joustavien kaupunkiympäristöjen luominen, jotka minimoivat kaupungin haitalliset ympäristövaikutukset ja parantavat ihmisten elämänlaatua. Esimerkiksi kaupungit pitäisi suunnitella siten, että etäisyydet asuinalueiden, työpaikkojen ja palvelujen välillä olisivat mahdollisimman lyhyitä, mikä vähentää energiankulutusta ja riippuvuutta ajoneuvoista. Myös hyvien liikenneyhteyksien rakentaminen ja kävelyn sekä pyöräilyn edistäminen on tärkeää. Viheralueiden rakentaminen lisää ihmisten viihtyvyyttä ja elämänlaatua ja palvelujen sekä virkistystoimintojen integroiminen kaupunkiin lisää esimerkiksi sosiaalista vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä (Eizenberg & Jabareen 2017).

Viime vuosina kulttuurinen kestävyys on noussut myös tärkeäksi tekijäksi kestävä kehityksen näkökulmasta. Kulttuuri vaikuttaa ja muuttaa tapojamme ja perinteitämme, jotka taas välittävät meille perusarvomme, totuuden, kauneuden ja hyvyyden. Esimerkiksi taiteelliset perinteet vaikuttavat käsityksemme kauneudesta. Ihmisen luontoon kuuluu kiinnostus kauneudesta, joten esteettisyys vaikuttaa yhtenä tekijänä kulttuuriseen käyttäytymiseemme. Moraali ja uskonnolliset käytännöt puolestaan vaikuttavat käsityksiimme siitä, mikä on hyvää ja miten tulisi ajatella, puhua ja toimia osana tiettyä yhteisöä (Thiele 2016).

Kaikki ajattelumme pohjautuu siis kulttuuriin, joka ohjaa meitä yhteiskuntamme ja yhteisömmme jäseninä. Kulttuuri koetaan eri puolilla maailmaa eri tavalla, joten myös kestävä kehitys voidaan nähdä erilaisena asiana itämaisessä ja länsimaaisessa kulttuurissa. Tästä syystä ihmisen ja luonnon välisen suhteen kulttuurinen määrittäminen on tärkeää. Olennainen tavoite on ymmärtää kulttuuri ja ihminen osana luonnon kantokykyä ja yksilötasolla tämä näkyy heidän luontosuhteessaan. Se, millaisia luontosuhteita tuemme ja rakennamme yhdessä muiden kanssa, lähtee kulttuuristamme (Siivonen 2019).

Ratkaisujen löytäminen nykyisiin taloudellisiin ja ekologisiin haasteisiin on mahdotonta ilman ihmisten käyttäytymisen, kulttuurin, muutosta. Koulutuksen, kasvatuksen ja valistuksen avulla voidaan syventää käsitystämme kestävyystä eri tilanteissa. Kulttuurien vuorovaikutus keskenään lisääntyy globalisaation mukana, mikä vaatii tietoisuutta eri kulttuureista ja omasta identiteetistämme. Kieli kuuluu suurena osana kulttuuria, joten se on merkittävässä roolissa kestävä kehityksen edistämässä. Ihmiset käyttävät sitä ympäristön muokkaamiseen ja se mahdollistaa yhteistyön ihmisten välillä (Toivanen 2013).

YK:n jäsenvaltioita velvoittaa nykyään Agenda 2030 -kestävän kehityksen toimintaohjelma, joka hyväksyttiin YK:n toimesta vuonna 2015. Agenda 2030:en toimikausi on 2016–2030 ja se korvaa aiemmat YK:n kestävä kehityksen tavoitteet. Ohjelmassa on 17 kestävä kehityksen päätavoitetta (Kuva 1) ja alatavoitteita, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Nämä tavoitteet liittyvät kestävyteen sosiaalisella, taloudellisella ja ekologisella tasolla. Tavoitteiden toteutuksesta vastuu on pääasiassa valtiolla, mutta niiden saavuttaminen edellyttää myös yksityisen sektorin, kansalaisten ja paikallishallinnon osallistumista. Päämäärät ovat universaaleja, joten ne koskevat kaikkia YK:n jäsenvaltioita, eivätkä pelkästään kehitysmaita, kuten aiemmissa YK:n kehitystavoitteissa. Samana vuonna julkistettu Pariisin ilmastopöytäkirja liittyy erityisesti Agenda 2030 tavoitteeseen 13 – ilmastotekojä (Kestävä kehitys 2019, United Nations 2015, Valtioneuvosto 2021a).

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET

Kuva 1. Kestävän kehityksen tavoitteet (Valtioneuvosto 2021a).

Agenda 2030 -ohjelmassa sosiaalisen kestävyuden tavoitteet sisältävät köyhyyden ja nälän poistamisen, terveellisen ravinnon saannin edistämisen, kestävä maatalouden lisäämisen, hyvinvoinnin ja laadukkaan koulutuksen tarjoamisen kaikille sekä sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen. Kulttuurista kestävyyttä pyritään edistämään muun muassa säilyttämällä perinteitä ja alkuperäiskansoja sekä lapsiin kohdistuvan pahoinpitelyn lopettamisella (Valtioneuvosto 2021b).

Taloudellisen kestävyuden tavoitteet saavutetaan yhteiskunnan, yritysten ja kuluttajien tekemillä päätöksillä (Helsinki Business College ym. 2021). Tärkeitä periaatteita ovat taloudellisen tuottavuuden parantaminen resurssitehokkaammin, työttömyyden vähentäminen ja kestävä infrastruktuurin rakentaminen. Ekologinen kestävyys on suunnitelman perusta, jonka avulla muut tavoitteet voidaan saavuttaa (Helsinki Business College ym. 2021). Ekologisen kestävyuden päämääriä ovat muun muassa kestävä

kulutuksen varmistaminen, ilmastomuutoksen torjuminen ja luonnonvarojen säästäminen (Valtioneuvosto 2021b).

Kestävän kehityksen politiikka Suomessa noudattaa YK:n yleistä kestävän kehityksen linjausta ja tänä päivänä kestävä kehitys on voimakkaasti esillä Suomen politiikassa. Suomen pääministeri johtaa kestävän kehityksen toimikuntaa, jonka päämäärä on implementoida kestävä kehitys osaksi Suomen politiikkaa ja päätöksentekoa. Tänä päivänä Suomea sitoo kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus "Suomi, jonka haluamme 2050", joka on toimikunnan määrittäminen siitä, mitä kestävä kehitys on. Se pyrkii Agenda 2030:en tavoitteiden saavuttamiseen ja se koostuu kahdeksasta teemasta, jotka ovat kaikille yhdenvertaiset hyvinvoinnin mahdollisuudet, ihmisten osallisuuden edistäminen, työllisyyden kestävä kehittäminen, kestävien yhdyskuntien ja paikallisyhteisöjen rakentaminen, hiilineutraalin yhteiskunnan tavoittelu, resurssiviisas taloudenpito, luonnon kantokyvyn kunnioittaminen sekä luontoa kunnioittava päätöksenteko (Kestävä kehitys 2023a, Kestävä kehitys 2023b, Ympäristöministeriö 2011). Suomen hallitus on lisäksi asettanut tavoitteeksi tehdä Suomesta hiilineutraalin vuoteen 2035 mennessä ja luoda ensimmäinen fossiilivapaa hyvinvointiyhteiskunta. Tämä tarkoittaa, että kaikkien alojen on tehtävä nopeutettuja päästövähennyksiä ja vahvistettava hiilinielujä, jotta tavoite voidaan saavuttaa. Tämä sitoutuminen on osa Suomen laajempaa kestävän kehityksen tavoitteiden ja kansallisen yhteiskuntasitoumuksen strategiaa (Ympäristöministeriö 2020).

Suomessa ympäristöpolitiikka on laaja-alaista ja kattaa valtion keskushallinnon, kunnat ja kaupungit. Valtion tasolla ympäristöasioita hallitsevat ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus (SYKE), asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA), alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) ja aluehallintovirastot (AVI), sekä metsähallitus. Kuntatasolla ympäristöstä vastaavat kunnat ja kaupungit, jotka ovat avainasemassa ympäristövastuullisuuden kehittämisessä (Miettinen 2019).

Ympäristöpolitiikan vaikuttamiseen käytetään monia eri vaikutus- ja ohjauskeinoja. Nämä jaetaan taloudellisiin keinoihin, informaatio-ohjaukseen, oikeudellishallinnolliseen ohjaukseen sekä julkiseen suunnitteluun ja neuvottelevaan ohjaukseen. Lakeihin, normeihin ja standardeihin perustuvia hallinnollisia määräyksiä käytetään ohjaamaan ympäristöpolitiikkaa valtion tasolta. Esimerkkejä tällaisista keinoista ovat suorat kiellot, päästöluvat, ympäristörikoksista johtuvat sanktiot ja menettelytapapäätökset. Taloudellisten keinojen päämääränä on, että ympäristöhaittojen torjuminen on rahallisesti kannattavaa. Tähän pyritään, esimerkiksi verotuksella ja avustuksilla (Jokinen 2001, Kallio 2001).

Julkista suunnittelua hyödynnetään kansalaisten ja intressiryhmien ohjaamisessa toimimaan ympäristöpolitiikan tavoitteiden mukaisesti. Tällaisiksi suunnitteluohjauksen keinoiksi lasketaan muun muassa maankäytön suunnittelu, ympäristövaikutusten arviointi, luonnonsuojeluohjelmat sekä kansalaisten kuuleminen ja osallistaminen. Esimerkiksi maankäytön

suunnittelun avulla voidaan motivoida kuntalaisia käyttämään kestävämpiä liikkumistapoja, kuten kävelyä ja pyöräilyä (Kallio 2001).

Ympäristöpolitiikan edistämiseksi koulutetaan ja valistetaan tuottajia ja kuluttajia. Tavoitteena on vaikuttaa kansalaisten ympäristöasenteisiin ja -tietoisuuteen, jotta ihmiset ajattelisivat arjessa ympäristöystävällisemmin ja kehittäisivät esimerkiksi organisaatioitaan ympäristöpositiivisemmiksi. Ympäristöalan tutkimus- ja kehitystoiminta, ympäristökasvatus ja koulutus, kuluttajavalistus sekä ympäristömerkkien myöntäminen ovat esimerkkejä informaatio-ohjauksesta (Jokinen 2001, Ympäristöministeriö 2013).

Ympäristöasioiden hallinnassa on kuitenkin tapahtunut selkeää muutosta viimeisten vuosikymmenien aikana. Erilaiset kansainväliset ja kansalliset sopimukset ja strategiat ovat lisääntyneet, mikä on siirtänyt julkishallinnon enenevässä määrin neuvonnan ja organisaatioiden itseohjautuvuuden suuntaan. Toimijoiden yhteistyösuhteet ja kumppanuudet ovatkin pikkuhiljaa syrjäyttämässä perinteisiä ympäristöpoliittisia ratkaisuja (Kallio 2001, Ympäristöministeriö 2020).

2.3 Vastuullisuus urheilussa

Vastuullisuudesta puhutaan silloin, kun organisaatio toimii kestävän kehityksen mukaisesti. Näin ollen vastuullisuus pitää sisällään kaikki kestävän kehityksen ulottuvuudet, mitkä luovat vastuullisuuden ESG-kriteerit. Myös sidosryhmät ja heidän toimintansa lasketaan mukaan vastuullisuuden ulottuvuuksien lisäksi. Vastuullisen toiminnan tarve lähtee kuluttajista ja sijoittajista, joita erityisesti kiinnostaa organisaation ympäristönsuojelu tai riskinhallinta. He voivat myös odottaa yrityksen noudattavan lakeja, kohtelemaan sidosryhmiä tasapuolisesti tai tavoittelevan jatkuvaa parantamista. Yritys voi myös edellyttää yhteistyökumppaneiltaan ja sidosryhmiltään ympäristöystävällisempiä käytänteitä (Juutinen & Steiner 2010, Rohweder 2004).

Ympäristövastuullisuudella tarkoitetaan, että yritys pyrkii toimimaan tavalla, joka on mahdollisimman hyvä ympäristön kannalta. Esimerkiksi Suomessa lain mukaan jokaisella on vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä (Suomen perustuslaki 1999/731 § 20). Ympäristövastuullisuus kattaa kaikki toimet, jotka vaikuttavat ympäristöön. Kestävä luonnonvarojen käyttö ja riskien sekä ympäristöhaittojen hallinta muodostavat olennaisen osan ympäristövastuusta ja sille on olennaista elinkaariajattelu. Sosiaalista vastuullisuutta on ihmisoikeuksista, koulutuksesta ja ihmisten hyvinvoinnista huolehtiminen. Sosiaalisesti vastuullinen organisaatio huolehtii myös organisaationsa työolosuhteista ja työhyvinvoinnista. Hallinnollisen vastuullisuuden teemat liittyvät kilpailukykyvystä ja tehokkuudesta huolehtimiseen ja siinä korostuu erityisesti johtaminen (Harmaala & Jallinoja 2012, Rohweder 2004).

YK tunnustaa Agenda 2030 -päätöslauselmassaan (Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development) urheilun tärkeäksi kestävän kehityksen edistäjäksi, jota seurannut Kazanin toimintasuunnitelma

(Kazan Action Plan) vuonna 2017 täydentää. Se korostaa urheilupolitiikan merkitystä, edistymisen mittaamista sekä erilaisten kumppanuuksien löytymistä urheilun ja kestävän kehityksen yhdistämisessä. Vaikka urheilulla todetaan olevan potentiaalia kestävän kehityksen edistämiseksi, on sillä kuitenkin myös monia ristiriitoja kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa ja erityisesti huoli sen ekologisuudesta on lisääntynyt. Urheilu vaikuttaa suorasti tai epäsuorasti kaikkiin kestävän kehityksen tavoitteisiin, sillä urheiluorganisaatiot koostuvat monesta eri toimialasta ja suosituimpia urheilulajeja seurataan ympäri maailman. Urheiluorganisaatioiden laajuus luo samalla haasteita kestävän kehityksen mittaamiselle (McCullough ym. 2022).

Vastuullisen yritystoiminnan alkuaikoina ympäristövastuu sai vähemmän huomiota kuin sosiaalinen ja hallinnollinen vastuu. 1970-luvulla uskottiin yleisesti, että ympäristöasiat olivat hyvällä tolalla ja että ihmisten oli turvallista käyttää luonnonvaroja ilman suurta huolta ympäristön tilasta (Joutsenvirta ym. 2013). 1990-luvulta lähtien yhteiskunnan kiinnostus ympäristökysymyksiä kohtaan on kuitenkin kasvanut huomattavasti. Kansalaiset ovat entistä tietoisempia ympäristöstä ja suhtautuvat myönteisesti ilmastonmuutoksen torjuntaan, minkä vuoksi organisaatioiden toiminnan vaikutukset ympäristöön, talouteen, ihmisiin ja kulttuuriin ovat alkaneet kiinnostaa sekä sijoittajia että kuluttajia paikallisesti ja globaalisti (Kaskinen ym. 2013).

Urheiluyhteisöjen aktivoituminen urheilun ympäristövaikutuksista on nähtävissä nykypäivänä. Urheilun vaikutuksia ympäristöön pidettiin pitkään vähäisinä, erityisesti kun niitä verrattiin teollisuuden vaikutuksiin. Kun tarkasteltiin urheilun yhteiskuntavastuuta, keskityttiin vain sen tuomiin positiivisiin vaikutuksiin yhteiskunnalle ja erityisesti sen nähtiin edistävän sosiaalista kestävyttä. Tämän seurauksena useimmilla maailman seuroilla onkin jokin osallistumiseen ja tasavertaisuuteen perustuva ohjelma. 80-luvulta lähtien esiin alkoi nousta kuitenkin keskustelua urheilun vaikutuksista ympäristöön (Oittinen 2000). Virallisesti YK:n Rio De Janeiron kehityskonferenssi vuonna 1992 sysäsi liikkeelle kestävän kehityksen urheilualalla, ja sitä seurasi kansainvälisen olympiakomitean ensimmäinen ympäristövaikutuksia käsittelevä konferenssi (Mallen ym. 2011). Urheilualaa ei ole kuitenkaan virallisesti tunnustettu elinkeinoalaksi, mikä on osaltaan suojellut sitä ympäristökritiikiltä. Tästä syystä urheilu näyttää tulevan ympäristöasioissa 10–15 vuotta muita sektoreita jäljessä (McCullough & Kellison 2017).

Esimerkiksi ammattilaisjalkapallo Englannissa, Espanjassa ja Saksassa on ottanut askeleita ympäristön suuntaan viime vuosina. LaLiga on muodostanut omia ympäristökampanjoitaan jäsenseurojensa kanssa, joissa se on pyrkinyt vähentämään seurojensa hiilijalanjälkeä ja panostanut myös niiden kompensointiin ja vaatinut myös seurojen yhteistyökumppaneiden vastuullisuutta (LaLiga 2019). Englannin Valioliigassa kilpaillaan taas ”The Green Leaguessa”, jossa seurojen vastuullisuustoimintaa arvioidaan kahdeksassa eri kategoriassa, kuten energiankäyttö, matkustaminen, jätehuolto, sitoutuminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen (Lockwood 2021). Lisäksi eri kaupungit ovat luoneet omia täydentäviä ohjelmiaan ilmastonmuutoksen

hillintään. Esimerkiksi Manchesterin kaupungin hallinto on ottanut tavoitteekseen olla hiilidioksiditon kaupunki vuoteen 2038 mennessä, mikä sitoo myös manchesteriläisiä seuroja (Manchester City Council 2023). Saksassa jalkapalloliitto päätti vuoden 2021 lopussa, että kestävyys olisi Bundesliigassa ja 2. Bundesliigassa seurojen lisenssin myöntämiskriteeri kaudelta 2023/2024 eteenpäin (Foundation myclimate 2022).

Urheilun suurimmat ympäristövaikutukset muodostuvat tapahtumista ja päivittäisestä toiminnasta. Urheilutapahtumissa suorat ja epäsuorat ympäristöpäästöt muodostuvat pääasiassa tapahtumapaikkojen rakentamisesta resurssienkulutuksesta, matkustamisesta sekä tarjoilusta ja niiden tuotantoketjuista (Ollikainen 2019). Urheiluorganisaatiotoiminta eroaa muista sektoreista siten, että heidän "tuotteensa" ovat kokemuksia. Vaikka fanituotteiden ostaminen kuuluu myös urheiluun, on kokemusten myyminen kuitenkin prioriteetti. Tämä luo sen, että seuran toimintoihin osallistuvat tai sen palveluista nauttivat katsojat matkustavat ja majoittuvat, jolloin heidän ympäristökuormituksestaan tulee merkittävä tekijä ympäristövastuusta puhuttaessa (McCullough & Kellison 2017).

Jotta organisaatiot pystyvät toimimaan mahdollisimman hyvin ympäristön kannalta, heidän on ymmärrettävä koko toimintansa ympäristövaikutukset ja pyrittävä löytämään kestäviä ratkaisuja näiden vähentämiseksi (Joutsenvirta ym. 2013). Organisaation oman toiminnan tarkastelu vaatii säännöllistä seurantaa, jonka avulla saadaan tietoa organisaation toiminnan tilasta, voidaan optimoida toimintaprosesseja sekä helpottaa jatkuvaa parantamista (Matikainen 2022).

Urheilutoiminnassa on tällä hetkellä kaksi suosittua metodia ympäristövaikutusten arvioimiseen. Ekologinen jalanjälki kuvaa sitä pinta-alaa, joka tarvitaan yhdessä vuodessa käyttämiemme resurssien (esim. polttoaineiden, elintarvikkeiden ja lämmön) tuottamiseen sekä niistä syntyneiden jätteiden ja saasteiden (kuten CO₂) jälleenkäsittelyyn ja sitoutumiseen. Ekologisen jalanjäljen ja luonnon kantokyvyn suhdetta arvioidaan käyttäen yksikköä globaalihehtaaria henkilöä kohden vuodessa (GHA in a year). Yksi globaalihehtaari vastaa maapallon keskimääräistä ekologista tuottavuutta hehtaaria kohti. Ekologinen jalanjälki voidaan laskea ihmiselle, organisaatiolle, tuotteelle, kaupungille tai tapahtumalle erikseen. Vuonna 2010 käytettävissä oleva biokapasiteetti maapallolla oli 1,7 GHA, kun taas ihmisten keskimääräinen ekologinen jalanjälki 2,7 GHA (McCullough & Kellison 2017). Tämä tarkoittaa sitä, että elämme yli luonnon kantokyvyn.

Toinen käytetty metodi on hiilijalanjälkilaskenta. Hiilijalanjälki kuvaa tietyn toiminnan kasvihuonepäästöjä huomioituna koko sen elinkaari. Hiilijalanjälkilaskennassa arvona käytetään hiilidioksidiekvivalenttia (CO₂e). Termi kuvaa sitä, kuinka suuren määrän hiilidioksidia toiminta vapauttaa ilmakehään. Ilmastovaikutus syntyy, kun kasvihuonekaasut, kuten hiilidioksidi (CO₂), metaani (CH₄) ja dityppioksidi (N₂O), vapautuvat ilmakehään. Kansainvälinen ilmastopaneeli (IPCC) on luonut näille kaasuille omat lämmityspotentiaaliarvot (GWP, Global Warming Potential), joka kertoo sen ilmastoa lämmittävän vaikutuksen hiilidioksidiin verrattuna. Se kertoo, kuinka

paljon lämpöenergiaa kaasu sitoo ilmakehään suhteessa hiilidioksidiin (Sjöstedt 2018).

GHG-protokolla on yleisimmin käytetty standardi organisaatioiden hiilijalanjäljen mittaamiseen ja vähentämiseen (Hämäläinen 2020). GHG-protokollassa kasvihuonekaasupäästöt jaetaan kolmeen vaikutusluokkaan (Scope). Ensimmäisen vaikutusluokan päästölähteet liittyvät suoraan organisaation omiin toimintoihin. Nämä päästölähteet jaetaan 3 tyyppiin: kiinteät päästölähteet, kuten energiantuotanto ja lämmöntuotanto, liikkuvat päästöt, joita syntyy yritysten ajoneuvoista, sekä kylmäaineet. Vaikutusluokassa kaksi on ostoenergiasta syntyvät epäsuorat päästöt. Kolmas vaikutusluokka sisältää epäsuorat päästöt, kuten tuotteiden hankinnan, käytön ja hävittämisen aiheuttamat päästöt, ja se on vapaaehtoinen laskettava vaikutusluokka (Matikainen 2022, WRI & World Business Council for Sustainable Development 2004). GHG-protokollaa käytettäessä yrityksen tulee laskea ja raportoida kaikkien Kioton pöytäkirjan mukaisten kasvihuonekaasujen päästöt, joita ovat tällä hetkellä hiilidioksidi (CO₂), metaani (CH₄), dityppioksidi (N₂O), hydrofluorikarbonit (HFC:t), perfluorikarbonit (PFC:t), rikkiheksafluoridi (SF₆) ja typpitrifluoridi (NF₃). Päästöjen laskemiseen käytetään IPCC-raportissa laskettuja 100 vuoden lämmityspotentiaaliarvoja näille kaasuille (Greenhouse gas protocol 2013).

Koska urheiluorganisaatioiden tarjoamista tapahtumista tullaan nauttimaan pitkienkin matkojen päästä, voi yhdestä tapahtumasta muodostua jopa yli miljoona ajettua kilometrejä. Esimerkiksi MetLife stadionilla, jossa kotiottelunsa pelaavat National Football League (NFL) -seurat New York Giants ja New York Jets, yhden pelin matkustuskilometrit olivat jopa yli 1,4 miljoonaa mailia eli noin 2,3 miljoonaa kilometriä (McCullough & Kellison 2017). Kun urheilulajeja harrastetaan myös maansisäisesti ja alueittain, lisääntyy fossiilisten polttoaineiden kulutus ja hiilidioksidipäästöt entisestään (Jenkins 2015). Myös muissa tutkimuksissa on todettu katsojien matkustuksen olevan merkittävä tekijä ympäristölle. Esimerkiksi Englannin jalkapallon FA Cupin finaalia vuodelta 2004 on tutkittu käyttäen ekologista jalanjälkeä. Tutkimuksessa todettiin, että katsojien matkustus aiheutti suurimman ekologisen jalanjäljen (1,67 GHA) (Collins & Flynn 2008). Toinen tutkimus osoittaa, että myös National Basketball Association (NBA) -seura Portland Trail Blazersin kotipeleissä 73 prosenttia kokonaishiilijalanjäljestä syntyi matkustamisesta (McCullough & Kellison 2017). Myös FIFA on teettänyt tutkimuksen järjestämiensä MM-kilpailujen ympäristöpäästöistä. Venäjän MM-kisoissa kokonaispäästöjen arvioitiin olevan noin 2,1 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia. Qatarin MM-kisoissa sama lukema oli 3,6 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia, joista matkustamisesta syntyi yli puolet päästöistä (FIFA 2016, Dufresne 2022). On myös arvioitu, että esimerkiksi jalkapallo tuottaa yli 30 miljoonaa tonnia hiilidioksidia per vuosi, mikä on sama kuin Tanskan hiilidioksidipäästöjen määrä vuodessa (Sharma 2023).

Urheilutapahtumien osalta on herännyt keskustelua myös niiden suuresta resurssien kulutuksesta. Esimerkiksi yksi jalkapallo-ottelu voi tuottaa jopa 4,2

tonnia jätettä ja stadion kuluttaa jopa 8 000 000 kWh sähköä sekä yli 100 000 litraa vettä vuodessa. Nurmikenttien ylläpidon lisäksi vettä kuluu myös stadionien wc-tiloissa ja myyntipisteiden toiminnassa. Monet urheiluorganisaatiot ovat panostaneet tähän viime vuosina ja stadionien resurssienkulutus on vähentynyt. Esimerkiksi NFL-seura San Francisco 49ers:in Levi's stadionilla 85 % kokonaisvedenkulutuksesta on nykyään kierrätettyä vettä ja Denverissä, Mile High -stadionilla hyödynnetään kosteusantureita, jotka optimoivat kastelumäärät tehokkaasti. NFL-seura Atlanta Falconsin stadionilla taas käytetään aurinkopaneeleja sähköntuottamiseen, minkä lisäksi siellä käytetään myös LED-valaistusta (Daddi ym. 2020, McCullough & Kellison 2017). Jalkapalloseuroista esimerkiksi Forest Green Rovers ja Real Betis Balompíe ovat asettuneet ympäristömyönteisiksi seuroiksi ja sisällyttävät päästöjen vähentämisen politiikkaansa ja toimintaansa (Mabon 2022). Forest Green Rovers on valittu FIFAn toimesta maailman vihreimmäksi seuraksi 2017. Forest Green Roversin stadion esimerkiksi lämmitetään aurinkovoimalla, kenttää hoidetaan ilman kemikaaleja ja stadionilla ei tarjoilla lihaa (Sandqvist 2022).

Koska urheiluinfrastruktuuri on suuressa merkityksessä ympäristötavoitteiden saavuttamisessa, niissä hyödynnetään entistä enemmän erilaisia ympäristösertifikaatteja. Samalla, kun niillä viestitään organisaation ympäristömyönteisyydestä, niillä haetaan myös kustannussäästöjä. Kaksi käytetyintä rakennusten sertifiointijärjestelmää urheilutoiminnassa ovat tällä hetkellä LEED-luokitus sekä BREEAM-luokitus (McCullough & Kellison 2017, Green Building Council Finland 2023). LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) on Yhdysvalloissa kehitetty sertifiointijärjestelmä, mikä on käytetyin järjestelmä maailmassa. LEEDissä rakennusten vesitehokkuus on suuressa roolissa, sillä Yhdysvalloissa juomaveden riittävyys vähäsateisissa osavaltioissa on ongelma. Siinä arvioidaan lisäksi muun muassa julkisen liikenteen yhteyksiä, energiatehokkuutta, hiilijalanjälkeä ja jätteidenhallintaa. LEED-luokituksen tasot ovat SILVER, GOLD ja PLATINUM ja sen myöntää U.S. Green Building Council® (USGBC®) (RakentajaPro 2022). LEEDIä hyödyntävät Yhdysvalloissa kaikki ammattilaisurheilusarjat (McCullough & Kellison 2017). BREEAM (Building Research Establishment's Environmental Assessment Method) on eurooppalainen yhteiseen normistoon nojaava sertifiointijärjestelmä, jossa kriteeristö on hyvin samankaltainen LEEDin kanssa. Sertifiointia hakevat kohteet jaetaan BREEAMissa täytettyjen kriteerien perusteella viiteen eri luokkaan, jotka ovat Pass, Good, Very Good, Excellent ja Outstanding (Green Building Council Finland 2023). Vuonna 2017 BREEAM -sertifioitujen urheilupaikkojen määrä Euroopassa oli 86 kappaletta, joista suurin osa oli Isossa-Britanniassa (Gunnarsson ym. 2017).

Samaan tapaan kuin liikunnassa ja urheilussa yleensä, myös urheilun päivittäisessä toiminnassa syntyy päästöjä. Näitä päästöjä aiheuttaa harjoituspaikkojen ylläpidon ja matkustamisen lisäksi varusteista (Ollikainen 2019). Päästöjä syntyy ei vain materiaalien tuotannosta ja valmistuksesta, vaan myös kuljetuksista ja vaatehuollosta. Vaatteita pestään, kuivataan ja silitetään (Suomen tekstiili & muoti 2021a). Vaikka urheiluvälineiteollisuuden

ympäristövaikutukset ovat pieniä matkustamisesta syntyviin päästöihin nähden, on ne syytä huomioida, sillä se on teollisuudenalana hyvin laaja. Lisäksi urheilulajit ovat välineellistyneet kovaa vauhtia ja varsinkin nuorissa ikäluokissa urheilukulttuuriin kuuluu ylipäänsä uusien ja hienojen varusteiden ihannoiti (Posio 2021).

Urheilulla on tärkeä merkitys ympäristökasvatuksessa, sillä se tavoittaa suuren määrän ihmisiä. Lajiliitoilla, järjestöillä, seuroilla ja urheilutapahtumilla on suuri näkyvyys kansalaisten joukossa, ja valmentajilla sekä muilla vastuurooleissa olevilla on mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi lasten ja nuorten keskuudessa. Työ ympäristötiedon jakamiselle lähtee ruohonjuuritasolta koululiikunnasta ja lasten liikuntaharrastuksesta lähtien (Oittinen 2000, Ollikainen 2019.) Esimerkiksi jalkapallolla maailman suosituimpana lajina on mahdollisuus vaikuttaa ympäristötietoisuuteen merkittävästi, sillä sitä harrastaa noin 270 miljoonaa ihmistä ja faneja ympäri maailman on arvioitu olevan noin 3,5 miljardia (Palloliitto 2007, Shvili 2020). Myös jalkapallon supertähdet voivat omalta osaltaan toimia roolimalleina kestävän kehityksen edistäjinä. Pelaajista esimerkiksi Hector Bellerin, Morten Thorsby ja Katie Rood ovat käyttäneet some-alustojaan ympäristövastuullisen toiminnan edistämiseen ja tietoisuuden parantamiseen (Mabon 2022).

Ammattimaiset urheiluorganisaatiot ovat osa viihteellistä kulttuuria, joka luo koulutusten, tapahtumien ja kilpailujen kautta sosiaalisia suhteita ja tarjoaa samalla yhteisön oman identiteetin rakentamiseen (Jacobson 2003). Urheilukirjallisuudessa usein käsitellään ihmisen persoonallisuuden liittyviä tekijöitä, erityisesti identifikaatiota ja sen eri tasoja, jotka kuvastavat yksilön suhdetta esimerkiksi urheiluseuraan (Fetchko ym. 2013). Urheiluorganisaation ympäristövastuullisen toiminnan vaikutusta opiskelijoiden ympäristöasenteisiin ja mielipiteeseen organisaatiota kohtaan on tutkittu vuonna 2012. Tutkimuksessa huomattiin, että positiivinen ympäristötoiminta lisää organisaation arvojen vaikuttavuutta kannattajissa ja rohkaisee heitä ajattelemaan ympäristökysymyksiä enemmän myös henkilökohtaisessa elämässään. Tämä tukee sitä, että ympäristöarvot omaksuttuaan kannattajat sisällyttävät niitä helpommin myös arkirutiineihinsa (Inoue & Kent 2012). Tämän näkyvyyden takia urheiluorganisaatiot ovat myös hyvä kanava sponsoreille ja organisaatioille promota omaa toimintaansa ja siksi monet omistajat ja sponsorit sijoittavatkin isoja summia seuraan, vaikka se ei tuottaisi heille järin suurta voittoa (Djaballah 2017).

On sanomattakin selvää, että huippusarjojen joukkueilla hiilijalanjälki on matkustamisen vuoksi suurempaa kuin kotisuomessa. Esimerkiksi Manchester Cityn hiilijalanjälki oli vuonna 2021 1297 hiilidioksidiekvivalenttitonnia. Vertailun vuoksi HJK:n hiilijalanjälki vuonna 2022 oli 41,3 hiilidioksidiekvivalenttitonnia ja suomalaisen keskiverto hiilijalanjälki vuodessa noin 11,5 hiilidioksidiekvivalenttitonnia (Helen 2018, HJK 2022). Suomalaisessa urheilussa matkustamisen merkitys ei ole yhtä korostunut kuin suuremmissa seuroissa maailmalla. Tätä tukee esimerkiksi FC Hongan vuonna 2023 tekemä ympäristövaikutusten arviointi. Selvityksessä todettiin vuonna 2022

kaukolämmön olleen suurin yksittäinen ilmastorasite ja harjoitusmatkustamisen toiseksi suurin. Kaukolämmön hiilijalanjälki oli 248 328 kgCO_e ja harjoitusmatkustamisen 248 328 kgCO_e (FC Honka ry. 2023). Tämä johtuu siitä, että jalkapallotoiminta on ympärivuotista ja Suomessa talvella lämmitettyjen hallien ja kenttien energiankulutus on suurta. Suomessa talvi vaikuttaa myös siihen, että kesällä kävellessä, pyörällä tai skootilla kulkevista noin 30 % vaihtaa talvella yleisimmäksi kulkumuodokseen muun kulkutavan. Lisäksi autoilun määrä kasvaa noin 10 % kesään verrattuna (Kinnunen 2022). Tämä lisää matkustamisen ilmastorasitetta.

Resurssien ja pitkäjänteisyyden puute ovat suurimmat ongelmat suomalaisten seurojen ympäristötoiminnassa, joihin seuratoimijoilla ei ole juuri nyt ratkaisuja. Tutkimuksessa kävi kuitenkin ilmi, että seuroilla olisi mahdollista esimerkiksi mittaroida ympäristövastuutaan ja raportoida siitä paremmin. Myös ympäristötietoisuuden puute organisaatioissa on haasteena ympäristövastuullisen toiminnan integroimisessa seuroihin (Kurittu 2022).

Suomessa urheilu on pieni liiketoiminta-ala, joten jopa suurseurojen on käytettävä resurssejaan järkevästi. Suomessa urheiluseurojen budjetit ovat moninkertaisesti pienempiä kuin todellisten suurseurojen, mikä asettaa rajoituksia organisaatioiden kyvyille huomioida vastuullisuus toiminnassaan. Suomen suurimman jalkapalloseuran HJK:n budjetti vuonna 2019 oli noin 4 miljoonaa euroa. HJK:n takana muut seurat operoivat paljon pienemmillä budjeteilla, mikä asettaa rajoitteensa vastuullisen toiminnan organisointiin. Englannin valioliigassa jo pelkkä keskimääräinen pelaajabudjetti kaudella 17/18 oli 140 miljoonaa puntaa (Conn 2019, Kurittu 2022).

Urheiluorganisaatioilla on merkittävä vaikutus myös sosiaaliseen kestävyysyteen. Urheilu yhdistää ihmisiä niin tapahtumien kuin ruohonjuuritason yhteisöjen kautta, jolloin sen sosiaalinen vastuullisuus muotoutuu monista eri teemoista. Urheiluorganisaatiot voivat parantaa globaalia ja paikallista sosiaalista kestävyyttä kehitysyhteistyön avulla, missä monet ammattilaisorganisaatiot tekevät yhteistyötä erilaisten ihmisoikeushankkeiden kanssa tai lahjoittavat varoja hyväntekeväisyyteen. Esimerkiksi NFL-seura Detroit Lions on antanut taloudellista tukea erilaisille kampanjoille, joiden tavoitteena on parantaa veden laatua ja rakentaa vedenpuhdistusjärjestelmiä. Myös hyväntekeväisyysjärjestöille rahaa lahjoittamalla parannetaan köyhien mahdollisuuksia saada parempia ruokapalveluja sekä koulutusta. Lukuisat urheiluorganisaatiot tarjoavat myös useita työpaikkoja ja yhteistyössä erilaisten järjestöjen kautta he luovat työ- ja harjoittelumahdollisuuksia vähäosaisemmille, mikä edistää työllisyyttä. Keskustelua käydään kuitenkin edelleen urheiluvälineiden tuotantoon liittyvistä haasteista. Suurimpien urheilubrändien Adidaksen, Niken ja Puman tuotteet valmistetaan Aasiassa, missä työntekijöiltä voi puuttua ammattiliitot kokonaan. Tämä vaikuttaa siihen, että työntekijöille ei välttämättä makseta säällistä palkkaa tai työolosuhteisiin ei kiinnitetä huomiota (McCullough ym. 2022). Ammattilaisurheilijat voivat myös vaikuttaa sosiaaliseen kestävyysyteen omalla toiminnallaan. Suunnannäyttäjänä voidaan pitää senegalilaisjalkapalloilija Sadio Manea, joka on lahjoittanut rahaa oman

kotikaupunkinsa Bambalyn rakennushankkeisiin. Hänen rahoillaan on rakennettu sinne muun muassa koulu, sairaala ja moskeija (Makkonen 2022).

Urheilulla on aina ollut erityinen suhde sukupuoleen, sillä se on historiallisesti rakentunut miehille, jolloin naiset on jätetty ulkopuolelle. Mahdollisuus urheilemiseen kuuluu kuitenkin jokaisen oikeuksiin ja kansainvälisessä yleissopimuksessa määritelläänkin kaikille oikeus kulttuurilliseen elämään osallistumiseen. Kansainvälisen yleissopimuksen lisäksi rinnalle on luotu myös muita tarkennettuja sopimuksia, kuten yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista sekä kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus. Vaikka sukupuolten välisessä tasa-arvossa riittää vielä saavutettavaa, on esimerkkejä siitä, kuinka urheilun avulla on voitu edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Esimerkiksi Ruandassa on toteutettu menestyksekkäs jalkapallo-ohjelma, jonka tavoitteena on ollut houkutella tyttöjä lajin pariin nigerialaisen naisjalkapalloilija Perpetua Nkwochan avulla. Arabiemiirikunnista lähtöisin oleva SOCCHER-aloitteella on ollut samanlainen päämäärä ja sen suosion takia se onkin levinnyt myös muihin urheilulajeihin (McCullough ym. 2022).

Urheilun ja liikunnan on todettu myös lisäävän yksilön henkistä ja fyysistä hyvinvointia. Sillä on todettu olevan positiivisia vaikutuksia esimerkiksi sydämen toimintaan sekä verenkiertoelimistöön. On myös tutkittu, että enemmän liikkuvilla on vähemmän depression oireita kuin vähemmän liikkuvilla (Alapappila 2023). Lisäksi urheilu voi tuoda iloa ja onnistumisen kokemuksia, jotka voivat parantaa itsetuntoa. Joukkuelajeissa, kuten jalkapallossa ja jääkiekossa, voi myös päivittäin kehittää sosiaalisia taitojaan sekä luoda sosiaalisia kontakteja (Mylläri 2014). Tämä edistää monikulttuurisuutta, vähentää syrjäytymistä sekä kehittää lasten ja nuorten elämäntaitoja.

Urheilulla voi kuitenkin olla myös negatiivisia vaikutuksia ihmisten terveyteen. Suorat terveystaikutukset ovat erilaisia tapaturmia, joita urheillessa sattuu. Epäsuorat vaikutukset liittyvät urheilutapahtumien ruoka- ja juomatarjoiluun sekä ilmanlaatuun pelitapahtumissa. Tapahtumissa kulutetaan usein suuria määriä sokerijuomia sekä pikaruokaa, samalla kun ylipainoisuus on iso huolenaihe kehittyneissä maissa. Tähän ongelmaan urheiluorganisaatiot voivat vaikuttaa tapahtumissaan tarjoiltavan ravinnon laadulla. Yhdysvalloissa keskustelu kodin ulkopuolella syötävän ruuan terveellisyydestä onkin tuonut maahan uuden lain, jossa jokaiselle ruokalajille täytyy ilmoittaa niiden sisältämä kalorimäärä. Tämän Yhdysvaltain elintarvike- ja lääkeviraston (FDA) luoman lain avulla pyritään edistämään terveellisempiä valintoja ruokaa tilatessa. Pelitapahtumien ilmanlaatua on tutkittu esimerkiksi vuonna 2015, jossa kolmen NFL-ottelutapahtuman ilmanlaatua seurattiin. Tutkimus osoitti, että ilmansaasteiden pitoisuudet nousivat pelin jälkeen jopa 450 000 ppm:ään (parts per million), kun erittäin huonon ilmanlaadun raja on 300 000 ppm. Päästöt syntyivät ruuhkista, kun tuhansia autoja oli lähdössä stadionilta yhtä aikaa (McCullough & Kellison 2017).

Urheilun edistämisessä kaupunkisuunnittelu on isossa merkityksessä ja kuten Eizenberg & Jabareen (2017) kirjoittavat, kestävä kaupunkimuodot ovat

yksi sosiaalisen kestävyuden ulottuvuus. Fyysinen aktiivisuus ja harrastaminen lasten ja nuorten keskuudessa on vähentynyt viime vuosina kaupungistumisen, teknologian kehityksen ja elämäntapamuutosten vuoksi, jolloin tiheään asutuissa kaupungeissa varsinkin viheralueiden merkitys sekä mahdollisuus ulkoliikkumiseen on korostunut. Vaikka järjestäytyneen urheilun merkitys on iso, tulisi kaupungeissa kiinnittää huomiota omatoimisen liikunnan mahdollisuuksien edistämiseen. Esimerkiksi yli 300 000 asukkaan Malmössä, jossa on paljon terveyteen liittyvää epätasa-arvoa, on rakennettu erilaisia julkisia tiloja, kuten teemapuistoja ja kuntosaleja terveyden edistämiseksi. Vuodesta 2015 lähtien siellä on myös ollut käytössä Aktiivisten kohtaamispaikkojen ohjelma, jonka avulla pyritään luomaan tasavertaiset mahdollisuudet liikkumiseen kaikille. Ohjelman myötä kaupunkiin on rakennettu jo kymmenkunta ulkokuntosalia lisää (McCullough & Kellison 2017).

Hallinnollinen vastuu urheiluorganisaatioissa perustuu koko organisaatiotoiminnan ylläpitämiseen ja suunnitteluun. Hyvä hallintotapa mielletään hallintojärjestelmäksi, jolla organisaatiota kontrolloidaan ja ohjataan (Minilex 2023). Hyvään hallintotapaan kuuluu olennaisesti taloudenhallinta, oikeudenmukaisuus, ympäristömyönteisyys, yhteistyö sekä organisaation sidosryhmien intressien huomioiminen. Noudattamalla hyvää hallintotapaa varmistetaan organisaatioiden taloudellisuus, läpinäkyvyys sekä sosiaalinen että ympäristöllinen kestävyys. Hyvä hallinto luo siis edellytykset kestäväen kehityksen mukaisen toiminnan toteuttamiselle.

Nykyisin urheilujohtamisessa painotetaan usein taloudellisuutta ja voitontavoittelua ja siitä pitäisikin pyrkiä kohti arvojohtamista. Arvojohtamisessa pyritään integroimaan johdon arvojen mukainen toiminta organisaatioon (McCullough & Kellison 2017). Taloudellisuus voidaan määritellä urheiluorganisaatiossa eri tavalla. Amatööri- tai puoliammattilaisseuroja pyöritetään usein yhdistyspohjaisesti, jolloin sen toimintaa pidetään enemmänkin yleishyödyllisenä. Tällöin sen perusideana on toiminnan jatkuvuuden ylläpitäminen ilman taloudellisen voiton tavoittelua. Näin toimitaan esimerkiksi Suomessa ja ainoastaan Suomen suurimmat seurat pyörittävät aikuisten edustusjoukkueita osakeyhtiönä. Maailmalla suuremmat ammattilaisseurat ovat osakeyhtiöpohjaisia, jolloin urheilullisen menestyksen rinnalla pyritään myös tekemään taloudellista voittoa. Tällöin omistajille voidaan jakaa suurempia voitto-osuuksia (Ketola 2005). Urheiluorganisaatioiden suorien rahavirtojen vaikutukset ilmenevät palkanmaksuina työntekijöille sekä verojen maksamisena (Rohweder 2004).

Samalla kun urheiluorganisaatiojohtajat pyrkivät ylläpitämään kannattavaa liiketoimintaa, se on tehtävä mahdollisimman ekologisesti. Tämän saavuttamista edistävät organisaatiojohtajat, jotka pyrkivät ympäristönsuojelun tason parantamiseen organisaatiossa. Ympäristöjohtaminen on organisaation johtamisen osa-alue, joka keskittyy ympäristönsuojelun periaatteiden integroimiseen kaikkiin organisaation toimintoihin, päätöksentekoon ja valintoihin. Tarkoituksena on parantaa organisaation ympäristösuorituskykyä eli ekotehokkuutta, mikä tarkoittaa toiminnasta aiheutuvien materiaali- ja energivirtojen

ympäristöhaittojen vähentämistä (Simula & Levula 2017). Sille on tunnusomaista ympäristön huomioiminen johtamiskäytännöissä. Lisäksi käsitteen määrittelyissä painotetaan usein ympäristömyönteisyyttä, eli halua toimia ympäristöystävällisesti ja edistää ympäristöasioita (Kallio 2001).

Ihmisten johtamisen määrittelyyn on olemassa monia tapoja, mutta sen voi tiivistää käyttäytymiseksi, jonka tavoitteena on vaikuttaa muiden käyttäytymiseen. Johtaminen on prosessi, jossa pyritään ohjaamaan muita tekemään asioita, joilla saavutetaan haluttuja tavoitteita. Johtamisessa yleisesti käytetty jaottelu on management (johtaminen) ja leadership (johtajuus). Johtamiseen kuuluu usein resurssien ja toimintojen hallinta, kun taas johtajuus korostaa ihmisten johtamista ja kehittämistä (Salminen 2002). Leaderit pyrkivät edistämään muutosta ja uusia ideoita, kun taas managerit tavoittelevat toiminnan vakautta ja pysyvyyttä. On kuitenkin tärkeää muistaa, että menestyksellinen toiminta vaatii molempien näkökulmien hyödyntämistä (Lämsä & Hautala 2004).

Ympäristöjohtamisen käytetyimpiä apuvälineitä ovat ympäristöjärjestelmät, joiden tavoitteena on jatkuvan parantamisen malli. Se auttaa organisaatioita tarkastelemaan toimintaansa systemaattisesti. Ympäristöjärjestelmillä on se hyöty, että ne ovat vapaaehtoisia ja kattavat koko yrityksen toiminnan ja tuotannon, mikä mahdollistaa ympäristövaikutusten minimoimisen laajalla skaalalla. Toisin kuin ympäristölainsäädännöllä, järjestelmien avulla voidaan vaikuttaa koko yrityksen ympäristötoimintaan, ei vain yksittäisiin lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin (Lindholm 2001). Ympäristöjärjestelmät tuovat myös taloudellista tuottoa monella tavalla. Ensinnäkin ne voivat vähentää ympäristövahinkojen mahdollisuutta ja siten säästää kustannuksia. Lisäksi ne voivat vähentää energian, raaka-aineiden ja muiden materiaalien kustannuksia. Monissa tutkimuksissa on myös huomattu ympäristöjärjestelmien parantavan työntekijöiden viihtyvyyttä ja motivaatiota, jos he saavat olla mukana vaikuttamassa omien työtehtäviensä ympäristötavoitteisiin (Pesonen ym. 2005).

ISO 14001-standardi on kansainvälinen malli, joka luo vaatimukset ympäristöjärjestelmille. Se on yleisin käytetty ympäristöjärjestelmän malli. Järjestelmän ensimmäinen versio hyväksyttiin 1996 ja siitä tehtiin päivitetty versio vuonna 2015, jossa keskitytään paremmin johdon toimintaan ja strategiseen päätöksentekoon ympäristöasioissa. Siinä järjestelmä koostuu viidestä eri osasta, käsittäen ympäristöpolitiikan, suunnittelun, järjestelmän toteuttamisen sekä seurannan ja arvioinnin. Standardi määrittelee organisaatiolle ne menetelmät, tavoitteet ja prosessit, joita täytyy noudattaa kokonaisvaltaisen ympäristöhallinnan edistämiseksi (Pesonen ym. 2005, SFS 2018, Lindholm 2001). Standardissa korostetaan organisaation suunnitteluvaiheessa sisäisten ja ulkoisten paineiden tunnistamista, kuten esimerkiksi sidosryhmien odotusten huomioon ottamista. On tärkeää myös suorittaa sisäistä auditointia, jolloin organisaatio pysyy perillä sen toiminnan kehityssuunnasta (Tuominen ja Moisio 2015).

Toinen käytetty ympäristöjärjestelmän malli on EMAS, eli Eco-Management and Audit Scheme, on vapaaehtoinen järjestelmä ympäristöasioiden hallintaan ja auditointiin. Se perustuu EU:n asetukseen (EY) N:o 1221/2009, ja kaikki EU:n ja ETA:n alueella toimivat yritykset ja organisaatiot voivat liittyä siihen, tietyin ehdoin myös EU:n ulkopuolella. Järjestelmä auttaa organisaatiota tunnistamaan toimintansa, tuotteidensa ja palveluidensa välittömät ja välilliset ympäristövaikutukset sekä kehittämään keinoja niiden vähentämiseksi. Järjestelmä tukee organisaatiota oman toimintansa, palveluidensa ja tuotteidensa välillisten ja välittömien ympäristövaikutusten määrittämisessä. Se luo myös avun niiden pienentämiseksi. EMAS-järjestelmään kuuluu ISO 14001-standardin mukaisen ympäristöjärjestelmän lisäksi ympäristöselonteko. Ympäristöselonteko on organisaation julkinen raportti, jossa se viestii sidosryhmilleen ympäristöasioistaan. Järjestelmä edellyttää tiedotuksen avoimuutta, takaa ympäristöraportoinnin luotettavuuden ja kiinnittää huomiota henkilöstön osallistumiseen ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi. EMAS-organisaatiot ovat sitoutuneet noudattamaan ympäristölainsäädäntöä, pyrkivät jatkuvaan parantamiseen ja sitoutuvat julkiseen viestintään. EMAS-järjestelmän käyttöön otosta organisaatio saa sertifikaatin (Suomen ympäristökeskus 2022).

Lisäksi on syntynyt uusia, räätälöityjä ympäristöjärjestelmiä. Tällainen on esimerkiksi Ekokompassi, joka on vuonna 2020 pääkaupunkiseudun kuntien yhteistyössä kehitetty ympäristöjärjestelmä pienemmille yrityksille ja tapahtumille. Sen tavoite on alun perin ollut parantaa pääkaupunkiseudun yritysten ympäristönhallintaa tarjoamalla ISO 14001-standardiin ja EMAS-järjestelmään perustuvien mallien lisäksi neuvontaa ja koulutusta. Nykyään sitä hyödyntää jo yli 500 organisaatiota ympäri Suomen. Järjestelmä räätälöidään aina yritykselle sopivaksi, joten se sopii kaikille toimialoille. Suomen Olympiakomitean koordinoimassa hankkeessa on ollut mukana useita Suomen merkittäviä urheilutapahtumia, kuten Lahden MM-hiihdot 2017, Helsinki City Marathon ja Jukolan viesti (Ekokompassi 2023).

Kumppanuus ja yhteistyö on keskeistä urheilun hallinnollisen vastuun edistämässä. Kestävän kehityksen edistämiseksi urheiluorganisaatioita kannustetaan yhteistyöhön monipuolisten sidosryhmien kanssa, joita ovat esimerkiksi urheilijat, fanit, hallitukset ja voittoa tavoittelemattomat organisaatiot. Kumppanuuksien ja erilaisten asiantuntijaverkostojen avulla jaetaan yhteisiä arvoja, tietoa sekä vastuuta keskenään. Hallinnollisen yhteistyön avulla urheiluorganisaatiot voivat tehostaa myönteistä vaikutustaan yhteiskuntaan ja edistää kestävää tulevaisuutta (McCullough & Kellison 2017).

Urheiluorganisaatioiden ja erilaisten järjestöjen kumppanuudet ovatkin olleet hyvin onnistuneita ja esimerkiksi yhdysvaltalaisen NFL-seura Philadelphia Eagles:n ja yhdysvaltalaisen ympäristösuojelijärjestön NRDC:n (National Resources Defense Council) vuonna 2003 aloittaman yhteistyön ansiosta syntyi myöhemmin Green Sport Alliance -verkosto (McCullough ym 2022). Green Sport Alliance on luotu vuonna 2010 parantamaan kestävä kehityksen mukaista toimintaa urheiluliigoissa ja tapahtumissa Pohjois-

Amerikassa. Verkoston jäsenet sitoutuvat ympäristönsuojelutasonsa edistämiseen vähentämällä jätettä, säästämällä vettä ja energiaa sekä pienentämällä kemikaalien käyttöä. Green Sports Alliance tarjoaa jäsenilleen resursseja, asiantuntemusta ja tietoa erilaisten koulutusmateriaalien avulla helpottaakseen yritysten ympäristöystävällisten tapojen läpivientiä (Green Sports Alliance 2020).

Urheilujärjestöjen ympäristöhallinnan parantamiseksi on muodostettu myös muita globaaleja ja kansallisia ohjelmia ja verkostoja (Simula & Oja 2019). YK:n ilmastomuutossihteeristö loi vuonna 2019 UN Sports for Climate Action Framework -liikkeen, joka on tarkoitettu urheiluyhteisöille ja heidän sidosryhmillensä. Tämän aloitteen tavoitteena on saavuttaa ilmastomuutoksen globaalit tavoitteet auttamalla ja ohjaamalla urheiluyhteisöjä. Sen konsepti perustuu siihen, että urheilujärjestöt ja niiden sidosryhmät toimivat yhdessä saavuttaakseen ilmastomuutoksen tavoitteet. Tällä hetkellä aloitteeseen kuuluu 237 kansainvälistä urheilujärjestöä. Urheilun ilmastotoiminnan aloitteeseen osallistuvat järjestöt sitoutuvat viiden periaatteen noudattamiseen, joita ovat: ympäristövastuullisuuden järjestelmällinen edistäminen, ilmastovaikutusten vähentäminen kokonaisuutena, ilmastotoimintaan kouluttaminen, vastuullisen kulutuksen edistäminen ja viestiminen ilmastotoimista (UNFCCC 2023a, UNFCCC 2023b).

British Association for Sustainable Sports on perustettu Iso-Britanniassa edistämään kestäviä käytänteitä urheilussa. Verkosto perustuu kolmeen tukipilariin: taloudelliseen, sosiaaliseen ja ympäristölliseen kestävyYTEEN. Muun muassa suuret jalkapalloseurat, kuten Arsenal, Chelsea ja Manchester City hyödyntävät verkostoa kestäväen kehityksen edistämistä kaikissa kolmessa ulottuvuudessa (British Association For Sustainable Sport 2023). Myös Suomen Olympiakomitea ja Sitra perustivat vuonna 2018 Urheilun ympäristövastuuverkoston, jonka tarkoituksena on edistää ympäristövastuullista ajattelua ja ympäristöhallinnan käytäntöjen integroimista urheilun lajikulttuuriin. Tavoitteena siinä on yhdistää urheilun ja ympäristövastuullisuuden asiantuntijoita, kehittää yhteisiä ympäristövisioita sekä lisätä tietoa ympäristövastuullisuudesta urheilun ja liikunnan piirissä (Simula 2018).

Yhteistyötä ja kumppanuutta voidaan edistää myös viestinnän avulla. Organisaation vastuullinen toiminta voidaan viestiä kuluttajille ja sidosryhmille erilaisilla ympäristöjulkaisuilla sekä ympäristösertifikaattien myöntämisellä. Tämä parantaa organisaation läpinäkyvyyttä ja kilpailukykyä, koska se viestii organisaation sitoutumisesta vastuulliseen toimintaan (Pesonen ym. 2005). Kommunikointi yrityksen eettisestä toiminnasta voi myös lisätä yrityksen vetovoimaa ja sitä kautta houkutelaa osaavaa työvoimaa (Dubois & Dubois 2012). Säännöllinen vastuullisuusviestintä voi tuoda myös taloudellista tuottoa, sillä eri tutkimuksissa on todettu, että vihreämmistä organisaatioista ollaan enemmän kiinnostuneita sijoituskohteina, sillä niiden ajatellaan olevan vähemmän riskittämiä. Pelkästään ympäristötavoitteista viestimisen osoitettiin jo

parantavan yrityksen imagoa sijoittajien ja sponsorien silmissä, mikä helpottaa yhteistyökumppanuuksien löytymistä (McCullough & Kellison 2017).

2.4 Suomen Palloliitto ja vastuullisuus

Liikunnan ja urheilun keskeiset toimijat Suomessa ovat paikalliset liikuntaseurat ja niiden muodostamat valtakunnalliset liikuntajärjestöt, jotka muodostavat liikunnan kansalaisyhteiskunnan. Erilaiset urheilulajit muodostavat paikallisesti urheiluseuroja, jotka sitten kuuluvat valtakunnallisiin lajiliittoihin (Tiihonen & Keskinen 2016). Lajiliittojen erityinen merkitys kansallisesti liittyy niiden monopoliasemaan kilpailutoimintaa koskevissa määräyksissä. Urheilijat ja muut työntekijät kuuluvat johonkin tiettyyn seuraan ja seurat taas kuuluvat kansalliseen lajiliittoon, joten seuran sisällä työskentelevät sitoutuvat noudattamaan myös lajiliiton tekemiä linjauksia ja määräyksiä (Lilius 2003).

Suomesta löytyy tällä hetkellä 90 lajiliittoa, jotka ovat ensisijaisesti vastuussa lajiensa yhteisöjen toiminnan kehittamisestä, kilpailutoiminnasta ja huippu-urheilun menestyksestä (OK 2023). Suomen Palloliitto on suurin lajiliitto kansallisesti ja sillä on noin 140 000 rekisteröitynyttä pelaajaa. SPL on myös jäsen sekä kansainvälisessä jalkapalloliitossa FIFA:ssa että Euroopan jalkapalloliitossa UEFA:ssa (Palloliitto 2020c). Suomen Palloliiton vastuulla on kaikki jalkapallo- ja futsaltoiminnot ja niiden kehittäminen. Liiton visiona on jalkapallomahdollisuuden tarjoaminen jokaiselle ja sen strategiana on pelaajien laadukkaan arjen takaaminen, seurojen hyvä elinvoima, kilpailujen kiinnostavuus sekä aktiivinen ja luotettava viestintä (Palloliitto 2020a). SPL:lla on siis suuri rooli ympäristövastuullisen toiminnan suunnannäyttäjänä muille lajiliitoille ja seuroille. Palloliitolle luodaan myös paljon odotuksia sen arvojen, hallintotapojen ja toiminnan kestävyuden suhteen.

Suomen olympiakomitean toimesta julkaistiin Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma vuosille 2020–2024 keväällä 2020. Tämä ohjelma on laadittu yhteistyössä useiden lajiliittojen kanssa ja sen tavoitteena on ohjata urheiluorganisaatioita viiden eri teeman kautta: hyvä hallinto, turvallinen toimintaympäristö, tasa-arvo, ympäristö sekä antidoping. Ohjelma painottaa urheiluyhteisön eettisiä periaatteita ja se tukee myös Agenda 2030 tavoitteita (OK 2020). Suomen Palloliiton omassa toimintasuunnitelmassa todetaan, että liiton tavoitteena on edistää positiivista kuvaa jalkapallosta ja futsalista ja parantaa näiden urheilumuotojen olosuhteita. Viestinnän ja vaikuttamisen avulla halutaan edistää jalkapallon arvostusta Suomen yhteiskunnassa ja kehittää vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä. SPL pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnan hyvinvointiin ottaen huomioon ympäristön, ihmiset ja talouden (Palloliitto 2020b).

SPL on kehittänyt seurojen toiminnan avuksi laatujärjestelmän vuonna 2015, jonka avulla pyritään kehittämään seurojen toimintaa kokonaisvaltaisesti. Se on siis kehittämisen väline, jolla pyritään seurojen tuloksellisen, suunnitelmallisen ja pitkäjänteisen toiminnan parantamiseen kolmella osa-

alueella. Nämä osa-alueet ovat urheilutoiminta, johtaminen ja viestintä sekä markkinointi. Laatujärjestelmässä on viisi tasoa, joiden vaativuus kasvaa tasolta ylöspäin mentäessä. Seuran kehittäminen laatujärjestelmässä sisältää kolme osaa: seuran oma-arviointi, Palloliiton arviointi ja Palloliiton alueellisten seurapalveluiden käyttö. Seura valmistautuu Palloliiton arviointiin tekemällä arvioinnin omasta urheilutoiminnastaan, johtamisestaan ja viestinnän sekä markkinoinnin toimivuudesta laatujärjestelmän kaikilla tasoilla. Palloliiton arvioinnin jälkeen seura saa raportin, jossa esitellään kehityskohteita. Arviointitilaisuudessa keskustellaan myös siitä, miten Palloliiton alueelliset seurapalvelut voivat auttaa kehittämisessä. Seuran arviointi tehdään yleensä kerran vuodessa. Seura ilmoittautuu itse laatujärjestelmän käyttäjäksi ottamalla yhteyttä omaan alueeseensa (itäinen, eteläinen, läntinen, pohjoinen alue). Ilmoittautumisen jälkeen seura saa tarkemman esittelyn laatujärjestelmästä sekä tunnukset laatujärjestelmän verkkotyökalun käyttöön. Laatujärjestelmä perustuu Olympiakomitean Tähtiseura - ohjelmaan ja siihen liittyviin kriteereihin (Palloliitto 2023a, Palloliitto 2023b). Ympäristövastuu ei tällä hetkellä kuulu omana kriteerinään laatujärjestelmään, mutta sen odotetaan sisältyvän siihen Palloliiton toimintasuunnitelman päivityksen mukana vuodesta 2025 eteenpäin.

Vuonna 2020 Palloliiton hallinto koki kovan muutoksen, kun liitto aloitti uuden toiminta- ja hallinto -mallin toteuttamisen 1.1.2020 lähtien. Mallissa keskitytään palvelutuotantoon ja seurojen asettamiseen keskiöön. Organisaatiomuutos on tuonut enemmän vaikutusvaltaa seuroille Suomen Palloliiton toiminnassa. Seurat kokoontuvat niin sanotussa seurojen kokouksessa, joka pidetään kerran kahdessa vuodessa. Tämä on ylin päätösvaltaa pitävä elin, johon kuuluvat kaikki seurat, jotka kuuluvat liittoon. Lisäksi seuraparlamentti kokoontuu kahdesti vuodessa. Seuran valitsevat edustajat ovat mukana monenlaisissa kehitysryhmissä ja parlamenteissa, joissa he voivat vaikuttaa sekä oman alueensa että koko maan tasolla. Lisäksi liittohallitukselle, jonka seuraparlamentti on valinnut, kuuluu strategian ja seurannan ylläpitäminen sekä toiminta- ja taloussuunnitelman esittäminen parlamentille. Tämän hallintomuutoksen myötä myös laatujärjestelmän kriteeristöä ja arviointimetodeja uudistettiin. Vuonna 2023 Palloliitolla on noin 140 päätoimista työntekijää eri rooleissa, kuten tapahtumien järjestämisessä, kilpailu- ja erotuomaritoiminnan toteuttamisessa, seurojen palvelussa, tukitoiminnoissa ja urheilutoiminnan kehittämisessä. Palloliiton taustalla toimii myös satoja kouluttajia ja erotuomareita, jotka tekevät työtä vapaa-aikanaan (Palloliitto 2020c, Palloliitto 2023b).

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) myöntää vuosittain avustuksia eri liikuntajärjestöille. SPL:lle myönnettiin tänä vuonna lajiliitoista suurin avustus, 2 135 000 euroa. Toiseksi eniten sai Suomen Jääkiekkoliitto, 1 607 000 euroa. Yli kahden miljoonan euron avustussumman saamisen edellytykseksi on mainittu, että lajiliitojen toiminnan on oltava yhteneväistä OKM:n strategian kanssa ja sen tulee kehittää yhteiskuntaa vastuullisella, tutkivalla ja luovalla tavalla. Järjestöjen toimintaa arvioidaan useiden tekijöiden perusteella, kuten sen toiminnan

laadukkuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Lisäksi arvioinnissa otetaan huomioon liikuntalain tavoitteiden toteutuminen sekä liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet, sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Vuoden 2021 avustuksissa otettiin ensimmäistä kertaa huomioon myös kestävän kehityksen mukaiset periaatteet. Kriteereissä järjestön tulee suunnitella toimintansa kestävän kehityksen mukaisesti, ja pyrkiä toiminnassaan vähentämään haitallisia ympäristövaikutuksia sekä edistämään ympäristöystävällisiä ratkaisuja. Jaettavasta avustuksesta 15 prosenttia myönnetään vastuullisuuskriteerien mukaan (Roiha ym. 2022).

Jalkapallon kattojärjestöillä, Kansainvälisellä jalkapalloliitolla FIFAlla (Fédération internationale de football association) ja UEFAlla on suuri merkitys yhteiskunnassa maailman suurimman lajin ohjaajina. FIFA hallinnoi jalkapalloa kansainvälisesti sääntöjen laadinnalla, varainkeruun kautta MM-kisoja hyödyntämällä sekä jalkapalloliittojen taloudellisena tukijana. UEFA toimii FIFA:n alaisesti eurooppalaisen jalkapallon kehittäjänä. FIFA:n ja UEFA:n edustajina omissa maissaan liittojen on sitouduttava kattojärjestöjen visioon ja tavoitteisiin sekä kehittää urheilua niiden mukaan (FIFA 2023).

FIFA ja UEFA ovat viime vuosina tuoneet julki omat kestävän kehityksen mukaiset visionsa. FIFA on sitoutunut vähentämään hiilidioksidipäästöjä ja parantamaan kestävyytään vuodesta 2010 lähtien. He arvioivat hiilidioksidipäästöjä kaikissa alaisissaan kilpailuissa, toteuttavat päästövähennystoimia, kompensoivat välttämättömät päästöt ja tekevät yhteistyötä sidosryhmien kanssa ilmastonmuutoksen tiedostamisen lisäämiseksi (FIFA 2020). FIFA ja UEFA ovat useiden muiden urheilutoimijoiden kanssa sitoutuneet YK:n Sports for Climate Action Initiative -aloitteeseen. Aloite edellyttää osallistujilta viiden periaatteen noudattamista ja niiden sisällyttämistä strategioihin, politiikkoihin ja menettelyihin. Urheiluyhteisössä näiden periaatteiden juurruttaminen edistää pitkäaikaista menestystä ja laajempaa viestin levittämistä. Viisi periaatetta ovat ympäristövastuullisuuden systemaattinen edistäminen, kestävän ja vastuullisen kulutuksen edistäminen, päästöjen vähentäminen ja ilmastotoimien puolustaminen viestinnän avulla. Aloitteen tavoitteena on päästöjen vähentäminen puoleen 2019 tasosta vuoteen 2030 mennessä ja saavuttaa ilmastoneutraalius vuoteen 2040 ja hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä (United Nations 2023a).

UEFA:n kestävän kehityksen strategian kymmenennen periaatteen keskiössä on neljä tavoitetta: kiertotalouden kestävät ratkaisut, ilmastonmuutokseen vaikuttaminen hiilijalanjälkeä pienentämällä, tapahtumien kestävyys ja infrastruktuurin kestävyys. Strategia sisältää suunnitelman kiertotalouden periaatteiden käyttöön otosta UEFA:n jalkapalloinfrastruktuurissa. Näin pyritään optimoimaan resurssien kulutus UEFA:n kilpailujen isännöimispaikoissa ja edistämään kestävää tapahtumanhallintajärjestelmää UEFA:n jäsenliittojen, liigojen ja seurojen välillä. Lisäksi UEFA on julkaissut ohjeet kestävien jalkapallostadionien rakentamisesta, jotta kestävän infrastruktuurin kriteerit voitaisiin edistää jäsenliittojen ja seurojen keskuudessa. UEFA on myös lisännyt kestävyyskriteerejä

stadioninfrastruktuurisääntelyssään osana sen seuralisenssijärjestelmää (UEFA 2021).

Kiertotalouden osalta erityisesti ruuan, brändättyjen tuotteiden ja pakkausten kulutusta pyritään vähentämään. 2030 agendana on sisällyttää 4R (Reduce-Repair-Reuse-Recycle) -mukainen toiminta organisaatioiden rutiineihin. Tämä niin sanottu etusijajärjestys perustuu siis ensisijaisesti jätteiden vähentämiseen ja uudelleenkäyttöön. Ilmastonmuutoksen hillintään pyritään pienentämällä suoraa ja epäsuoraa hiilipäästöjä seurannan ja ennaltaehkäisyyn avulla. Myös organisaation sisällä työskentelevien ympäristötietoisuuden lisääminen ja ympäristöjohtamisen edistäminen ovat tärkeänä teemana (UEFA 2021). Strategiassa pyritään myös edistämään EU:n vihreän kehityksen ohjelmaa (EU Green Deal).

Green Deal- ohjelma on Euroopan Komission vuonna 2019 julkaisema poliittisten aloitteiden paketti, joka pyrkii auttamaan Eurooppaa kohti vihreää siirtymää ja saavuttamaan siten ilmastoneutraaliuden vuoteen 2050 mennessä. Tämä tarkoittaa myös EU:n jäsenmaiden sitoutumista vähentämään kasvihuonekaasupäästöjen nettopäästöjä 55 % vuoteen 1990 verrattuna vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on myös irrottaa talouskasvu ja resurssien käyttö toisistaan ja huolehtia ihmisten ja maiden tasavertaisuudesta. Green Deal -aloitteiden avulla pyritään uusimaan liikenteeseen, energiaan ja ilmastoon liittyvää lainsäädäntöä ja niiden mukauttamista EU:n ilmastolakiin. Tavoitteisiin kuuluu muun muassa päästökauppajärjestelmän tarkistaminen ja laajentaminen koskemaan myös merenkulkua, ilmailun päästönormien tarkistaminen, autoilulle ja rakennuksille oman päästökauppajärjestelmän luominen, rakennusten energiatehokkuusdirektiivin päivitys, henkilö- ja pakettiautojen päästösääntöjen muuttaminen ja uusiutuvia energianlähteitä koskevan direktiivin muuttaminen (Euroopan Unionin neuvosto 2022).

Stadioninfrastruktuurin mittaamisessa ja seurannassa UEFA on kehittänyt kestävä tapahtumanhallintajärjestelmän (Sustainable event management system, SEMS). Sen luominen mahdollistaa tapahtuman kestävyysmittaamisen ja vertailun jalkapallossa ja tarjoaa end-to-end-jäljitettävyyden UEFA:n vaikutuksista sen tapahtumiin. Järjestelmän kehittämisessä UEFA tekee läheistä yhteistyötä jäsenliittojen, liigojen ja seurojen kanssa. Tämä johtaa jatkuvaan parantamiseen, esimerkiksi hiilijalanjäljen mittaamisessa, kestävässä hankinnoissa ja jätehuollossa (UEFA 2021).

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Kyselylomake

Tutkielman empiirinen osuus suoritettiin sähköisesti lähetettävän kyselyn (liite 1) avulla sekä ilmastolaskuria hyödyntämällä. Tutkimussuunnitelmasta poiketen tutkielma suoritettiin ainoastaan laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkielma oli tarkoitus suorittaa mixed methods research (MMR) -lähestymistavalla sekä määrällisenä eli kvantitatiivisena tutkimuksena että laadullisena tutkimuksena, mutta kyselyn alhaisen vastausmäärän vuoksi tutkielmassa päädyttiin käyttämään pelkästään laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkielman tavoite oli kuitenkin enemmän laadullinen, koska tarkoituksena oli ymmärtää tutkimuskohteiden käsityksiä ja kokemuksia ja tutustua tutkimuskohteisiin syvällisemmin. Tutkielman analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Kysely sisälsi monivalintakysymyksiä sekä avokysymyksiä. Ilmastolaskurin käyttöön kyselyssä ilmaistun kiinnostuksen perusteella käytettiin kuutta seuraa, joiden suurimmat päästölähteet selvitettiin. Kyselyn tutkimusjoukkona toimi Palloliiton laatujärjestelmään kuuluvat seurat, joille kysely lähetettiin sähköpostitse. Tutkimusjoukon koko oli 122 seuraa, joiden toiminnasta vastaaville henkilöille kysely lähetettiin. Tähän tutkimusjoukkoon päädyttiin siksi, että laatujärjestelmään kuuluvat seurat ovat todennäköisimmin kiinnostuneempia kehittämään seuran toimintaa ja tätä kautta motivoituneempia vastaamaan kyselyyn. Lisäksi oli hyvä saada laatujärjestelmässä olevien seurojen näkemyksiä ympäristövastuullisuuteen liittyen, jotta sen sisällyttäminen laatujärjestelmään tulevaisuudessa palvelisi hyvin itse seuroja. Lomakkeen kysymykset suunniteltiin niin, että ne olisivat mahdollisimman yksiselitteisiä ja selkeitä, että vastaaja on kykenevä ja halukas niihin myös vastaamaan ilman ylimääräisiä ponnisteluja. Kysely suoritettiin Jyväskylän yliopistossa käytössä olevalla Webropol 3.0 -ohjelmistolla, jonka aineistot saatiin tietokannasta monessa eri tiedostomuodossa, mikä helpotti aineiston analysointia. Webropol on myös pohjoismaiden suosituin kyselytyökalu (Webropol 2020). Kysely lähetettiin toimeksiantajan kautta saatekirjeen kera. Kun lomakkeen lähettää organisaation, instituution tai yhteisön välityksellä, vastausprosentti on yleensä korkeampi kuin suoraan vastaanottajille lähetettäessä (Hirsjärvi ym. 2009). Kyselylomake laadittiin tutkielman teoreettisen osuuden pohjalta. Laatimisen jälkeen kyselylomake lähetettiin arvioitavaksi opinnäytetyön ohjaajalle ja toimeksiantajan yhteyshenkilölle. Tämän jälkeen kyselylomake muokattiin lopulliseen muotoonsa ja testattiin lomakkeen kysymysten ymmärrettävyyden selvittämiseksi sekä vastaamiseen kuluvan ajan selvittämiseksi. Tutkielmassa toteutettiin kaksi kyselykierrosta mahdollisimman suuren vastausmäärän

saamiseksi. Ensimmäinen kyselykierros alkoi 18.5.2023 ja päättyi 11.6.2023. Toinen kyselykierros suoritettiin 21.8-31.8.2023 välisenä aikana. Molemmissa kyselykierroksissa tutkimusjoukko oli sama.

Kysely koostui 12 kysymyksestä (Liite 1). Kahdessa ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin laatujärjestelmän käyttöajasta ja tasosta. Käyttöaikaan vastaajat saivat kirjoittaa vapaasti, montako vuotta järjestelmä on ollut käytössä. Laatujärjestelmän taso valittiin 1-5 väliltä. Laatujärjestelmän taso kertoo siitä, kuinka edistynyt seura on Palloliiton laatujärjestelmässä olevien kriteerien toteuttamisessa ja oman toimintansa kehittämisessä. Jokainen seura aloittaa tasolta 1 ja kerran vuodessa suoritettavan arvioinnin perusteella voi edetä tasoilla ylöspäin. Seuraavaksi kysyttiin syitä ympäristövastuullisen toiminnan toteuttamiseen, johon vastaajat saivat valita kolme tärkeintä syytä annetuista vaihtoehdoista. Neljäs ja viides kysymys käsittelivät erilaisia väittämiä vastuullisuuden osalta ja selvittivät ympäristövastuullisuuden tärkeimpien käsitteiden tuttuutta. Käsitteiden tuttuus selvitettiin väittämällä ”tunnen käsitteen ja sen merkityksen erittäin hyvin”, johon vastaajat valitsivat sopivimman vastauksen vaihtoehdoista. Kysymysten vaihtoehdot olivat täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä.

Seuraavaksi selvitettiin avokysymyksillä ympäristövastuullisuuteen liittyviä näkemyksiä, mihin toimiin on jo ryhdytty ja millaiset käytännön toimet vastuullisuudessa koetaan relevantteina. Näihin kysymyksiin vastaajat saivat kirjoittaa vapaasti omia näkemyksiään. Tämän jälkeen tutkittiin, onko seurassa nimetty vastuullisuudesta vastaava henkilöä, mitä seurat tarvitsevat ympäristövastuullisuuden parantamiseksi ja pitäisikö ympäristövastuullisuus sisällyttää seurojen mielestä osaksi Palloliiton laatujärjestelmää. Viimeiseksi selvitettiin seurojen halukkuutta ilmastolaskurin hyödyntämiseen ympäristönäkökohtien selvittämisessä.

3.2 Ilmastolaskuri

Tradeka on luonut yhteistyössä UseLess Companyn kanssa laskurin, jonka avulla erilaiset yhdistykset, hankkeet ja järjestöt voivat arvioida omaa hiilijalanjälkeään (Tradeka 2023). Laskuri luo seuralle kaavion, johon on eritelty eri päästölähteiden osuudet koko hiilijalanjäljestä. Laskurin toimintaperiaate perustuu erilaisiin tutkittuihin päästökertoimiin, joiden avulla laskuri tuottaa syötettyjen arvojen perusteella kasvihuonekaasupäästöt tietylle päästölähteelle. Laskelmat ja tulokset ovat kuitenkin vain suuntaa antavia, koska helppokäyttöisyyden takaamiseksi on jouduttu tekemään keskiarvoistuksia ja yleistyksiä.

Laskurin alussa pyydetään henkilötyövuosien määrää, jolla lasketaan kasvihuonekaasupäästöt jätehuollon osalta ja henkilöstön töihin matkustamisesta. Laskurissa arvioidaan töihin matkustuksen päästöjä käyttäen Traficomien vuonna 2016 tekemää valtakunnallista henkilöliikennetutkimusta, jossa on arvioitu kotimaan työ- ja työasiamatkojen keskimääräisiä pituuksia ja

matkustustapoja. Päästökertoimina laskurissa käytetään LIPASTO:n (2017) arvoja (UseLess Company Oy 2022). LIPASTO on vuosina 2013–2017 ylläpidetty laskentajärjestelmä tie-, vesi-, raide-, ilmaliikenteen ja työkonoiden pakokaasupäästöille ja energiankulutukselle. LIPASTO on kehitetty Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimesta ja sen rahoitukseen osallistuivat Liikennevirasto, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Liikenne- ja viestintäministeriö, Ympäristöministeriö ja Tilastokeskus (LIPASTO 2023). Laskuri huomio suorat ja epäsuorat kasvihuonekaasupäästöt organisaation omistamien ajoneuvojen käytöstä, joissa laskettuja käyttövoimia ovat bensiini, diesel, kaasu ja sähkö. Laskuri mittaa organisaation liike- ja edustusmatkojen sekä muiden organisaation korvaamien matkojen aiheuttamat päästöt, ja se perustuu joko matkojen lukumäärään, matkustettuihin kilometreihin tai käytettyihin euroihin, riippuen siitä, mitä käyttäjä syöttää laskuriin. Laskurissa lennot jaetaan kotimaan- ja ulkomaanlentoihin, ja säteilypakotekertomella (2) kerrotaan lennon hiilidioksidipäästöt, jotta lentokorkeuden vaikutukset saadaan paremmin huomioon päästöjen muodostumisessa (UseLess Company Oy 2022).

Laskuri laskee organisaation jätehuollon hiilijalanjäljen perustuen Helsingin seudun työntekijän keskimääräisiin jätemääriin ja jakeisiin. Jättemäärä perustuu HSY:n Jäteraporttiin (2021), ja jakaumassa käytetään kotitalouksien sekajätteen koostumusta pienin muutoksin. Laskurissa huomioidaan jätteiden kierrätys, ja tekstiili-, puujätettä, vaarallisia kemikaaleja, sähkölaitteita sekä akkuja ei oleteta syntyvän. Perustietoihin syötetyn henkilötövuosimäärän perusteella lasketaan henkilöstön toiminnasta syntyvän jätteen keskimääräinen hiilijalanjälki (UseLess Company Oy 2022).

Hankintojen osalta laskurissa käytetään keskimääräisiä päästökertoimia, jotka on löydetty kirjallisuudesta. Jos organisaatio on tehnyt hankintoja, jotka poikkeavat tavanomaisista hankinnoista, laskuriin voidaan syöttää euromääräiset tiedot näistä hankinnoista. Tässä tapauksessa laskuri käyttää Suomen ympäristökeskuksen luomaa ENVIMAT-mallinnusta, joka perustuu keskimääräiseen hankintaeuroon suhteutettuun päästöintensiteettiin (0,5 kgCO₂e/€). Organisaation järjestämistä tilaisuuksista ja toiminnasta aiheutuvat päästöt otetaan huomioon laskurissa tarjoillun ruuan ja tilaisuuden matkustamisen osalta. Laskurissa huomioidaan ateriatyyppi, kasvis-, kala- tai liha-ateria, osallistujien lukumäärä ja tilaisuuden kulkutapa (UseLess Company Oy 2022).

Datan käytöstä syntyviä päästöjä voidaan arvioida organisaation sosiaalisessa mediassa jakamien videoiden osalta, ottaen huomioon datakeskuksen energiankulutus ja tiedonsiirrosta aiheutuvat päästöt. Loppukäyttäjän päätelaitteen kulutusta ei huomioida. Tyypillisesti päätelaitteen vaikutus hiilijalanjälkeen on kuitenkin suuri. Laskuri ottaa myös huomioon organisaation käyttämien toimitilojen ja kiinteistöjen kuluttaman sähkö- ja lämmitysenergian, joka lasketaan rakennustyyppin, pinta-alan, sähkösovimustyyppin ja lämmitystavan perusteella. Laskuriin voidaan syöttää tarkat vuotuiset kulutuslukemat, mutta laskuri laskee myös oletusarvojen perusteella, mikäli tarkkoja tietoja ei ole saatavilla (UseLess Company Oy 2022).

Aineiston kerääminen toteutettiin Teams-viestintä alustassa sekä paikan päällä seuran toimistolla. Kyselyssä kahdeksan seuraa osoitti kiinnostuksensa ilmastolaskurin käyttöä kohtaan, mutta kahta seuraa ei lopulta tavoitettu ilmastolaskurin käyttöä varten, joten päästölähteet selvitettiin kuuden seuran kanssa. Viiden seuran kanssa aineisto kerättiin Teamsissa ja yhden seuran tiedot kerättiin lähitapaamisessa. Tapaamisiin varattiin aika sähköpostilla ja seuran edustajia pyydettiin tutustumaan laskuriin etukäteen, jotta tietojen kirjaaminen onnistuisi nopeammin. Jokaisesta seurasta valittiin yksi aikuisten joukkue sekä 11-12-vuotiaiden joukkue eli päästölähteet selvitettiin yhteensä 12 joukkueelle. Näin voitiin samalla myös vertailla aikuisten ja lasten joukkueiden eroja päästölähteiden osalta. Jos seuran edustaja ei kyennyt siltä istumalta antamaan tietoja kaikkiin kohtiin, hän konsultoi kyseisen joukkueen valmentajaa.

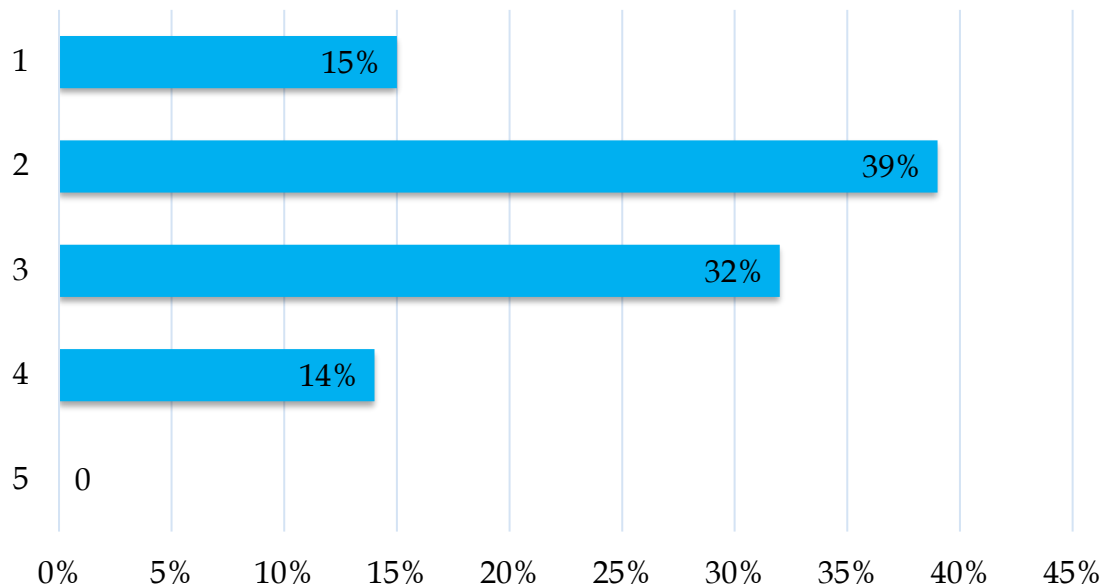
Omat ajoneuvot-osioon arvioitiin valmentajien ja pelaajien kotipeli- ja harjoitusmatkustamisen hiilijalanjälki. Seuran edustajilta selvitettiin joukkueiden viikoittaiset harjoitusmäärät ja arvio harjoitukseen tulevien autojen määrästä sekä harjoitukseen ajettavasta matkasta. Tähän lisättiin vielä kotipelien matkustuskilometrit samalla laskentakaavalla. Vieraspelimatkustuksen hiilijalanjälkeen käytettiin apuna Google Maps- karttapalvelua, jonka avulla saatiin selvitettyä peleihin kuljetut kilometrit. Nämä kilometrit lisättiin liikematkat -osioon. Jos vieraspeleihin on menty omilla autoilla, on niistä kertyneet kilometrit lisätty omat ajoneuvot-osioon. Järjestettyihin tilaisuuksiin laskettiin joukkueen kotipeleihin matkustavien katsojien hiilijalanjälki. Taustaoletuksena laskurissa oli, että keskimääräinen ajomatkan pituus on suuntaansa 16,5 km, jonka perusteella joukkueille arvioitiin prosentuaalinen osuus tämän matkan peliin kulkevista katsojista. Kotipelien osalta pelissä tarjottavien kahviotuotteiden hiilijalanjälkeä ei huomioitu. Joukkueen palkattujen henkilöiden töihin matkustaminen liittyy hyvin usein harjoitus- ja pelimatkustukseen, joten se ei tuota lisää matkustuskilometrejä ja sitä kautta lisää hiilijalanjälkeä. Joissain tapauksissa kuitenkin joukkueen työntekijöiden työtehtäviin liittyi myös hallinnollisia tehtäviä, jolloin työmatkustusta kertyi hieman enemmän.

Hankintojen hiilijalanjäljen mittaamiseen käytettiin euromääräistä summaa, sillä tapaamisissa kävi ilmi, että hankintoja ei dokumentoitu tuotteittain vaan käytettyjen eurojen mukaan. Laskurista myös puuttui jalkapallojoukkueen yleisimmät hankinnat, kuten pallot ja harjoitusvarusteet. Hankintojen taustaoletuksena on, että hiilidioksidipäästöjä syntyy 0,5 kgCO₂e/euro. Energiankulutus selvitettiin suoraan sähkölaskuista tai jos sähkö kuului toimiston vuokraan eikä sitä pystynyt erittelemään, laskuri tarjosi oletuksena toimiston koon perusteella tietyn oletuslukeman. Energiankulutuksella ei kuitenkaan ole kovinkaan suuri merkitys pelikauden päästöjen kokonaiskuvassa. Jätehuolto ja data jäivät laskurissa pienemmälle tarkastelulle, sillä niiden vaikutus kokonaisuuteen on pieni. Kenttien siistinä pitämisellä on kuitenkin tärkeä kasvatuksellinen rooli, joten toimintojen siisteys on hyvä ottaa koulutukseen ja käytäntöihin mukaan joukkuetasoilla.

4 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELO

4.1 Ympäristövastuullisuuden nykytilanne tutkimusseuroissa

Kysely lähetettiin yhteensä 244 seuralle ja vastauksia saatiin 28 kappaletta. Vastausprosentiksi muodostui siis 11 prosenttia, mitä pidetään normaalina sähköisessä kyselyssä (SurveyMonkey 2023). Kyselylinkin oli tavoittanut webpropolin mukaan 123 vastaajaa, joten kyselyn tavoitavuus oli noin 50 prosenttia. Ensimmäisessä kysymyksessä tutkittiin laatujärjestelmän käyttöaikaa ja laatujärjestelmän eri tasoille kuuluvien seurojen lukumääriä. Käyttöaikaa koskevilla vastauksilla ilmoitettiin erilaisia aikoja vuoden ja kahdeksan vuoden välillä. Vastauksissa tuli esille myös ilmaisia, jotka viittasivat epävarmuuteen laatujärjestelmän käyttöajan osalta. Laatujärjestelmän käyttöajan mediaani oli noin 3 vuotta. Vastajat jakautuivat laatujärjestelmän tasoille seuraavasti (kuva 2): tasolla yksi oli 15 prosenttia, tasolla kaksi 39 prosenttia, tasolla kolme 32 prosenttia, ja tasolla neljä 14 prosenttia. Tasolla 5 ei ollut yhtään vastaajaa.

Kuva 2. Vastajien määrä eri laatujärjestelmän tasoilla prosentteina.

Epävarmuutta ilmoitetuissa laatujärjestelmän käyttöajoissa voi tulkita niin, että organisaatiot eivät välttämättä ole tehneet kattavaa laatujärjestelmän käyttöhistorian dokumentointia. Tästä syystä esimerkiksi hallituksen vaihtuessa laatujärjestelmän käyttöhistoriaan liittyvät tiedot eivät kulkeudu uudelle hallitukselle. Käyttöaikojen vaihtelu voi kertoa joukkueiden erilaisesta valmiudesta laatujärjestelmän käyttöönottoon ja sen merkityksestä seuran tarpeisiin nähden. Tuloksissa tuli ilmi, että suurin osa (71 %) vastaajista oli laatujärjestelmän tasoilla 2 ja 3. Se osoittaa, että seurat ovat jo edistyneet

laatujärjestelmän käyttöönotossa ja ovat sitoutuneet toimintansa laadun parantamiseen ja omien tavoitteidensa saavuttamiseen tarkoituksena edetä laatujärjestelmän tasoilla.

Suomalaisen jalkapalloilun ympäristövastuullisuuden parantamisessa on tärkeää pystyä systemaattisesti kehittämään seurojen toimintaa, jolloin siitä tulee paljon merkittävämpää ja tehokkaampaa kansallisella tasolla. Jos teot kohdistuvat vain pieneen osaan seuroja, niiden vaikutus suuressa mittakaavassa on hyvin pieni. Kyselyyn jätti vastaamatta iso määrä seuroja, mikä saa miettimään, oliko kyselyn aiheella vaikutusta vastaamatta jättämiseen. Lisäksi kyselylinkin oli avannut 123 vastaanottajaa, mikä kertoo siitä, että kyselyn vastaamista ei ollut jaksettu aloittaa. Tämä tarkoittaisi sitä, että seuran johtohenkilöt eivät arvottaneet aihetta kovinkaan ajankohtaiseksi tai tärkeäksi, eivätkä siksi jaksaneet käyttää aikaa vastaamiseen. Kyselyn tulokset voivat tästä syystä antaa vääristynyttä kuvaa, jos kyselyyn olivat vastanneet vain ne, joita aihe kiinnostaa ja jotka jo toimivat ympäristömyönteisemmin. Tämän vuoksi vastaajien mielipiteet ja näkemykset voivat olla positiivisempia ja ympäristömyönteisempiä, eivätkä täten edusta koko tutkimusjoukon mielipidettä. Esimerkiksi sosiaalisen vastuun teemat ovat selkeästi useammin esillä suomalaisten seurojen toiminnassa ja siihen liittyvässä raportoinnissa.

Tätä oletusta voidaan tukea UEFAn SROI (Social Return on Investment) -mallinnuksella, jossa korostetaan vain jalkapallon terveys- ja sosiaalisia vaikutuksia Suomen yhteiskunnalle (Palloliitto 2021). Samoin Ribeiron ym. (2019) tutkimuksessa todetaan, että eurooppalaisten huippusarjojen jalkapalloseurat raportoivat verkkosivuillaan sosiaalisista toimista keskimäärin 5,51 kertaa vuodessa, kun taas ympäristö- ja vastuullisuuskäytännöistä raportoidaan vain 1,62 kertaa vuodessa. Vaikkakin viime vuosina erityisesti kannattajat ovat alkaneet vaatia entistä enemmän ympäristöllisten toimintatapojen integroimista seurojen käytäntöihin eurooppalaisessa jalkapallossa (esim. Blumrodt ym. 2013), on suomalaisten jalkapalloseurojen koko yhteiskunnallisessa ja globaalissa mittakaavassa hyvin pieni Euroopan huippusarjoihin verrattuna. Tämä omalta osaltaan lieventää heihin kohdistuvaa sidosryhmien painetta, eikä aiheuta vielä suurta kulttuurin muutosta (Kurittu 2022).

Ympäristövastuullinen toiminta tarvitsee seurajalkapallossa niin Suomessa kuin globaalisti organisaatiokulttuurin muutosta, sillä kuten aikaisemmin on mainittu jalkapalloilun ja ympäristön välillä vallitsee epätasapaino. Organisaatiokulttuurin muutos ympäristövastuullisempaan suuntaan perustuu pitkälti hyvään viestintään ja ympäristötietoisuuden parantamiseen seuran johtohenkilöiden keskuudessa.

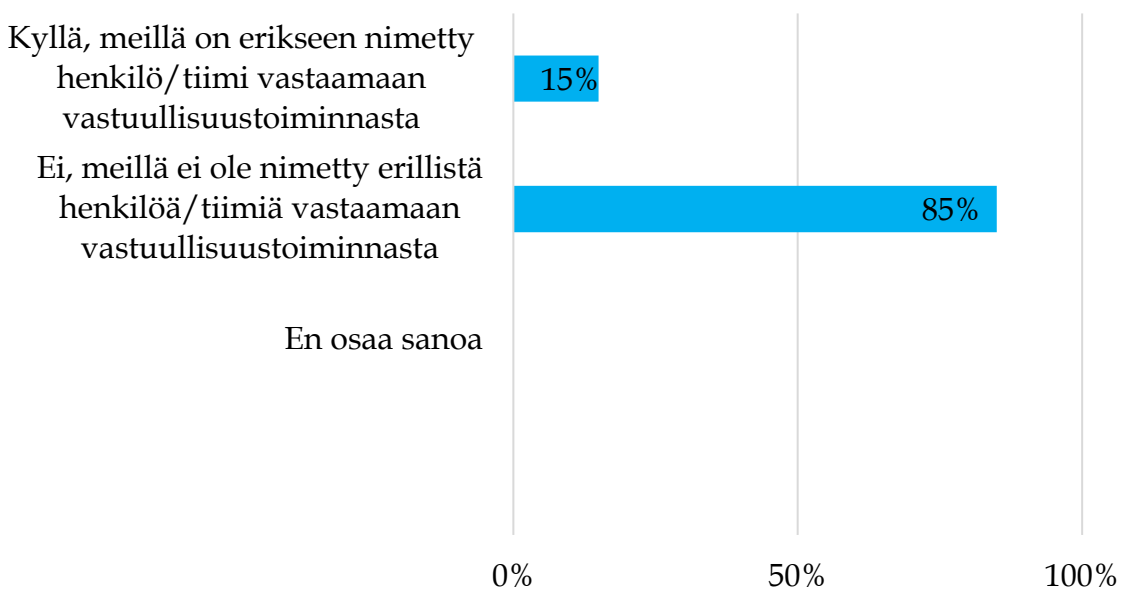
Harisalo (2008) määrittelee organisaation yhteisöksi, joka tavoittelee yhteistä päämäärää. Se on siis järjestelmä, joka on suunniteltu huolellisesti niin, että se toteuttaa mahdollisimman tehokkaasti asetettuja tavoitteita. Samalla on tärkeää toiminnan jatkuvuus ja sen turvaaminen. Liikunta-alan organisaatiot pyrkivät muun muassa kehittämään liikuntalajin etuja ja mahdollistamaan lajikulttuurin kehittymisen tukemalla seurojen toimintaa. Tämä osoittaa, että liikunta-alan organisaatioiden kuvaamiseen soveltuu mainittu tavoitemalli,

koska niillä on selkeitä päämääriä (Harisalo 2008, OKM 2020). Liikunta-alan organisaation päämääränä on todennäköisesti aina liikunnan edistäminen, mutta se voidaan kuitenkin määritellä niin, että siihen pyritään yhteiskuntavastuullisesti (Posio 2021).

Vallitseva kulttuuri syntyy aina yhteisön vuorovaikutuksessa ja toiminnassa, eikä se ole periytyvä ominaisuus. Organisaatiokulttuuri on yhteisten arvojen, toimintatapojen, uskomusten ja perinteiden jakamista organisaation jäsenten kesken. Nämä asiat opitaan ja jaetaan organisaatiossa toimiessa ja ne välittyvät uusille työntekijöille sekä siirtyvät sukupolvelta toiselle organisaatiossa (Lämsä & Hautala 2004). Se on viitekehys, jolla ihmisten ajattelu- ja toimintatapoja sekä päivittäisten valintojen tekemistä muokataan organisaatiossa. Tällä ohjataan ihmisten, päätöksentekoa, toimintaa ja käyttäytymistä (Harisalo 2008). Sen tavoitteena on muodostaa yhteisölle identiteetti, toimia jäseniä motivoivana tekijänä organisaation ydintehtävän suhteen ja antaa selkeät raamit jäsenten käyttäytymiselle (Lämsä & Hautala 2004).

Kulttuurin muuttamisessa menee usein pitkään, eikä se ole helppoa. Kuten Kurittu (2022) tutkimuksessaan osoittaa, suomalaisessa jalkapallossa vastuullisuuden organisointi seuroissa on hyvin alkeellisella tasolla ja se perustuu vain yksittäisten henkilöiden mielenkiintoon ja osaamiseen. Vastaajat tuovat saman ilmi myös tässä tutkielmassa, sillä 85 % prosentilla kyselyyn vastanneista ei ole nimetty minkäänlaista tiimiä tai henkilöä vastaamaan seuravastuullisuustoiminnasta (kuva 3). Tästä syystä seuravastuullisuuden toteuttamiseen tarvitaan paljon ohjeistusta ja apua vastuullisen toiminnan alkuun panemisessa.

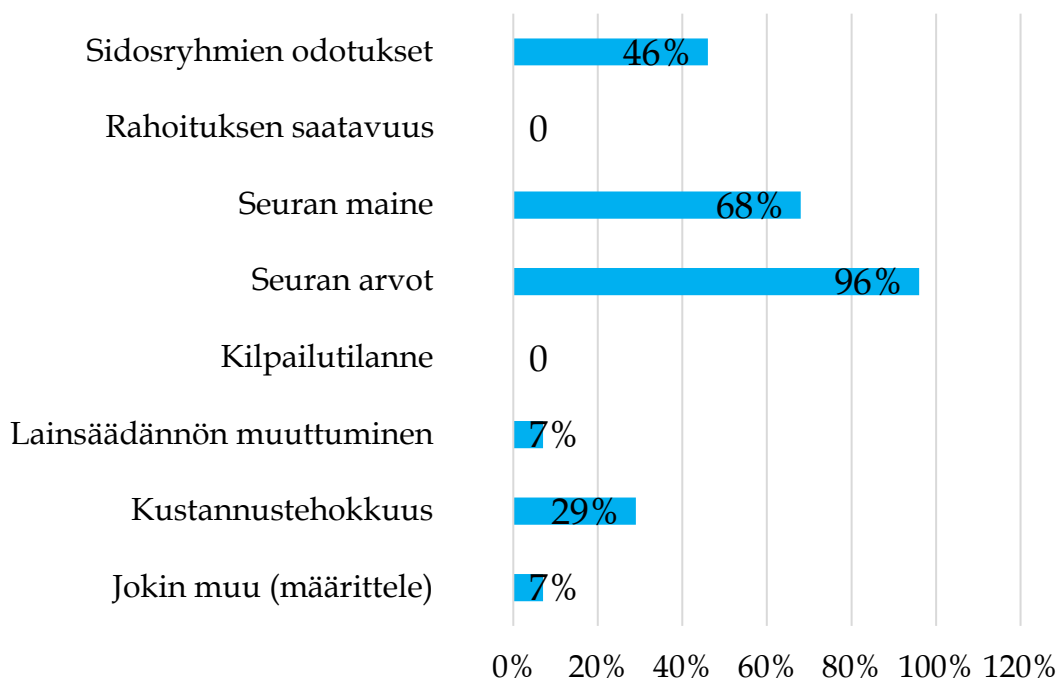
Onko seurassanne nimetty henkilö tai tiimi vastaamaan vastuullisuustoiminnasta?

Kuva 3. Vastaajien vastuullisuustoiminnan organisoinnin jakautuminen prosentteina.

Kulttuurinmuutoksen voi laittaa alulle joko ulkoiset tai sisäiset muutospaineet. Jos organisaatio vastaa jonkin ulkopuolisen tahon vaatimukseen, tässä tapauksessa esimerkiksi fanien ympäristövaatimukseen, puhutaan sopeutumisesta. Tärkeää sopeutumisessa on perustella henkilöstölle hyvin tarve muutokselle, sillä ymmärrys auttaa henkilöstöä sopeutumaan uuteen tilanteeseen. On kuitenkin tärkeää, että muutos lähtisi organisaation omasta uudistumistarpeesta (Lämsä & Hautala 2004). Organisaation sisäisessä muutoksessa puhutaan ns. ylhäältä alas -mallista, jossa organisaation sysäys muutokselle lähtee johdosta. Tällöin ylin johto lähtee viemään läpi ympäristöstrategiaa ja organisaatio sitoutuu tiettyihin ympäristötavoitteisiin. Tämän etuna on vastuullisen toiminnan parempi integroiminen organisaation eri toimintoihin. Todellisen kulttuurin muutos vaatii johdon lisäksi myös keskijohdon ja henkilökunnan sitoutumisen (mm. Halme 2004). Organisaatiomuutoksessa otetaan siis käyttöön uusi idea, toimintatapa tai ajatus, joka vaatii yhteisön jäseniltä oppimista. Siksi organisaatiokulttuurin muuttuminen edellyttää henkilöstön ja johdon koulutusta ja kehittämistä (Lämsä & Hautala 2004). Näin ollen organisaatiomuutoksen tulisi lähteä siis ylimmän johdon ympäristökoulutuksesta, jonka jälkeen seura voi alkaa integroida toimintaansa henkilöstölle ja pelaajille sekä alkaa muovaamaan heidän suhdettaan ympäristöön.

Arviointia organisaation suoriutumisesta ja tavoitteiden saavuttamisesta ja etenemisestä on tärkeää tehdä muutoksen onnistumisen kannalta. Arvioinnista saatua tietoa voidaan käyttää hyväksi tavoitteiden saavuttamisen seurannassa ja siksi se tulisi olla osana prosessia suunnittelusta asti. Arviointikriteerit on suunniteltava kuitenkin huolella, koska ne määrittävät henkilöstön toimintaa. Palkitseminen on lisäksi arvioinnin ja yhteisön ja yksilöiden motivoinnin kannalta merkitsevää (Lämsä & Hautala 2004) Hyvän muutossuunnittelun lisäksi johdon rooli, työntekijöiden motivoiminen, osallistaminen ja sitouttaminen on tärkeää organisaation sisäisen koulutuksen ja viestinnän ohella. Tästä päästäänkin kysymykseen, jossa selvitettiin tutkittavien motiiveja ympäristövastuulliseen toimintaan (kuva 4).

Kuva 4. Tärkeimmät syyt ympäristövastuulliseen toimintaan vastaajaseurojen mielestä.

Vastausten perusteella keskeisin motivaatiotekijä ympäristövastuulliseen toimintaan oli seuran omat arvot, ja tätä piti tärkeänä 96 % vastaajista. Sen jälkeen tärkeimmät syyt vastuullisen toiminnan toteuttamiseen olivat seuran maine (68 %) ja sidosryhmien odotukset (46 %). Pienempi osuus vastaajista mainitsi syiksi myös kustannustehokkuuden ja lainsäädännön muutokset. Rahoituksen saatavuutta tai kilpailutilannetta ei pidetty merkittävinä motiiveina ympäristövastuullisen toiminnan toteuttamisen kannalta. Kuten jo mainittiin tulos ei välttämättä edusta koko tutkimusjoukkoa, sillä kyselyyn on tämän perusteella osallistunut vain jo vihreästi ajattelevia seuroja. Tutkin kuitenkin tilannetta nyt tulleiden vastausten kantilta.

Motivaatio rakentuu motiivien varaan. Motiivit ovat haluja, tarpeita, palkkioita tai rangaistuksia ja ne ohjaavat toimintaa kohti tavoitteita. Motivaatio on näiden motiivien luoma tila (Ruohotie 1998). Motivaatiota on sekä sisäistä että ulkoista motivaatiota. Ulkoinen motivaatio toimii vastauksena ulkoisiin tekijöihin ja siinä pyrkimyksenä on saavuttaa jokin päämäärä, joka voi tuoda mukanaan positiivisia tai negatiivisia seurauksia. Ulkoisessa motivaatiossa jokin kannustin työntää yksilöä eteenpäin ja yksilön huomio keskittyy palkintoihin tai rangaistuksiin itse tehtävän sijasta (Ryan & Deci 2008).

Tämä seuran omiin arvoihin perustuva sisäinen motivaatio on proaktiivista, jossa tekemisestä itsestään nautitaan. Tämä luo pohjan jatkuvalle parantamiselle, jossa yhteisö pyrkii kehittämään tietojaan ja taitojaan vapaaehtoisesti. Se luo toimintaan enemmän pitkäjänteisyyttä ja kestävyyttä sekä samalla suurempaa valmiutta kohdata toiminnassa syntyviä haasteita ja ratkaisemaan ne. Tästä syystä sisäisen motivaation vaaliminen ja lisääminen organisaatiojohtajien toiminnassa on niiden tärkein tehtävä (Ryan & Deci 2008).

Seuratoiminnassa työntekijöiden lisäksi on erittäin tärkeää pystyä sitouttamaan myös pelaajat seuran arvojen ja tavoitteiden mukaiseen toimintaan, sillä pelaajat aiheuttavat esimerkiksi oman seuran tapahtumiin matkustamisen vuoksi ison osan seuran ympäristökuormituksesta. Esimerkiksi seuraan liittyvä uusi pelaaja olisi hyvä tutustuttaa seuran toimintatapoihin ja ympäristöarvoihin, jotta kyseinen yksilö ottaisi kyseiset arvot myös paremmin huomioon omassa toiminnassaan. Sisäinen viestintä on siis tärkeä keino ympäristövastuullisuuden kehittämisessä seuraorganisaatioissa. Myös erilaisten seurakampanjoiden jalkauttaminen seuran joukkueisiin on hyvä sisäisen viestinnän keino. Joukkueissa voidaan esimerkiksi pitää erilaisia haasteita ja kampanjoita, esimerkiksi treenimatkapöytäilyä, julkisten liikennemuotojen käytön tai kimpakyytien suhteen. Harjoituksissa näistä asioista puhuminen ja niihin keskittyminen joukkueetasolla edesauttaa matkustuspäästöjen vähentämistä. Tämä vaatii sitä, että joukkueiden johto on sitoutunut ympäristökuormituksen pienentämiseen. Tällöin puhutaan aikaisemmin mainitsemastani keskijohdon sitoutumisesta. Omasta pelikokemuksesta voin sanoa, että joukkueiden sisällä ei tällä hetkellä juuri keskustella ympäristöasioista.

Daddi ym. (2020) tutkimuksessaan myös huomasivat, että kannattajat eivät tunnista omaa panostaan urheiluorganisaation ympäristövastuullisuuden kannalta, jossa haastatellut kannattajat vähätelivät heidän matkustusvalintojensa roolia ympäristökuormituksen kannalta. Kannattajat myös uskovat kykyynsä tehdä yksilöllisiä ympäristöystävällisiä tekoja, mutta samalla he eivät ymmärrä, että nämä yksittäiset teot voivat merkittävästi edistää ympäristön hyvinvointia. Yksi tutkimuksen päätelmistä oli, että urheiluseurojen johtohenkilöiden tulisi parantaa viestintää yksittäisten ympäristötoimien merkityksestä ja vaikutuksista. Tämä on tärkeää, jos he haluavat kannustaa fanejaan ympäristöystävälliseen käyttäytymiseen. Samalla myös uskottiin, että viestimällä yksittäisten toimien tehokkuudesta saadaan fanit toimimaan enemmän ”sanoista tekoihin”-mentaliteetilla.

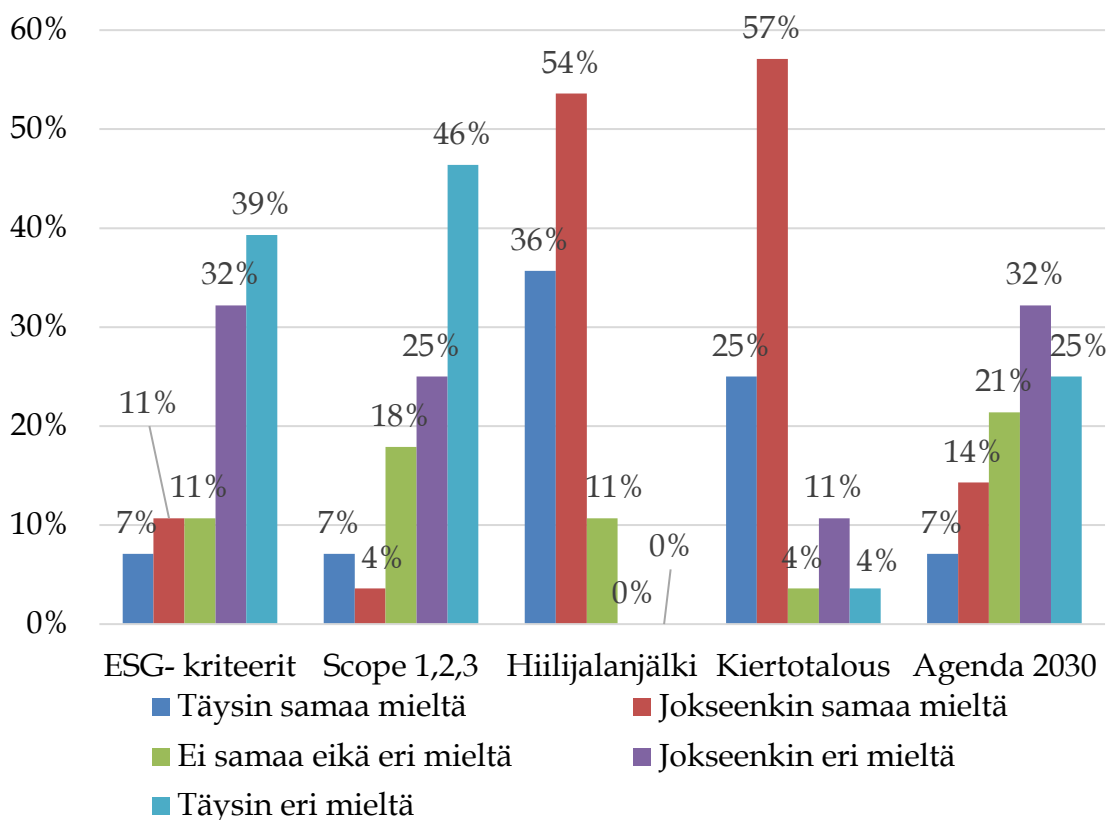
Kuten aikaisemmin mainittiin, pitkäjänteisyyden puute seuratoiminnassa esimerkiksi suuren työntekijöiden vaihtuvuuden vuoksi aiheuttaa haasteita vastuullisen toiminnan kehittämisessä (Kurittu 2022). Rekrytointiprosessi ja työntekijän perehdytys vievät paljon resursseja. Kuluu aikaa ennen kuin vanhan työntekijän tilalle palkattu uusi työntekijä saavuttaa saman tuottavuustason. Tämän vuoksi organisaation vaihtuvuuden kustannukset arvioidaan yleisesti olevan vähintään uuden työntekijän vuosipalkan suuruiset (Harter ym. 2010). Tähän kun lisätään vielä menetetty hiljainen tieto ja tiimin hajoamisesta koituvat seuraukset, niin on itsestään selvää, että organisaatiot, joiden vaihtuvuus on pientä, pärjää pidemmällä aikavälillä paremmin (Jarenko & Martela 2014). Tästä syystä olisi hyvä saada sitoutettua toimihenkilöitä ja pelaajia seuran toimintaan pidemmäksi aikaa. Haasteeksi nousee se, että suomalaisessa jalkapallossa pelaajille tehdään resurssien puutteen ja puoliammattilaisuuden takia vain vuoden pituisia sopimuksia, jolloin seuroissa toimitaan monesti ”vuosi kerrallaan”-mentaliteetilla.

Työntekijöiden sitouttamiseen liittyy erityisesti työntekijöiden sisäisen motivaation parantaminen. Organisaatioissa voidaan tukea merkittävästi yksilöitä sisäisen motivaation tunnistamisessa ja vahvistamisessa. Tämä saavutetaan keskeisesti tukemalla yksilön autonomiaa, selkeyttämällä työntekijöiden työn merkitystä ja mahdollistamalla taitojen kehittämisen. Sisäisen motivaation johtamisen tavoitteena on auttaa yksilöä omien vahvuuksien ja voimavarojen löytämisessä ja hyödyntämään niitä organisaation päämäärien tavoittamisessa. Sisäisen motivaation johtaminen ohjaamisen ja ohjaamatta olemisen välillä vaatii tarkkuutta. Yksinkertaisesti sanottuna johtajan tehtävänä on varmistaa, että hän ei vie pois kokemusta toiminnan omaehtoisuudesta. Jos yksilö alkaa kokea, että hänen toimintansa perustuu pääasiassa ulkoisiin palkkioihin ja rangaistuksiin eikä hänen omiin valintoihinsa ja kiinnostukseensa, hänen motivaationsa muuttuu ulkoiseksi (Jarenko & Martela 2014).

Tarvitaan kuitenkin muutakin kuin vain motivoituneisuutta. Työntekijöiden riittävä osaaminen vaikuttaa myös työntekijöiden motivaatioon, sillä jos työnteko koetaan hankalaksi, epämiellyttäväksi tai merkityksettömäksi, on vaikeaa motivoida henkilöä toteuttamaan työtänsä. (Åberg 1997). Ympäristöongelmien käsittäminen auttaa monessa asiassa. Se muun muassa sopeuttaa henkilöstöä suhtautumaan ympäristöasioiden tuomiin muutoksiin työympäristössään sekä tunnistamaan oma-aloitteisesti toimintojen parannusmahdollisuuksia (Halme 2004). Mitä korkeampi ympäristötietoisuuden taso, sitä positiivisempi on yksilöiden reaktio organisaation ympäristötoimien lisäämiseen. Lisäksi korkeamman ympäristötietoisuuden tason pidetään olevan verrannollinen ympäristön suojelun käyttäytymishalukkuuteen. Tästä syystä ympäristötietoisuuden tason mittaaminen voi toimia ensiaskeleena yksilöiden käyttäytymismuutokselle (Daddi ym. 2020).

Organisaatioiden johdon ympäristötietoisuutta mitattiin kyselyssä erilaisten ympäristövastuullisuuskäsitteiden avulla (kuva 5). Kysymyksessä oli esitelty tärkeimpiä ympäristövastuullisuuteen liittyviä käsitteitä, joiden tunnettuutta selvitettiin. Vastausten perusteella hiilijalanjälki oli vastaajille kaikista tutuin käsite, jossa 90 % vastaajista tunsi käsitteen (väh. jokseenkin samaa mieltä). Seuraavaksi tutuin käsite oli kiertotalous, jonka tunsi 82 prosenttia. ESG-kriteerit ja Scope 1,2,3 olivat vähiten tuttuja vastaajille, joissa 72 ja 71 prosenttia ei mielestään tuntenut käsitettä. Ei samaa eikä eri mieltävastauksia tuli myös runsaasti, joten vastaajat eivät myöskään osanneet arvioida omaa tietämystään annetulla asteikolla. Agenda 2030, johon koko tutkielman teoreettinen viitekehys perustuu, oli myös vastaajille melko tuntematon käsite. 57 % ei mielestään tuntenut käsitettä ja 27 % ei osannut arvioida omaa tietämystään eli vain noin 20 % tunsi mielestään käsitteen ainakin jokseenkin hyvin. Tästä voidaan nähdä se, että jalkapalloseurojen johdon ympäristötietoisuuden parantaminen voisi toimia hyvänä liikkeellepanijana organisaatiokulttuurin muutoksessa Suomessa.

Tunnen käsitteen ja sen merkityksen erittäin hyvin

Kuva 5. Käsitteiden tunnettuuden jakautuminen prosentteina vastaajien kesken.

Pitää kuitenkin muistaa, että organisaatiotoiminnassa on kysymys sen olemassaolon ylläpitämisestä ja sen omista ydintavoitteistaan, joten ympäristöasioiden edistäminen ja organisaatiomuutos tulisi suhteuttaa siihen (Halme 2004). Henkilöstön aikaresurssit tai organisaation taloudelliset ja ekologiset tavoitteet voivat tuottaa ongelmia, jos ne aiheuttavat ristiriitaa keskenään, jolloin ympäristöasiat jäävät taloudellisten kriteerien alle (Halme 2004).

Palatakseni vielä aikaisempaan aiheeseen seurojen motiiveista ympäristövastuulliseen toimintaan. Vastauksissa korostuvat myös seuran maine ja sidosryhmien odotukset. Nämä tekijät toimivat seuran ”ulkoisina kannustimina” vastuulliseen toimintaan. Vastanneet seurat ovat huomanneet ympäristövastuullisuuden olevan tärkeä väylä yhteistyökumppanien löytämisessä ja kannattajien saavuttamisessa, jonka toteaa myös (Djaballah 2017) tutkimuksessaan. Myös Kurittu (2022) huomasi haastattelemiensa seurojen korostavan sosiaalisen työn lisäksi myös ympäristönsuojelua juuri lisääntyneen yhteiskunnallisen paineen vuoksi. Seurat myös vastasivat avokysymykseen ”Mitä hyötyjä uskot ympäristövastuullisuuden tuovan teille tulevaisuudessa?” muun muassa näin:

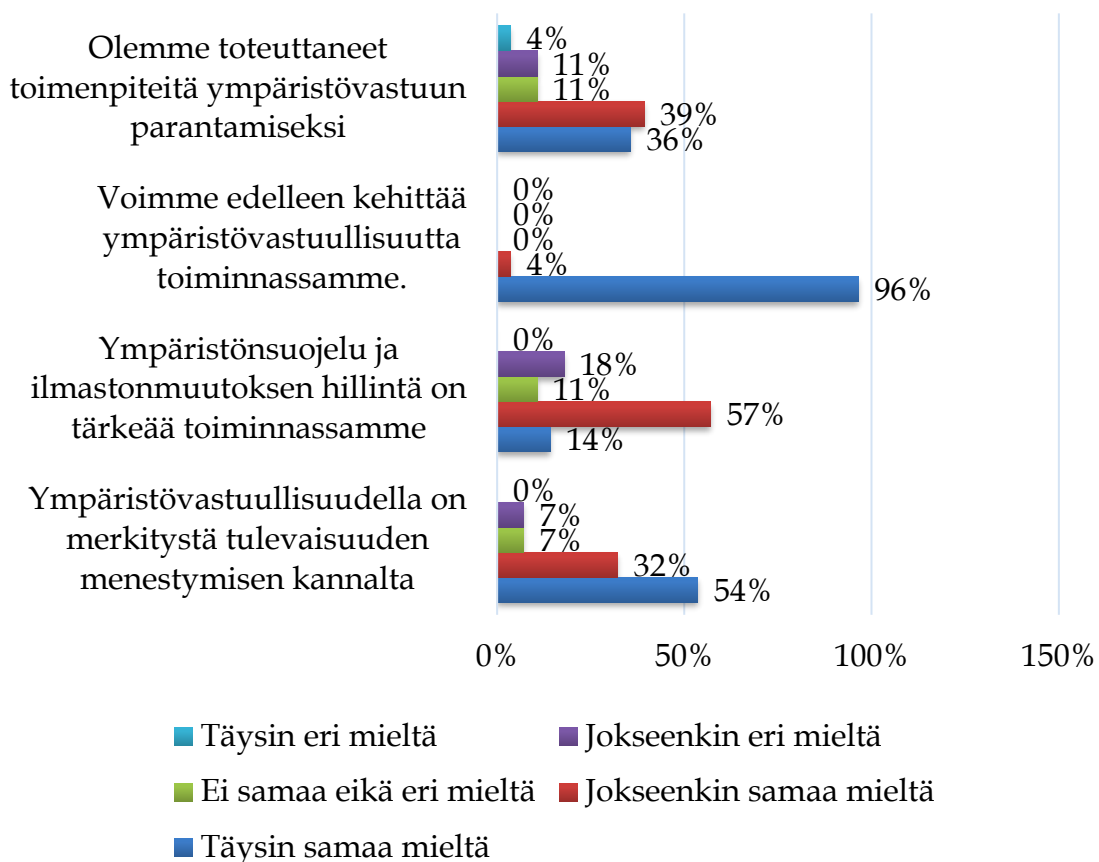
”Yhteistyökumppanuuksien löytäminen sitoutumalla samoihin arvoihin”

”Työntekijöiden, pelaajien sekä heidän taustajoukkojen arvoihin ja odotuksiin vastaaminen, seuran / lajin maineen ylläpitäminen ja seuran arvojen ja strategian mukaisesti toimiminen. Vastuullinen toiminta on myös avainasemassa varmasti tulevaisuudessa taloudellisten tukien, ja sponsoroinnin osalta eli toivomme tekevämme toimenpiteitä myös paremman taloudellisen tulevaisuuden eteen.”

”Tietoisuuden lisääntyessä ympäristövastuullisuus voi olla yksi peruste, jolla harrastusvalintoja tehdään. Lisäksi pystymme olemaan mukana ympäristövastuullisuuden kasvattamisessa kotien ja koulujen lisäksi.”

Voisiko tämä siis olla yksi teema ympäristökoulutuksen osalta, jossa korostetaan juuri organisaation vastuullisen toiminnan mahdollisuuksia, esimerkiksi juuri taloudellisten resurssien parantamiseksi uusien kumppaneiden ja sponsorien löytämisen osalta?

Väittämiin (kysymys 4), jossa tutkittiin seurojen näkemyksiä ympäristövastuullisuudesta ja kestävydestä vastattiin hyvin samansuuntaisesti. Sen mukaan tutkimusjoukon seurat tunnistavat ympäristövastuun merkityksen toiminnassaan ja ovat sitoutuneet sen parantamiseen. Kaikki seurat näkevät, että kehittämispotentiaali ympäristövastuullisen toiminnan saralla on suuri ja seurat myös näkevät vastuullisuuden tärkeänä heidän tulevaisuuden menestymisensä kannalta (kuva 6).

Kuva 6. Vastaajien näkemysten jakautuminen väittämien suhteen.

Kurittu (2022) selvitti, että kehittämispotentiaali liittyy erityisesti mittarointiin. Seuroilla olisi mahdollista esimerkiksi mittaroida ympäristövastuutaan ja raportoida siitä paremmin. Kuritun tutkimus osoittaa, että seuroilla ei ole juuri minkäänlaista mittarointia yhteiskuntavastuun osalta. Myös Athanasopoulou ym. (2011) haastattelututkimuksessaan, jossa he vertailivat saman seuran strategioita keskenään kahden eri lajin joukkueen osalta, toteavat, että mittareiden puute nousi esille haastateltavien kanssa käydyissä keskusteluissa. Haastatteluissa korostui myös sponsoreiden ja muiden kumppaneiden vastuullisuustoimiin liittyvä yhteistyö.

Kyselyn vastaukset linkittyvät vahvasti samoihin huomioihin. Kyselyssä tiedusteltiin sitä, millä tavoin seurat voisivat mielestään parantaa ympäristövastuullisuuttaan (kysymys 6) sekä mitä seurat ovat sen osalta jo tehneet (kysymys 7). Ensimmäiseksi mainittuun kysymykseen tuli 25 vastausta. Vastaajat nostavat esiin erityisesti paremman varusteiden tai jätteiden kierrätyksen, joista jompikumpi mainittiin 14 vastauksessa. Vastaajat näkevät lisäksi matkustuskilometrien vähentämisen, ohjaustoimet vihreämpään toimintaan sekä hankintojen ympäristöystävällisyyden keinoina parantaa ympäristövastuullisuuttaan.

Seurat myös omasta mielestään ovat jo toteuttaneet edellä mainittuja keinoja vastuullisuuden parantamiseksi. Vastauksista nousee esille varusteiden kierrätys, jota lähes jokainen vastaajaseura toteuttaa eri tavoilla. Myös opastus siistiin ympäristöön, kimppakyydit, työsuhdepyörien hankkiminen sekä hankintojen ympäristöystävällisyys korostuvat vastauksissa. Jokainen näistä tavoista perustuu mittaamiseen ja objektiiviseen arviointiin. Ilman mittaamista näiden toimintojen tilaa on mahdoton arvioida ja luoda niille tavoitteita. Ohjaustoimia vihreämpään suuntaan voidaan mitata esimerkiksi ympäristökoulutusten määrällä ja matkustuskilometrejä sekä hankintojen ympäristöystävällisyyttä voidaan tarkastella niiden hiilijalanjäljen avulla.

Mittarointi nousee esiin myös kysymyksessä 12, jossa kysyttiin seurojen mielipidettä siitä, tulisiko Palloliiton laatujärjestelmään sisällyttää ympäristövastuullisuus ja miten se hyödyttäisi seuraa eniten. Vastauksia kysymykseen tuli 21, joista lähes kaikki kannattavat ympäristövastuullisuuden sisällyttämistä osaksi Palloliiton laatujärjestelmää. Ainoastaan kahden vastaajan mielestä tätä ei tulisi tehdä. Kuusi vastaajaa näkee, että laatujärjestelmään yhteisen ohjeistuksen ja ideoiden luominen edistäisi vastuullista toimintaa seurojen sisällä ja auttaisi vastuullisen toiminnan kehittämisessä. Vastauksissa korostui myös tarve luoda mittareita vastuullisuuden arvioimiseksi sekä hiilijalanjäljen laskemisen tärkeys. Lisäksi mainittiin, että vastuullisuusvaatimusten tulisi kasvaa laatutasoittain.

Laatujärjestelmä on hyvä väylä ympäristövastuullisuuden kehittämiseen, johon kaikki Palloliiton vastuullisuuspalvelut on hyvä keskittää. Sen lisäksi, että se auttaa seuroja toiminnan kehittämisessä, ympäristövastuullisuuden lisääminen järjestelmän kriteeristöön toisi seurajohdon strategiaan muutoksia. Seuroilta ei kuitenkaan voi edellyttää ympäristövastuullista toimintaa, ellei Palloliitto ensin tarjoa vastuullisuuspalveluja seurojen hyödynnettäväksi.

Laatujärjestelmän vaatimuksia voisi olla esimerkiksi vastuullisuuskoulutusten määrä, ympäristövastuun strateginen integrointi ja päästölaskenta. Kun ympäristövastuullisuus on liitetty osaksi laatujärjestelmän kriteeristöä, voi Palloliitto myöntää seuratukia myös ympäristövastuullisuuden kehittämiseen perustuen.

Ympäristövastuullisuuskriteerien integroiminen laatujärjestelmään alkaa yhteistyöstä Palloliiton seurakehityspäälliköiden ja vastuullisuusasiantuntijan kanssa. Tämän ryhmän tehtävänä on löytää tärkeimmät laatujärjestelmään sopivat ympäristövastuullisuuskriteerit ja valvoa niiden kriteerien integroimista laatujärjestelmään ja seurojen toimintaan. Alemmilla laatujärjestelmän tasoilla ympäristövastuullisuuskriteerit voisivat liittyä vain ympäristökoulutukseen, minkä jälkeen tasoilla edetessä aletaan vaatimaan ympäristöstrategiaa ja sen mukauttamista seuran toimintaan. Tämän jälkeen ympäristöstrategiassa vaadittavat tavoitteet tulevat tiukemmiksi ja tiukemmiksi, kunnes lopulta päädytään jatkuvaan parantamiseen hiilijalanjäljen pienentämisen osalta.

Prosessi lähtee liikkeelle kaikille seuroille yhteisesti tarjottavista ympäristökoulutuksista, joissa keskitytään yleisesti kestäväan kehitykseen ja sen toteuttamisen positiivisiin vaikutuksiin. Tällä motivoitaisiin seurajohtoa alkamaan ajatella kestävämmiin sekä parannettaisiin heidän ympäristötietoisuuttansa. Tämän jälkeen keskityttäisiin enemmän spesifisti seurojen tarpeisiin laatujärjestelmän tasoilla edetessä, kuten ympäristöstrategiaan ja sen toteuttamiseen sekä hiilijalanjäljen laskentaan liittyviin teemoihin.

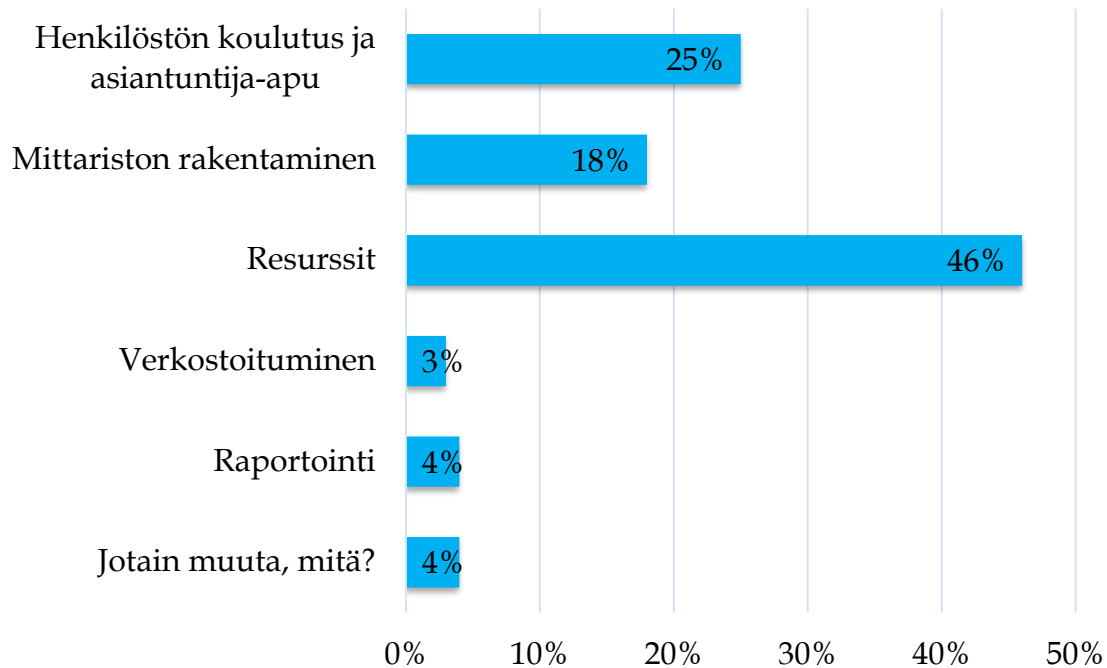
Seuran arvot luovat pohjan organisaation kestävyydelle. Tärkeintä kestävyuden toteuttamisessa on yhteiset pelisäännöt ja selkeät tavoitteet. Seurojen tulisi luoda kattava ympäristöstrategia, johon kuuluu selkeitä kestävyteen liittyviä tavoitteita, joita seura pyrkii saavuttamaan. Tällaisia kriteerejä on esimerkiksi energiankulutuksen pienentäminen, henkilöstön ympäristötietoisuuden parantaminen, kestävät hankinnat ja hiilidioksidipäästöjen pienentäminen, hyvä dokumentointi sekä ympäristöviestintä. Mitä ylemmäksi laatujärjestelmän tasoilla mennään, sitä tiukemmiksi tulevat seuran strategiaan vaadittavat ympäristötavoitteet.

Tavoitteiden saavuttamiseen Palloliitto tarjoaisi laatujärjestelmässä tukea ja ohjausta sekä rahallisesti että asiantuntijoiden avulla. Rahallinen tuki voisi tässä tapauksessa tarkoittaa apua ympäristöpäällikön palkkaamiseen tai osa-aikaisen työntekijän muuttamista kokoaikaiseksi, jolloin työtehtäviä voisi jakaa uudelleen. Palloliitto toteuttaisi tämän jälkeen auditointeja seuran sisällä selvittääkseen, kuinka hyvin kriteerit näkyvät ja toteutuvat seuran toiminnassa. Tästä auditoinnista tehdään tarkka dokumentointi ja luodaan parannusehdotuksia, jos sille tarvetta ilmenee. Jos Palloliitto toteaa toiminnan olevan kriteerien mukaista, seura etenee laatujärjestelmän tasolla ylöspäin.

Ympäristövastuullisen toiminnan edistäminen organisaatioissa lähtee usein hiilijalanjäljen laskemisesta. On tärkeää selvittää toimintaprosessit, jotka aiheuttavat päästöjä ympäristöön ja sitä kautta niille voidaan luoda tavoitteita ja mittareita ja seurata toiminnan etenemistä. Tavoitteiden saavuttamista seurataan

sisäisissä auditoinneissa (Green Carbon 2023, Tuominen & Moisio 2015). Toki urheiluseurojen vastuullisuuden mittaaminen on hyvin hankalaa, sillä suurimmat päästöt syntyvät epäsuorista päästöistä, joiden tarkka laskeminen on vaikeaa.

Tarkastellaan viimeiseksi vielä kysymystä 10, jossa selvitettiin seuran tarpeita ympäristövastuullisen toiminnan kehittämiseen (kuva 7). Kysymys vetää hyvin yhteen aikaisempia aiheita, mutta tuo myös esille uuden teeman, jota ei ole vielä käsitelty.

Kuva 7. Vastaajien tarpeiden jakautuminen ympäristövastuullisen toiminnan kehittämiseksi prosentteina.

Vastauksissa korostuvat henkilöstön koulutus ja asiantuntija-apu, jota pitää tärkeimpänä 25 prosenttia vastaajista sekä mittariston rakentaminen, jota 18 prosenttia vastaajista pitää tärkeimpänä. Henkilöstön koulutus ja asiantuntija-apu linkittyvät vahvasti johdon ympäristötietoisuuden parantamiseen ja sitä kautta organisaatiokulttuurin muutoksen eteenpäin viemiseen. Mittariston rakentaminen taas liittyy edellä mainittuun seurojen eri toimintaprosessien tarkasteluun. Nämä toimenpiteet kuitenkin vaativat seuroilta aikaa sekä rahaa, joten olisi hyödyllistä löytää keinoja, joilla ne voitaisiin toteuttaa ilman suuria ponnisteluja ja resurssien käyttöä. Tästä syystä tässä tutkielmassa toisena tavoitteena oli tutkia internetistä löytyvien vapaasti käytettävissä olevien ilmastolaskurien käyttöpotentiaalia seurojen suurimpien päästölähteiden löytämisessä ja hiilijalanjäljen mittaamisessa. Ympäristökoulutusta ja -tietoa taas tarvitaan näiden laskureiden käyttämiseksi ja hallitsemiseksi.

Vastaajat näkivät resurssien olevan suurin yksittäinen tekijä ympäristövastuullisen toiminnan kehittämisessä, jota 46 prosenttia vastaajista

piti tärkeimpänä. Kurittu (2022) tutkimuksessaan selvitti, että yhteiskuntavastuutoiminnan haasteet suomalaisissa jalkapalloseuroissa liittyivät juuri resurssien rajallisuuteen, jonka vuoksi esimerkiksi ympäristöstrateginen organisointi oli käytännössä jokaisessa tutkitussa seurassa hyvin perustavalla tasolla. Tutkimuksessa todetaan, ettei resurssien puute ole pelkästään rahavirtojen pienuudesta johtuvaa, vaan se ilmenee myös aikaresurssin puutteena työntekijöiden vähäisyytenä ja liian laajoina tehtäväkuvina. Tällöin toteuttajia tai aikaa vastuulliseen toimintaan ei yksinkertaisesti vaan riitä.

Resurssien puute vaatii seuraorganisaatioilta entistä parempaa resurssien hallintaa ja strategista suunnittelua. Seurat ottavat varmasti jo nyt strategiassaan kaiken mahdollisen irti pienistä resursseistaan, joten näen, että resurssien säästämisen sijaan, on parempi keskittyä ympäristökoulutukseen ja uusien toimintatapojen löytämiseen. Aladin & Suomela (2023) tutkimuksessaan osoittivat, että jo yritys vastuun keskeisten käsitteiden tarkastelu yhdessä ja keskustelu niistä innostaa ja auttaa organisaatiojohtoa löytämään uusia lähestymistapoja vastuullisempaan toimintaan sekä toimimaan kiertotalouden periaatteiden mukaisesti.

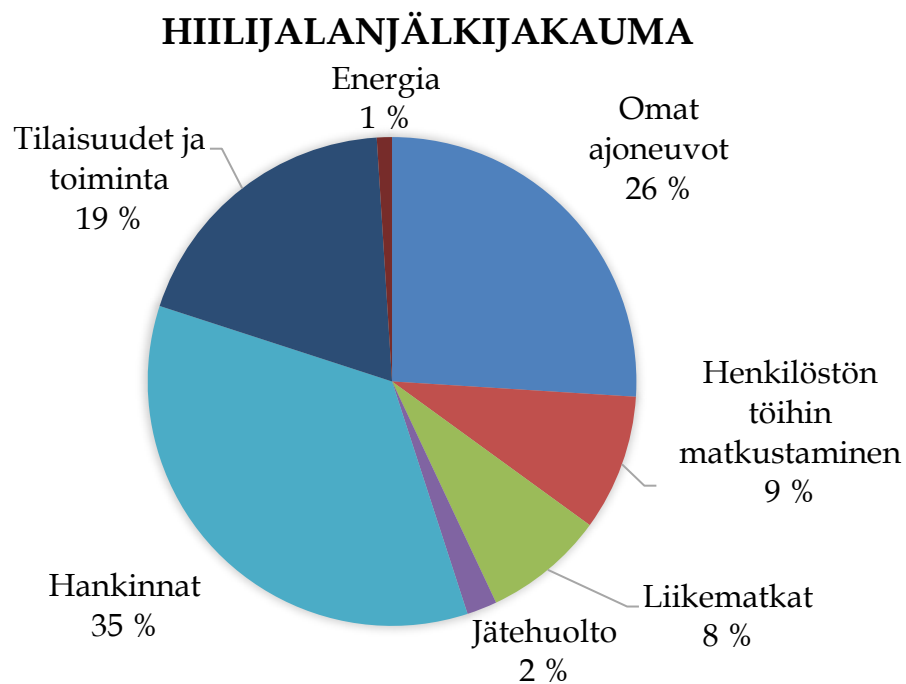
Mikäli seurojen resurssit eivät suurene, eivät he pysty osallistumaan vastuulliseen toimintaan kykyjään enempää, mutta samanaikaisesti yhteiskuntavastuutoiminnan organisointi ei todennäköisesti ole optimaalista, jos siihen ei liity minkäänlaista mittaamista tai ohjausta strategisella tasolla (Kurittu 2022). On siis tärkeää, että seuroja sparrataan ja kannustetaan sekä pyritään parantamaan heidän valmiuksiaan toteuttaa vastuullisia toimintatapoja, ilman resurssien tarpeen lisääntymistä. Tässä Palloliitto on suuressa roolissa tarjotessaan seuroille vastuullisuuspalveluja esimerkiksi erilaisten ohjeistusten, koulutusten ja ideoiden kautta. Olen pyrkinyt tässä luvussa tuomaan esille tärkeimpiä teemoja sekä toimintaideoita ympäristövastuullisuuden parantamiseen. Yhtä tärkeää teemaa eli mittarointia tarkastellaan seuraavassa luvussa omanaan perusteellisemmin.

4.2 Päästölähteiden analysointi

Tässä luvussa analysoin hiilijalanjälkijakaumia joukkueittain. Kaikki jakaumat osoittavat matkustamisen olevan suurin yksittäinen päästölähde joukkueiden toiminnassa. Matkustusmuotojen suuruksien osalta on kuitenkin seuroissa eroavaisuuksia. Hankinnat kattavat myös suuren määrän hiilijalanjäljestä, mutta hankintojen hiilijalanjäljen epävarmuuden vuoksi, näen järkevämpänä keskittyä lähinnä matkustukseen ja todeta, että hankintojen ympäristöystävällisyyteen olisi seurojen syytä keskittyä varsinkin aikuisjoukkueissa. Hankintojen osuudessa on eroa juniorijoukkueiden ja aikuisjoukkueiden välillä siitä syystä, että seurat eivät tarjoa junioripelaajille varusteita, vaan ne ostetaan itse.

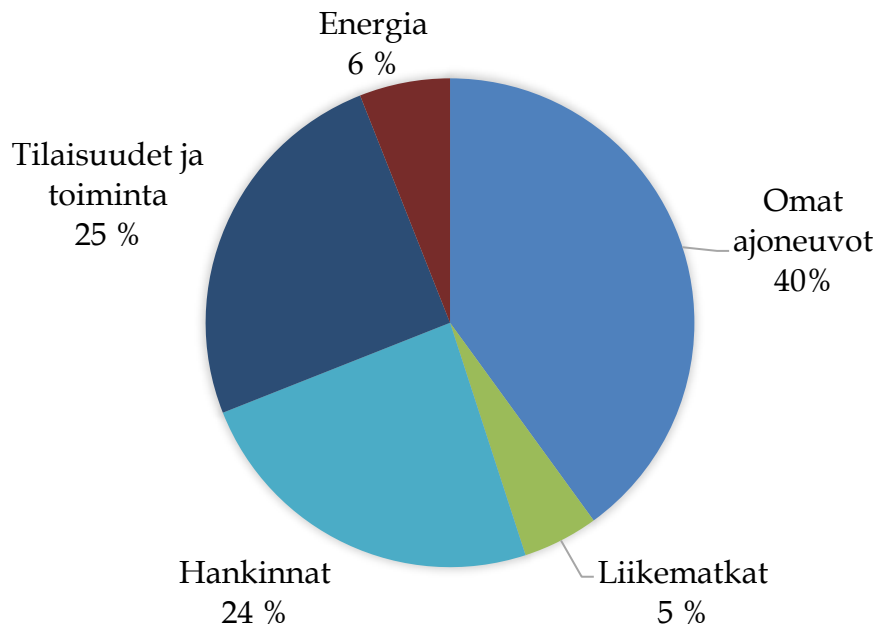
Seura 1 pelaa Suomen miesten Kolmosen itälohkossa. Hiilijalanjälkijakauma (kuva 8) osoittaa aikuisten edustusjoukkueen osalta, että

harjoitus- ja kotipelimat kustaminen muodostaa suurimman osan matkustuksesta syntyvistä päästöistä (26 %). Kotipeleihin matkustavan yleisön osuus on myös suuri (19 %). Vieraspelimatkat bussilla aiheuttavat 8 % päästöistä. Seuran juniorijoukkueen (kuva 9) osalta kuvio näyttää hyvin samanlaiselta, hankintojen ja vieraspelimat kustuksen osuuden ollessa aikuisjoukkueeseen verrattuna vähän pienempi, mikä nostaa pelaajien ja valmentajien kotipelimat kustamisen ja harjoitusmat kustamisen osuutta suuremmaksi. Juniorijoukkueilla vieraspelimatkat eivät ole yhtä pitkiä kuin aikuisjoukkueilla ja lisäksi juniorijoukkueissa kotipelitapahtumat ovat turnausmuotoisia ja niitä järjestetään harvemmin, jolloin kotipelien matkustusmäärät eivät ole niin suuria. Matkustuksen osalta selvisi, että monet joukkueen junioreista pyöräilevät harjoituksiin ja kotipeleihin tullaan monesti vanhempien kyydillä.

Kuva 8. Seuran 1 aikuisten edustusjoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

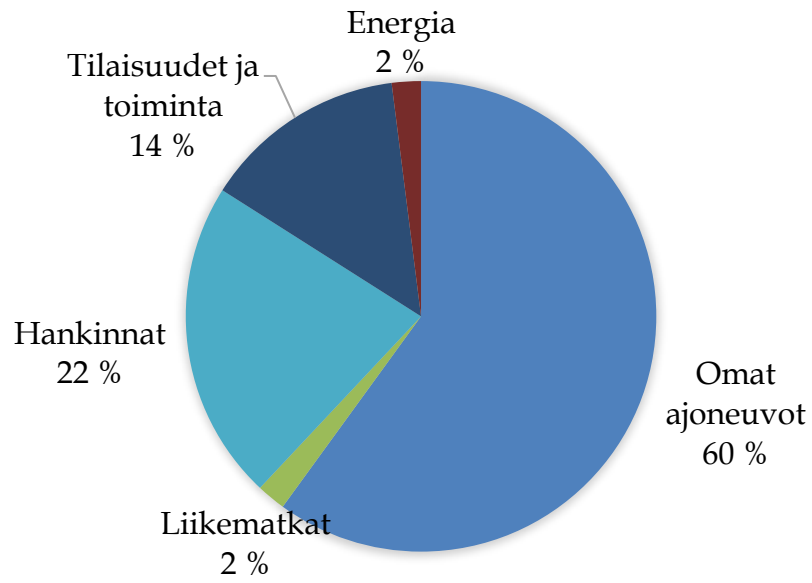
HIILIJALANJÄLKIJAKAUMA

Kuva 9. Seuran 1 juniorijoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

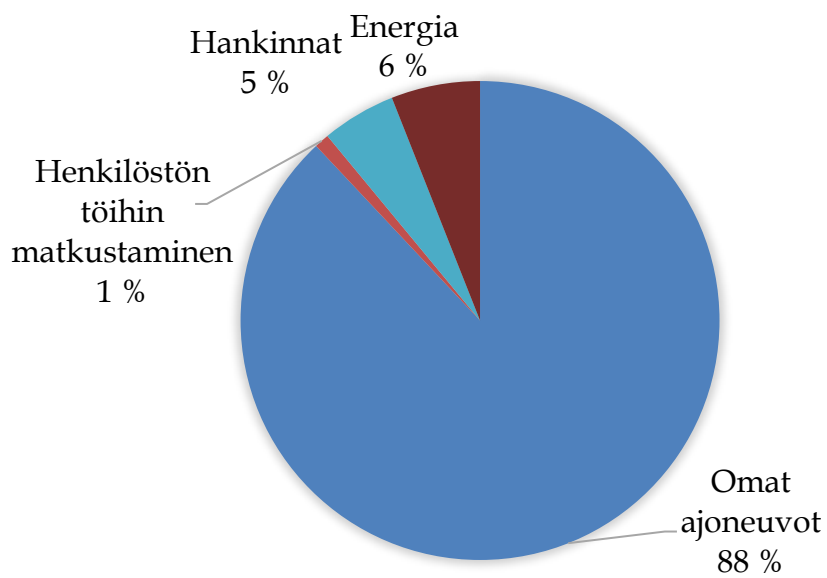
Seuran 2 aikuisjoukkue pelaa naisten valtakunnallista Ykköstä. Kuva 10 osoittaa, että ylivoimaisesti suurin vaikutus hiilijalanjälkeen on pelaajien ja valmentajien harjoitus- ja kotipelimatkuksella (60 %). Automatkojen yhteispituudeksi arvioitiin yli 63 000 kilometriä. Vieraspelimatkat joukkue kulkee bussilla ja sen merkitys kokonaishiilijalanjälkeen on pieni. Katsojien matkustamisen osuudeksi on arvioitu 14 %. Seura toimii pääkaupunkiseudulla, joten siellä etäisyydet harjoituksiin ja kotipeleihin ovat suuremmat. Saman seuran juniorijoukkueen pelaajat kulkevat vieraspeleihin ja kotipeleihin myös autolla vanhempiensa kyydissä, joten niiden määrä on huomioitu omat ajoneuvot-osiossa (kuva 11). Seuran edustajan mielestä valitettavan moni kulkee vanhempiensa kyydissä tapahtumiin eikä kimpakyytejä juuri käytetä.

HIILIJALANJÄLKIJAKAUMA

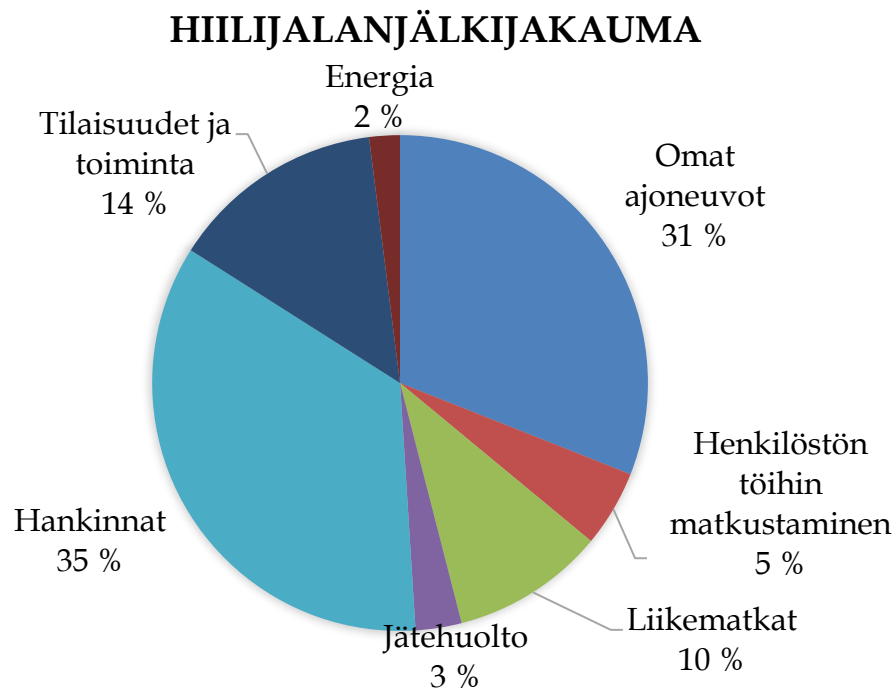
Kuva 10. Seuran 2 aikuisjoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

HIILIJALANJÄLKIJAKAUMA

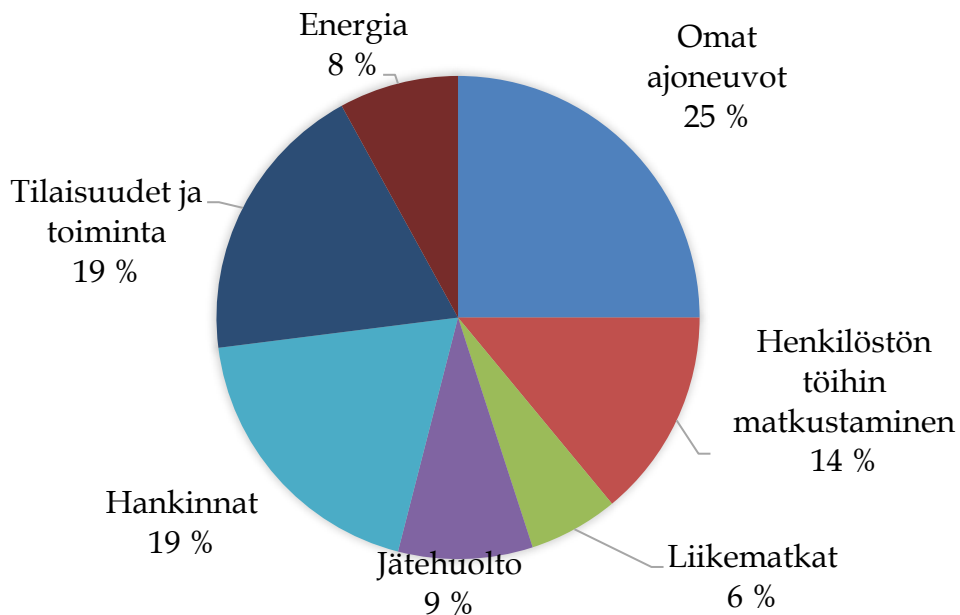
Kuva 11. Seuran 2 juniorijoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

Seuran 3 aikuisjoukkue pelaa miesten kakkosen C-lohkoksa. Jakauma (kuva 12) osoittaa joukkueen osalta, että myös kyseisellä joukkueella pelaajien ja valmentajien matkustus on suurin yksittäinen hiilijalanjälkeen vaikuttava tekijä (31 %). Vieraspelimatkojen osuus on hieman suurempi johtuen pitkistä pelimatkoista. Valtakunnallisissa sarjoissa hankintoihin käytetyt summat moninkertaistuvat alueellisiin sarjoihin verrattuna, joten niiden merkitys nousee mitä korkeammalla sarjatasolla pelataan. Seuran juniorijoukkueessa toimii neljä täysipäivästä toimihenkilöä, mikä näkyy jakaumassa (kuva 13) esimerkiksi suurempana henkilöstön töihin matkustamisen määrän osuutena. Kyseisen seuran juniorijoukkueen arvioidut matkustuskilometrit ovat kuitenkin hyvin maltillisia, johtuen siitä, että joukkueen pelaajat asuvat harjoituskenttien lähetyvillä ja pyöräilevät usein harjoituksiin ja peleihin. Katsojien matkustaminen nousee juniorijoukkueiden jakaumassa esille, mikä tarkoittaa käytännössä siis lasten vanhempia.

Kuva 12. Seuran 3 aikuisjoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

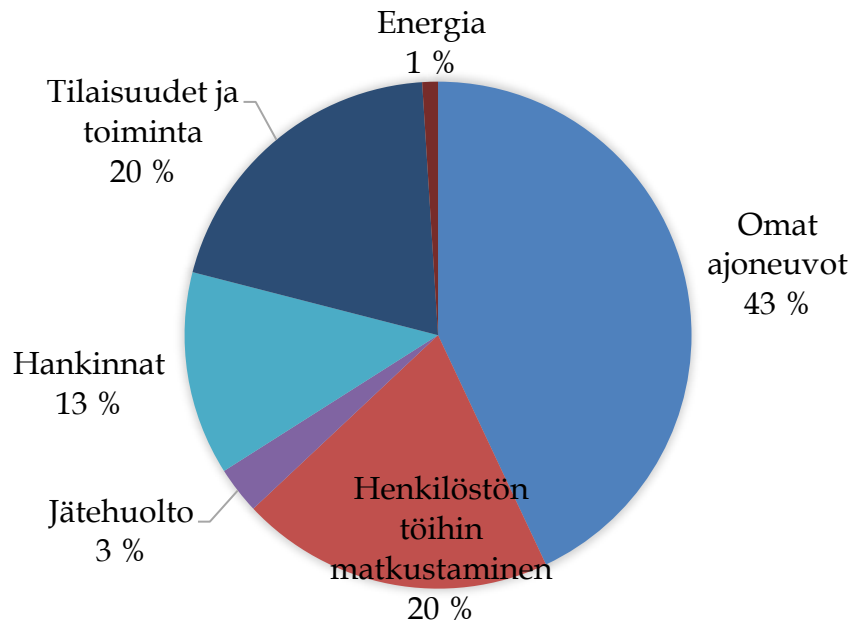
HIILIJALANJÄLKIJAKAUMA

Kuva 13. Seuran 3 juniorijoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

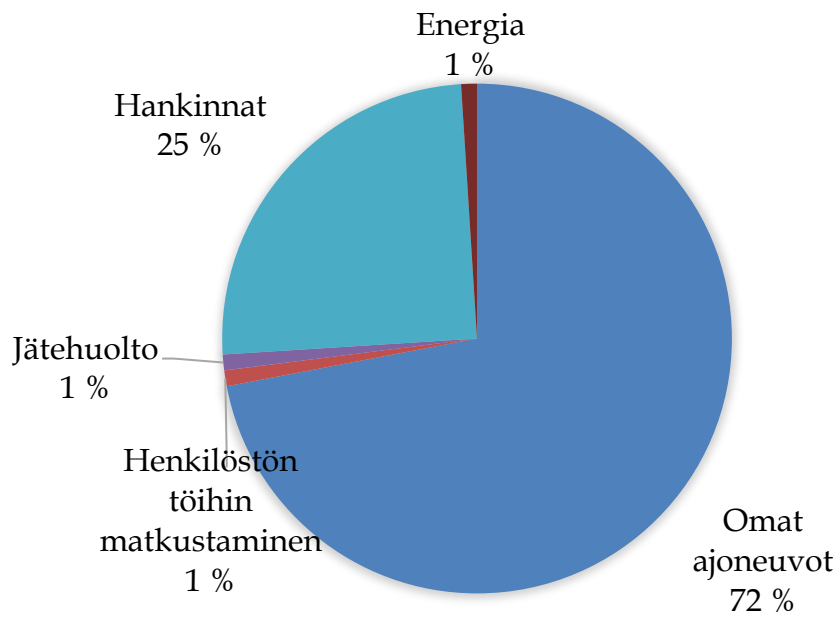
Seuran 4 aikuisjoukkue pelaa eteläisen alueen miesten Kolmosta. Seura kulkee vieraspeleihin myös omilla autoilla, joten vieraspeleimatkojen kilometrit on lisätty omat ajoneuvot -osioon. Kyseisen joukkueen osalta vieraspeleihin kulkeminen omilla autoilla lisää matkustuskilometriä määrää n. 11 %. Joukkueella on myös useita palkattuja työntekijöitä, joten se nostaa henkilöstön töihin matkustamisen osuutta. Jakaumat näyttävät hyvin samalta kuin aikaisemmissakin joukkueissa sekä aikuisten (kuva 14) että juniorien (kuva 15) osalta, jossa harjoitus- ja kotipelimatkustuksesta syntyvät suurimmat päästöt ja katsojien matkustamisesta seuraavaksi suurimmat.

HIILIJALANJÄLKIJAKAUMA

Kuva 14. Seuran 4 aikuisjoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

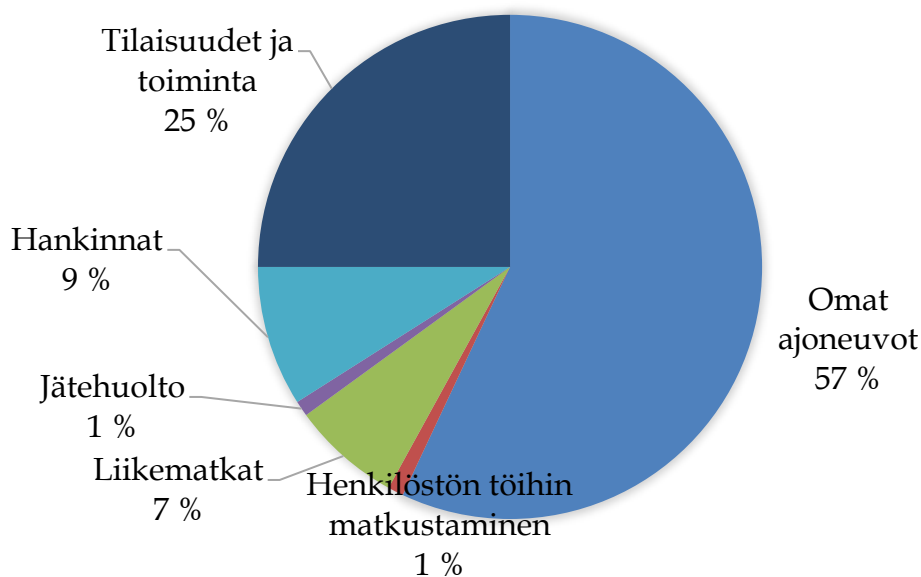
HIILIJALANJÄLKIJAKAUMA

Kuva 15. Seuran 4 juniorijoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

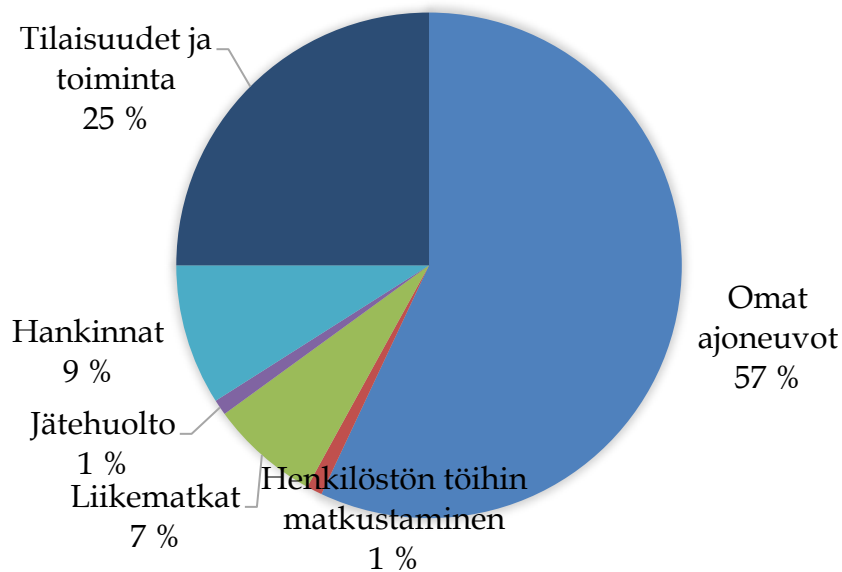
Seuran 5 aikuisjoukkue pelaa naisten Kolmosta. Pelaajat ajavat treeneihin toiselta paikkakunnalta, joten ajokilometrejä kertyy paljon. Pelaajat hyödyntävät kuitenkin paljon kimppekyytejä, mikä vähentää henkilökilometrien määrää reilusti. Harjoitus- ja kotipelimatkustaminen muodostaa yli puolet (57 %) hiilijalanjäljestä ja katsojien matkustaminen toiseksi eniten (25 %). Joukkue kulkee vieraspeleihin bussilla (kuva 16). Kuten kaikilla muillakin juniorijoukkueilla, jakauma (kuva 17) näyttää hyvin samalta. Juniorijoukkueen vieraspeleihin kuljetaan omilla autoilla ja tapahtumat ovat usein turnausmuotoisia, jolloin niitä järjestetään harvemmin.

HIILIJALANJÄLKIJAKAUMA

Kuva 16. Seuran 5 aikuisjoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

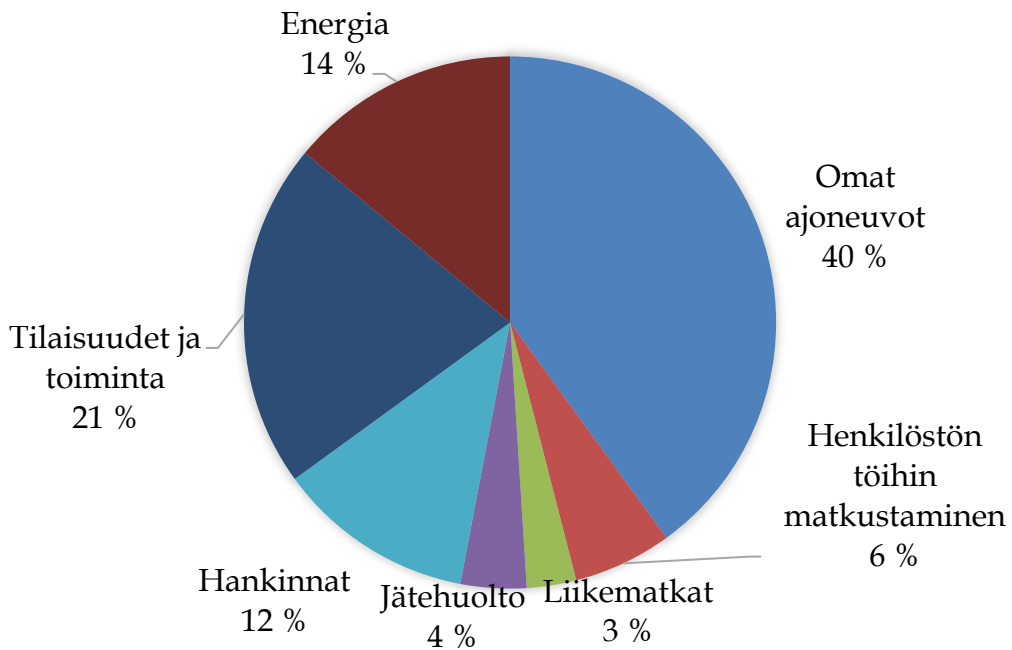
HIILIJALANJÄLKIJAKAUMA

Kuva 17. Seuran 5 juniorijoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

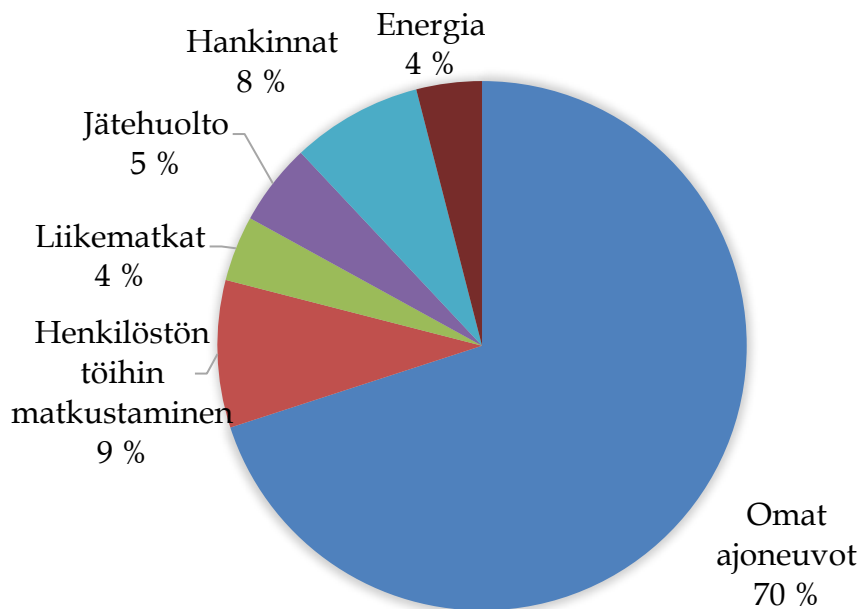
Seuran 6 aikuisjoukkue pelaa Naisten Kolmosta. Monet pelaajista ovat alaikäisiä ja tulevat skootterilla harjoitukseen ja peleihin. Laskurissa ei oltu erikseen laskettu näiden päästökertoimia, joten se on arvioitu olevan noin puolet auton päästöistä. Laskurissa kaksi skootteria tarkoittaa siis yhtä treeneihin tulevaa autoa. Jakauma (kuva 18) osoittaa kyseisenkin joukkueen osalta, että pelaajien ja valmentajien harjoitus- ja kotipelimatkustaminen aiheuttaa suurimman osan joukkueen hiilijalanjäljestä (40 %). Seuraavaksi suurin päästölähde on katsojien matkustaminen (21 %). Energian osuus on myös hieman enemmän (14 %) johtuen toimiston suuresta koosta. Juniorijoukkue pelaa kolmea eri sarjaa, jossa yhden joukkueen osalta vieraspelejä kuljetaan bussilla ja muut kaksi joukkuetta liikkuvat henkilöautoilla. Viimeisenkin joukkueen osalta suurimmat päästöt syntyvät harjoitus- ja kotipelimatkustamisesta (kuva 19). Juniorijoukkueiden katsojat koostuvat pitkälti pelaajien vanhemmista, jolloin katsojien matkustuskilometrien voidaan katsoa sisältyvän pelaajien arvioituihin matkustuskilometreihin, sillä vanhemmat vievät lapsensa peleihin.

HIILIJALANJÄLKIJAKAUMA

Kuva 18. Seuran 6 aikuisjoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

HIILIJALANJÄLKIJAKAUMA

Kuva 19. Seuran 6 juniorijoukkueen hiilijalanjälkijakauma.

Yhteenvedona tähän tutkielmaan osallistuneiden seurojen tuloksista voidaan sanoa, että toimihenkilöiden ja pelaajien matkustus peleihin ja harjoituksiin on suurin yksittäinen päästölähde heidän toiminnassaan. Matkustuksen osalta toiseksi suurin päästölähde on katsojien matkustus ja tämän jälkeen vieraspelimatkat. Tutkielman perusteella seurojen tärkein tavoite on harjoitusmatkustamisen suuruuksien mittaaminen ja niiden pienentäminen. Mittareita ovat harjoituksiin ja kotipeleihin tulevien autojen määrä sekä niihin kuljettu matka. Näiden perusteella voidaan laskureita hyödyntäen laskea koko vuodelle tai pelkästään pelikaudella syntyneiden päästöjen suuruus kerrottuna matkustuskilometrit harjoitusten ja kotipelien määrällä.

Mittareita ja työkaluja matkustamisen päästöjen laskemiseen löytyy jo, mutta niiden hyödyntäminen vaatii seuroilta tarkempaa ja jatkuvampaa toiminnan tarkastelua organisaation sisältä aikaisemmin mainitun ympäristötietoisuuden kasvamisen lisäksi. Tärkeää olisi myös määritellä joukkuekohtaisesti henkilö, joka seuraa joukkueen tärkeimpien päästölähteiden määriä ja kehittymistä. Vastaava henkilö voi olla joukkueenjohtaja, huoltaja tai muu joukkueen sisällä toimiva henkilö. Jo pelkästään tämä toisi lisää tietoa seurajohdolle toiminnan kehittymisestä ilman tarjolla olevien laskureiden käyttämistä. Lisäksi tässä tutkielmassa huomattiin, että joukkueiden toimihenkilöt ovat yleisesti melko hyvin tietoisia oman joukkueensa toiminnasta myös harjoitusmatkustamisen suhteen. Nykyisellään tällaisia seuroille tarjottavia laskureita voidaan käyttää päästölähteiden suhteellisten osuuksien selvittämisessä, mutta ei juuri muuhun, johtuen joukkueiden hatarasta dokumentoinnista. Sen kehittyessä myös ilmastolaskurien hyödyntäminen kokonaishiilijalanjäljen mittaamisessa tulee kannattavammaksi.

Tradekan ilmastolaskuri osoittaa, että on ekologisesti fiksumpaa kulkea vieraspelimatkat bussilla kuin henkilöautoilla. Henkilöautojen päästökertoimeksi on laskettu 152 gCO₂e/km, kun taas bussille sama kerroin on 53 gCO₂e/hkm. Tämä tarkoittaa siis sitä, että henkilöautoilla bussilastillisen pelaajia kuljettaminen tuottaa suhteellisesti kolme kertaa enemmän päästöjä bussiin verrattuna. Vieraspelimatkustuskilometrit bussilla vaihtelevat tutkimusseuroissa 4000–7300 km välillä sarjatason mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että varsinkin valtakunnallisissa sarjoissa (väh. Kakkonen) vieraspelimatkustuksen kilometrit ovat samaa luokkaa monissa joukkueissa harjoituksiin kulkemiseen menevien kilometrien kanssa.

Vieraspelimatkustamiseen on etsitty vaihtoehtoja joukkueiden toimesta ja tällä kaudella yksi seura onkin testannut julkisen liikenteen käyttöä vieraspelimatkustuksessa. Kyseisen seuran aikuisjoukkue, joka pelaa valtakunnallisessa sarjassa, on kulkenut Helsingin seudulla pelattaviin otteluihin junalla ja siirtynyt rautatieasemalta julkisen liikenteen avulla tai tilatakseilla kentälle. Testi oli seuran puheenjohtajan mielestä ollut erittäin onnistunut, sillä sen lisäksi, että se on nykyään hiilipäästötöntä (VR 2021), se on tuonut seuralle parhaimmillaan jopa 66 % säästön kustannuksissa yhdeltä pelimatkalta. Lisäksi junamatka hyvin usein vähentää matkustusaikaa, sillä junayhteydet toimivat hyvin etelä-pohjoissuunnassa. Pelien aikatauluttaminen juna-aikataulun

mukaan oli myös seuran edustajan mielestä onnistunut hyvin, eikä tuottanut suuria haasteita. Tässä Palloliiton rooli korostuu ns. seurojen välisenä neuvottelijana. Esitän tässä tutkielmassa, että kyseistä menetelmää voisi testata seuraavalla kaudella useammankin seuran toimesta. Myös lyhyemmät pelimatkat Pääkaupunkiseudun sisällä pystyisi varmasti hoitamaan julkisen liikenteen avulla. Julkisen liikenteen käyttöä muutenkin varsinkin Pääkaupunkiseudun seurojen osalta voisi lisätä, sillä tutkielman perusteella sitä ei tällä hetkellä juuri hyödynnetä.

Katsojien matkustamisesta syntyvien päästöjen mittaaminen on hankalaa, sillä varsinkin aikuisjoukkueiden kotipeleihin katsojia voi tulla pitkänkin matkan päästä. Mitä enemmän yleisöä peleissä käy, sitä hankalammaksi käy myös katsojien hiilijalanjäljen mittaaminen. Katsojien hiilijalanjäljen tutkimista voidaan suorittaa sähköisen kyselyn avulla. Ottelutapahtumien yhteydessä katsojille jaettavaan ottelulehtiin voidaan painaa kyselyn QR-koodeja, jotka katsojat pystyvät skannaamaan ja sitä kautta vastaamaan kyselyyn. QR-koodeja voidaan myös tulostaa ja kiinnittää paikkoihin, jossa yleisö liikkuu pelin aikana. Näillä kyselyillä voidaan katsojilta selvittää matkustustapa, matkustukseen menneet kilometrit, matkustajien määrä sekä kulkuneuvon polttoaine. Kyselyä voidaan myös mainostaa pelin aikana ottelukuulutuksissa tai valotauluilla. Katsojia voidaan myös motivoida vastaamaan kyselyyn esimerkiksi vastaajien kesken arvottavilla ottelulipuilla. Kyselyn tulosten perusteella saadaan tietoa peliin autolla tulleiden määrästä ja matkustuskilometreistä, minkä perusteella voidaan arvioida tarkemmin katsojien matkustamisesta aiheutuvaa ympäristökuormaa.

Scope 3-päästöjen osalta katsojien matkustuksen lisäksi on mahdollista huomioida hankintojen hiilijalanjälki, mikä tämän tutkielman perusteella on myös tärkeää. Suurin osa jalkapallojoukkueiden hankintojen hiilijalanjäljestä muodostuu tekstiileistä sekä kahviotuotteista. Tekstiilien hiilijalanjälki muodostuu suurimmaksi osaksi materiaalivalmistuksesta (90 %). Logistiikan osuus on noin 4 prosenttia (Suomen tekstiili & muoti 2021b).

Tutkielman aikana sain käyttööni FC Vaajakosken yhteistyökumppanin luoman ISO 14064-1:2019 standardin mukaisen ilmastolaskurin, jonka laskentamenetelmä on ulkopuolisesti verifioitu. Laskurissa on laskettu päästökertoimet esimerkiksi pelipaidoille ja muille tekstiileille. Laskurissa todetaan niiden keskiarvohiilijalanjäljeksi 12,7 kg CO₂e/kg. Jo pelivarusteiden vaihtaminen kierrätettyyn materiaaliin pienentää niiden hiilijalanjälkeä noin 33 % (4,1 kgCO₂e/kg). Tekstiilien osalta on siis tärkeää keskittyä uusiutuotteiden hankintaan. Myös tekstiilien käyttöään tuplaamisella voidaan vähentää hankintojen hiilijalanjälkeä lähes puolet, kun uusien tuotteiden hankintaväli pitenee (Suomen tekstiili & muoti 2021b).

Tutkimusseurojen kotipeleissä ei tarjoilla aterioita, joten kotipeleissä tarjottavat kahviotuotteet ovat tässä keskittymisen kohteena. Suurin menekki kotipeleissä on hot dogilla tai muulla vastaavalla tuotteella ja kahvilla. Yhden hodarin hiilijalanjälki on 507gCO₂e/kpl ja kahvin 600gCO₂e/kg. Erään seuran edustajan mukaan kahvia menee heillä keskimäärin edustusjoukkueen

ottelutapahtumassa 2–3 pakettia ja noin 25 % yleisöstä ostaa kahvin tapahtuman aikana sekä hodarin noin 20 %. Kahvin ja hot dogin myynti otteluissa tarkoittaa siis kyseisen seuran osalta noin 435 kg CO₂ -päästöjä pelikaudessa. Tämä tarkoittaa Tradekan laskurin mukaan noin 2200 ajettua henkilöautokilometriä. On kuitenkin syytä huomata, että yhden aterian hiilijalanjälki voi olla jopa yli 1,6 kgCO₂e/ateria (Tradeka 2023). Jos kotipeleissä aterioita tarjotaan, olisi syytä selvittää niiden tarkka hiilijalanjälki ruuan valmistajalta, sillä sen vaikutus kokonaishiilijalanjälkeen on merkittävä.

Katsojien toimintaan vaikuttamisessa korostuu hyvä viestintä ja omien arvojen esiin tuominen. Kuten kirjallisuudessa mainittiin, seurojen positiivinen ympäristötoiminta edesauttaa kannattajia toteuttamaan samanlaista toimintaa omassa elämässään. Varsinkin vanhempien ympäristötietoisuuden kehittäminen ja heidän aktivointinsa on tärkeässä roolissa, sillä vanhemmat mahdollistavat alakouluikäisten lasten liikuntaharrastuksen (OKM 2017). Juniorijoukkueen katsojat koostuvat lähinnä pelaajien vanhemmista ja he lisäksi vievät lapsiaan harjoituksiin ja peleihin. Vanhempien kannustuksen on todettu olevan merkittävä tekijä liikunta-aktiivisuuden lisäämiseksi lasten ja nuorten keskuudessa (Haidar ym. 2019). Jos kotona rohkaistaisiin ja motivoitaisiin lapsia kulkemaan enemmän pyörällä harjoituksiin ja samalla jätettäisiin auto kotiin tullessa katsomaan lapsensa peliä, olisi sillä iso vaikutus päästöjen suuruuteen. Erilaiset vanhempainillat ovat esimerkiksi mainio keino tuoda esille toimintaan liittyviä tavoitteita ja muita ajankohtaisia aiheita. Samalla seurat voisivat myös kuulla ideoita ja ajatuksia vanhempien näkökulmasta.

Täytyy kuitenkin muistaa, että tässä tutkielmassa keskityttiin vain pelikaudelta tuleviin päästöihin. Kuten tutkimuksen taustassa mainittiin, talvella lämmitettyjen hallien ja kenttien energiankulutus korostuu. Näen rajauksen kenttien ja hallien lämmityksestä niin, että jos seura itse omistaa hallin tai kentän, silloin sen ylläpitämisestä aiheutuva hiilijalanjälki kuuluu seuralle. Muussa tapauksessa näen sen kuuluvan kaupungille. Siispä, jos seura omistaa kenttiä tai halleja, joita se itse lämmittää, tulisi se silloin ottaa huomioon seuran kokonaishiilijalanjälkeä laskettaessa.

Tämä työ rajattiin koskemaan vain pelikautta ja sen virallisia otteluita, joten lentomatkoja ei tässä tutkielmassa otettu huomioon, vaikka osa joukkueista niitä käyttikin erilaisiin ulkomaan turnauksiin lentäessä pelikauden ulkopuolella. FC Hongan selvityksen mukaan heidän matkustamillaan 12 ulkomaan lentomatalla oli merkittävä vaikutus hiilijalanjälkeen (17 %). Prosenttimäärä voi todellisuudessa olla vielä suurempi, sillä vuonna 2022 ulkomaanmatkoja tehtiin normaalia vähemmän koronan vuoksi vallinneiden rajoitusten takia. Jatkossa tulisi siis myös miettiä lentomatkojen tarpeellisuutta ja pyrkiä pitämään ne minimimäärissä (FC Honka 2023).

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyn tärkein havainto liittyi ympäristötietoisuuden puutteeseen ja ympäristöasioiden vähäiseen merkitykseen seuroissa, sillä kyselyllä oli alhainen vastausprosentti ja vastuullisuuskäsitteet tunnettiin melko huonosti. Tämä kertoo siitä, että ekologisen kestävyuden mukainen toiminta suomalaisissa seuroissa vaatii organisaatorakenteen muutosta, mikä lähtee johdon ympäristötietoisuuden lisääntymisestä. Ympäristötietoisuuden lisääntyminen auttaa seuroja vihreämpien arvojen omaksumisessa ja sitä kautta edesauttaa seuroja vastaamaan sidosryhmien vaatimuksiin ja siten parantaa heidän suorituskykyään. Organisaatorakenteen muutoksessa tavoitteena on niin sanottu ylhäältä alas -malli, jossa seurajohto sitouttaa pelaajia ja toimihenkilöitä seuran ympäristöarvojen mukaiseen toimintaan tavoitellen jatkuvaa parantamista.

Ympäristötietoisuuden lisääminen ei kuitenkaan itsessään vielä riitä, vaan ympäristövastuullisen toiminnan parantaminen vaatii myös selkeitä tavoitteita ja hyvin usein resurssien lisääntymistä. Tavoitteiden saavuttaminen vaatii selkeitä mittareita, joiden avulla niiden toteutumista voidaan seurata. Ympäristövastuullisuuden lisääntyminen seurajohdon keskuudessa auttaa heitä myös tunnistamaan itselleen olennaisimmat ympäristötavoitteet paremmin. Kyselyn tuloksista kävikin ilmi, että sekä mittareiden että resurssien puute olivat merkittäviä ympäristövastuullista toimintaa hidastavia tekijöitä.

Mittareiden osalta tutkielmassa tuotettiin ilmastolaskurin avulla tietoa seurojen merkittävimmistä hiilijalanjälkeen vaikuttavista toiminnoista, joita tulisi alkaa mittaamaan. Näiden mittareiden avulla pystyttäisiin seuraamaan UEFA:n vastuullisuusstrategiassa tavoitteeksi asetettua hiilijalanjäljen pienentämisen toteutumista. Laskuri osoitti, että suurin yksittäinen päästölähde pelikaudella oli pelaajien ja valmentajien harjoitus- ja kotipelimat kustaminen. Muita runsaita päästöjä aiheuttavia osa-alueita olivat vieraspelimat kustaus, hankinnat ja yleisön matkustus.

Koska laskuri oli ensisijaisesti tarkoitettu hanketoimintaan, jouduttiin jalkapallojoukkueiden toiminnan tarkastelu mukauttamaan laskurin pohjatietoihin. Laskuria täyittäessä huomattiin, että ympäristövastuullisuuteen vaikuttavien toimintaprosessien tarkastelua ei ollut seuroissa juuri tehty. Tämä tuotti haasteita siinä, kuinka tarkasti seurat pystyivät arvioimaan omaa toimintaansa esimerkiksi juuri matkustamisen, hankintojen tai energiankulutuksen osalta. Kokonaishiilijalanjälkien esille tuominen tässä tutkielmassa ei ollut siksi kannattavaa, sillä se vaatisi seuroilta oman toimintansa pidempiaikaista tarkastelua.

Resurssien vähäisyyden vuoksi olisi tärkeää löytää keinoja, joilla seurat pystyvät parantamaan omaa ympäristövastuullisuuden tilaa käyttämättä siihen lisäresursseja. Tutkielma osoitti, että saatavilla olevia ilmastolaskureita

pystyttäisiin hyödyntämään seurojen hiilijalanjäljen mittaamisessa tulevaisuudessa, jos seurojen dokumentointi paranee. Mitä tarkempia tietoja seuran hiilijalanjälkeen vaikuttavista tekijöistä laskuriin pystytään syöttämään, sitä tarkempaa dataa hiilijalanjäljen koosta pystytään saamaan. Nykyisellään dokumentoinnin hataruuden vuoksi hiilijalanjäljen suuruudet olisivat hyvinkin epävarmoja.

Toimenpide-ehdotukseni SPL:lle seurojen ympäristövastuullisuuden kehittämiseksi on ympäristökoulutusten tarjoaminen. Ympäristökoulutuksessa tulisi painottaa ympäristöasioiden huomioimisen tuomia hyötyjä organisaatioille. Oman näkemykseni sekä kyselyssä ilmi tulleiden vastausten perusteella ympäristövastuullisuus pitäisi sisällyttää myös Palloliiton laatujärjestelmän kriteeristöön, jolloin SPL voisi tukea seurojen toimintaa keskitetysti yhden väylän kautta. Näin laatujärjestelmään kuuluvat seurat saisivat ympäristökoulutusta, tukea ympäristöstrategian luomiseen, työkaluja hiilijalanjäljen laskentaan sekä mahdollisuuden saada seuratukea ympäristövastuullisen toiminnan kehittämiseen. Rahallinen seuratuki olisi resurssien puutteen valossa hyvin merkittävä tekijä, jotta ympäristövastuullista toimintaa voitaisiin kehittää. Kriteeristö loisi myös seuroille painetta parantaa ympäristövastuullisuuttaan.

Seuroille pidän tärkeänä tarkempaa dokumentointia suurimmille päästölähteille. Erityisesti on syytä keskittyä harjoitus- ja kotipelimatkustuksesta syntyvien kilometrien seuraamiseen sekä hankintojen tarkempaan dokumentointiin, joiden säännölliseen seurantaan tulisi määrittää joukkuekohtaisesti vastuuhenkilö. Esitän joukkueille myös vaihtoehtoisten matkustustapojen suosimista sekä varusteiden kierrätystä, mikä samalla edesauttaa harrastemaksujen hinnan pysymistä kohtuullisena. Lisäksi alleviivaan myös kampanjoinnin tärkeyttä vaihtoehtoisten matkustustapojen esille tuomisesta. Kampanjoinnin tulisi keskittyä erityisesti seurojen tapahtumiin kulkemisesta syntyvän hiilijalanjäljen pienentämiseksi. Myös aikaisemmin mainitun julkisen liikenteen hyödyntäminen vieraspelimatkustuksen osalta olisi mielenkiintoista toteuttaa laajemminkin.

Samanlaisia huomioita tähän tutkielmaan verrattuna löytyy esimerkiksi LaLigan oppaassa. Siinä se ohjeistaa seuroja strategiisiin muutoksiin ympäristöhallinnon osalta sekä henkilön asettamista vastaamaan seuran ympäristönsuojelun tasosta, minkä he määrittelevät polttoaineen kulutuksen sekä energiankulutuksen mittaamiseksi ja seuraamiseksi. Lisäksi he pitävät tärkeänä kampanjointia, jolla lisätään tietoisuutta joukkoliikenteen tärkeydestä. Tämän lisäksi he tarjoavat oppaassaan työkalun energiankulutuksen ja suorien sekä epäsuorien GHG-päästöjen mittaamiseksi ja pienentämiseksi (LaLiga 2022).

Urheiluseurojen toiminta vertautuu eri lajien sisällä hyvin keskenään. Ainoastaan lajeissa, kuten jääkiekossa, joissa pelikauden ottelumäärät ovat suurempia, vieraspelimatkustamisen osuus tulee korostumaan tätä tutkielmaa enemmän. Tutkielman tulokset ja johtopäätökset ovat siis hyödynnettävissä ei pelkästään Palloliiton ja jalkapalloseurojen strategiassa vaan ne sopivat myös muiden lajiliittojen ja seurojen käyttöön.

KIITOKSET

Haluan kiittää ensimmäiseksi ohjaajaani tutkijatohtori Jyri Paasosta jälleen kerran mahtavasta ohjauksesta. Sinusta on ollut suuri apu opintojeni varrella! Kiitos myös toiselle ohjaajalleni professori Tuula Tuhkaselle. Kiitän myös Suomen Palloliittoa hienosta aiheesta, jonka parissa oli erittäin motivoivaa työskennellä. Lisäksi haluan kiittää yhteyshenkilöäni Suomen Palloliiton itäisen alueen aluepäällikköä Janne Pieviläistä, jonka kanssa yhteistyö oli sujuvaa ja näin ollen graduni tavoitteiden ymmärtäminen ja asettaminen oli vaivatonta.

Jyväskylässä 21.1.2024

Antti Voutilainen

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- Aladin S. & Suomela A. 2023. Ympäristövastuun edistämisen malli pienille yrityksille. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/791775/Aladin_Suome_la.pdf?sequence=2&isAllowed=y (luettu 23.9.2023)
- Alapappila A 2023. Liikunnan terveystaivaikutuksia. <https://sydan.fi/fakta/liikunnan-terveysvaikutukset/> (luettu 3.1.2024)
- Blumrodt J., Desbordes M. & Bodin D. 2013. Professional football clubs and corporate social responsibility. *Sport* 3, 205-225, saatavissa DOI:10.1108/SBM-04-2011-0050
- Chatham House 2023. What the IPCC report means for global action on 1.5°C. https://www.chathamhouse.org/2023/03/what-ipcc-report-means-global-action?gclid=CjwKCAjw6vviBhB_EiwAQJRoppXO9WuntL8_408d0bL3J7hyv0opl-19IC1H3URDlkZQpeb5_0H2NBoCuigQAvD_BwE (luettu 28.6.2023)
- Collins A. & Flynn A. 2008. Measuring the environmental sustainability of a major sporting event: A case study of the FA Cup Final. *Tourism Economics*, 14, 751-768.
- Conn D. 2019. Premier League finances: the full club-by-club breakdown and verdict. *The Guardian*, saatavissa <https://www.theguardian.com/football/2019/may/22/premier-league-finances-club-guide-2017-18-accounts-manchester-united-city>
- Daddi T., Gionfriddo G., Iraldo F., Pretner, G., Puccetti R. & O. U. R. Khan 2020. *The environmental awareness and behaviour of professional football supporters: an empirical survey*. LIFE TACKLE. European Commission, 09/2020, saatavissa https://lifetackle.eu/assets/files/LIFE_TACKLE_Report_on_supporters_survey.pdf
- Djaballah M. 2017. Corporate social responsibility in sport. Teoksessa Wagner U., Storm R.K., Nielsen K. & Agergaard S. (toim.). 2017. *When sport meets business: capabilities, challenges, critiques*. SAGE Publications Ltd, Lontoo, 141-149.
- Dubois C.L.Z. & Dubois D.A. 2012. Strategic HRM as social design for environmental sustainability in organization. *Human Resource Management* 51: 799-826. DOI:10.1002/hrm.21504
- Dufasne G. 2022. Poor tackling: Yellow card for 2022 FIFA World Cup's carbon neutrality claim - Updated. <https://carbonmarketwatch.org/publications/poor-tackling-yellow-card-for-2022-fifa-world-cups-carbon-neutrality-claim/> (luettu 10.3.2023)
- Eizenberg E. & Jabareen Y. 2017. Social Sustainability: A New Conceptual Framework. *Sustainability* 9: 1-16, saatavissa <https://www.mdpi.com/2071-1050/9/1/68/pdf>

- Ekokompassi 2023. Yritys.
https://ekokompassi.fi/yritys/?_gl=1*1hjhnvw*_up*MQ..&gclid=CjwKC AiA3aeqBhBzEiwAxFiOBo-fTVqgDvwaV6YZAebuIEbFuqKZZQVXpk3-IST5b-sYIfDkYM7SFRoCd3sQAvD_BwE (luettu 3.3.2023)
- Euroopan unionin neuvosto 2022. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma.
<https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/green-deal/> (luettu 27.6.2023)
- FC Honka ry. 2023. Ympäristö ja ilmasto.
<https://fchonka.fi/seura/vastuullisuus/ymparisto-ja-ilmasto/> (luettu 11.1.2024)
- Fetchko M.J., Roy D.P. & Clow K.E. 2013. *Sports marketing*. Pearson, Boston.
- FIFA 2016. *2018 FIFA World Cup. Greenhouse gas accounting report*. Zurich, October 2016, saatavissa <https://resources.fifa.com/image/upload/greenhouse-gas-accountingreport.pdf?cloudid=bs36nsonccbtf5v7ppu>
- FIFA 2020. *10 years of carbon management at FIFA. IF Sustainability Project*. International Olympic Committee, saatavissa https://stillmedab.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/IOC/What-We-Do/celebrate-olympic-games/Sustainability/Case-Studies/2020/10-years-of-carbon-management-at-fifa.pdf#_ga=2.115284167.1754115461.1610703249-242085580.1606558684
- FIFA 2023. About FIFA. <https://www.fifa.com/about-fifa/organisation> (luettu 10.3.2023)
- Foundation myclimate 2022. These are the climate targets of the Bundesliga clubs.
<https://de.myclimate.org/en/information/news-press/news/newsdetail/these-are-the-climate-targets-of-the-bundesliga-clubs/> (luettu 4.3.2023)
- Green Building Council Finland 2023. Ympäristöluokitukset.
<https://figbc.fi/ymparistoluokitukset> (luettu 10.1.2024)
- Green carbon 2023. Päästöjen laskenta.
<https://greencarbon.fi/paastojenlaskenta/> (luettu 15.9.2023)
- Greenhouse gas protocol 2013. Required Greenhouse Gases in Inventories.
https://ghgprotocol.org/sites/default/files/standards_supporting/Required%20gases%20and%20GWP%20values.pdf (luettu 13.3.2023)
- Green Sports Alliance 2020. About the Green Sport Alliance.
<http://greensportsalliance.org/about/> (luettu 11.3.2023)
- Gunnarsson L, Nyqvist J, Thapper C. 2017. State of the art of Energy Performance Certification in EU sport buildings. https://build-up.ec.europa.eu/sites/default/files/content/State_of_the_art_of_EPC_sport_buildings_Publishable%20Report.pdf (luettu 10.1.2024)
- Haidar A., Ranjit N., Archer N. & Hoelscher D.M. 2019. Parental and peer social support is associated with healthier physical activity behaviors in adolescents: a cross-sectional analysis of Texas School Physical Activity and Nutrition (TX SPAN) data. *BMC Public Health* 19: 640. DOI: 10.1186/s12889-019-7001

- Halme M. 2004. Kohti ympäristömyönteisempää organisaatiokulttuuria. Teoksessa E. Heiskanen (toim.) *Ympäristö ja liiketoiminta*. Gaudeamus/Yliopistokustannus University Press Finland, Helsinki, 150-156.
- Harisalo, R. 2008. *Organisaatioteoriat*. Tampere University Press, Tampere.
- Harmaala M.-M. & Jallinoja N. 2012. *Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta*. Sanoma Pro, Helsinki.
- Harter J. K., Schmidt F. L., Asplund J. W., Killham E. A. & Agrawal, S. 2010. *Causal impact of employee work perceptions on the bottom line of organizations*. *Perspectives on Psychological Science* 5:4, 378-389, saatavissa https://www.researchgate.net/publication/228079740_Causal_Impact_of_Employee_Work_Perceptions_on_the_Bottom_Line_of_Organizations
- Helen 2018. Miten vähennän päästöjäni, että sillä on oikeasti merkitystä. <https://www.helen.fi/blogi/2018/paastotpienemmiksi> (luettu 10.3.2023)
- Helsinki Business College, Etelä-Savon ammattiopisto, Ammattiopisto Tavastia, Lapin koulutuskeskus REDU, Svenska framtidskolan i Helsingforsregionen Ab, Tampereen seudun ammattiopisto TREDU & Turun ammattiopistosäätiö 2021. Kestävän kehityksen digitaalinen oppimateriaali -hanke. <https://keke.bc.fi/Kestava-kehitys/suomi/ekologinen/> (luettu 18.2.2023)
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15. uudistettu painos. Kariston kirjapaino Oy, Hämeenlinna.
- Hämäläinen R. 2020. GHG-protokollan mukainen kasvihuonekaasupäästölaskenta infrahankkeelle, Case: Viinijärven ylikulkusilta. Savonia-ammattikorkeakoulu, Ympäristötekniikan tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/340108/ONT_H%c3%a4m%c3%a4l%c3%a4inen_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y (luettu 9.3.2023)
- HJK 2022. HJK hyvittää jälleen kotiotteluidensa päästöt - hiilijalanjälki pienenee vuosi vuodelta. <https://www.hjk.fi/artikkelit/miehet/hjk-hyvittaa-jalleen-kotiotteluidensa-paastot-hiilijalanjalki-pienenee-vuosi-vuodelta/> (luettu 7.3.2023)
- HSY 2021. Helsingin seudun ympäristöpalvelut jäteraportti. <https://www.hsy.fi/jateraportti> (luettu 7.3.2023)
- IPCC 2022. Sixth assessment report chapter 13, 1824-1827, 1839 https://report.ipcc.ch/ar6/wg2/IPCC_AR6_WGII_FullReport.pdf (luettu 28.8.2023)
- Ilmasto-opas.fi 2023a. Kasvihuoneilmiö ja ilmakehän koostumus. <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/kasvihuoneilmio-ja-ilmakehan-koostumus> (luettu 27.6.2023)
- Ilmasto-opas.fi 2023b. Kasvihuonekaasut lämmittävät. <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/kasvihuonekaasut-lammittavat> (luettu 27.6.2023)
- Ilmasto-opas.fi 2023c. Ilmastonmuutos ilmiönä. <https://www.ilmasto-opas.fi/ilmastonmuutos-ilmiona> (luettu 27.6.2023)

- Ilmasto.org 2020. Kansainvälinen ilmastopolitiikka. <http://ilmasto.org/ilmastonmuutos/ilmastopolitiikka/kansainvalinen-ilmastopolitiikka.html> (luettu 29.6.2023)
- Inoue Y. & Kent A. 2012. *Sport teams as promoters of pro-environmental behavior: An empirical study*. Journal of Sport Management, 26, 417-432.
- Jacobson B. 2003. *The social psychology of the creation of a sports fan identity: A theoretical review of the literature*. Athletic Insight 5:2, 1-14.
- Jarenko K. & Martela F. 2014. *Sisäinen motivaatio - Tulevaisuuden työssä tuottavuus ja innostus kohtaavat*. Tulevaisuusvaliokunta, Helsinki.
- Joutsenvirta M., Halme M., Jalas M. & Mäkinen J. 2013. *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa*. Gaudeamus, Helsinki University.
- Jenkins H. 2015. The environmental impacts of sport: the case of football. *Human Geography*. Cardiff University, saatavissa : https://www.cardiff.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0008/348659/the-environmental-impacts-of-major-sporting-events-fa-cup.pdf (luettu 28.3.2023)
- Jokinen P. 2001. Ympäristöhallinto poliittisena toimijana. Teoksessa Haila Y. & Jokinen P. (toim.) *Ympäristöpolitiikka*. 2. painos. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 86-88.
- Juutinen S. & Steiner M. 2010. *Strateginen yritysvastuu*. WSOYpro, Helsinki.
- Kallio T. J. 2001. Moderni ympäristöjohtaminen: Historia, käsite ja organisatorinen kenttä. Turun kauppakorkeakoulu, Turku.
- Kaskinen T., Kuittinen O., Neuvonen A., Ritola M., Hämäläinen M., Nuutinen J., Tarvainen A. & Lahtinen V. 2013. Kolme kestävän kehityksen polkua yrityksen menestykseen. <https://www.sitra.fi/artikkelit/kolme-kestavan-kehityksen-polkua-yrityksen-menestykseen/> (luettu 27.2.2023)
- Kinnunen A. 2022. Nuorten koulumatkojen ja pyöräilyn edistäminen Lahdessa. Diplomityö, 28. <https://www.lahti.fi/tiedostot/diplomityo-nuorten-koulumatkojen-kavelyn-ja-pyorailyn-edistaminen-lahdessa/> (luettu 29.10.2023)
- LaLiga 2019. The five keys to sustainability in professional football. <https://www.laliga.com/en-GB/news/the-five-keys-to-sustainability-in-professional-football> (luettu 6.3.2023)
- LaLiga 2022. Sustainable clubs guide. <https://assets.laliga.com/assets/2022/04/21/originals/35d499c0fa541fbb4ae80433d3a3a884.pdf> (luettu 15.10.2023)
- Lilius M. 2003. *Lajiliittojen mahdollisuudet vaikuttaa urheiluseuran organisaatiomuodon valintaan*. Opetusministeriön julkaisuja 2003:14. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. Edita Prima Oy, Helsinki. URN: ISBN:952-442-377-4
- Lindholm P. 2001. Ympäristönsuojelu yrityksissä. Teoksessa Haila Y. & Jokinen P. (toim.) *Ympäristöpolitiikka*. 2. painos. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 132-134.
- LIPASTO 2017. Lipasto yksikköpäästöt. <http://lipasto.vtt.fi/yksikkopaastot/> (luettu 12.3.2023)

- LIPASTO 2023. LIPASTO - Suomen liikenteen pakokaasupäästöjen ja energiankulutuksen laskentajärjestelmä. <http://lipasto.vtt.fi/> (luettu 12.3.2023)
- Lockwood D. 2021. How green are Premier League clubs? Tottenham top sustainability table. *BBC Sport*, saatavissa <https://www.bbc.com/sport/football/55790760>
- Lämsä A.-M. & Hautala T. 2004. *Organisaatiokäyttämisen perusteet*. Edita, Helsinki.
- Kallionpää E., Rantala J. & Kalenoja H. 2010. *Energiätehokkuus logistiikassa - logistiikan energiatehokkuuden mittaaminen ja parantaminen*. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisu 2010:25. URN:ISBN 978-952-243-169-1
- Kestävä kehitys 2019. Kestävän kehityksen toimintaohjelma. Agenda2030. <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030> (luettu 18.2.2023)
- Kestävä kehitys 2023a. Kestävän kehityksen toimikunta. <https://kestavakehitys.fi/toimikunta> (luettu 19.2.2023)
- Kestävä kehitys 2023b. Suomi, jonka haluamme 2050 - Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoutus. <https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/FINAL+Kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+yhteiskuntasitoutus+20+4+2016.pdf/d2d827e7-033a-4d2b-9239-aed6605a12c4/FINAL+Kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+yhteiskuntasitoutus+20+4+2016.pdf?t=1461841225000> (luettu 19.2.2023)
- Ketola T. 2005. *Vastuullinen liiketoiminta. Sanoista teoiksi*. Edita Prima Oy, Helsinki.
- Kurittu K. 2022. "Tehtäishän me, jos olisi resursseja!" : Yrityksen yhteiskuntavastuu suomalaisessa jalkapallossa. Pro Gradu -tutkielma. https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/13439/gradu_kallekurittu.pdf?sequence=2&isAllowed=y (luettu 18.8.2023)
- Mabon L. 2022. Football and climate change: what do we know, and what is needed for an evidence-informed response? *Climate Policy* 0: 1-15. DOI: 10.1080/14693062.2022.2147895
- Makkonen A. 2022. Liverpoolin taakseen jättänyt supertähti itsevarmana - "Kun minä pelaan, kukaan ei tee Senegalissa töitä." <https://futisfani.com/2022/07/01/liverpoolin-taakseen-jattanyt-supertahti-itsevarmana-kun-mina-pelaan-kukaan-ei-tee-senegalissa-toita/> (luettu 3.1.2024)
- Mallen C., Stevens J. & Adams L. 2011. *A content analysis of environmental sustainability research in a sport-related journal sample*. *Journal of sport management* 25, 240-256.
- Manchester City Council 2023. Zero Carbon Manchester. https://www.manchester.gov.uk/info/500002/council_policies_and_strategies/3833/zero-carbon_manchester (luettu 10.3.2023)
- Matikainen E. 2022. Muovisola Oy:n hiilijalanjälki. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/744915/Matikainen_E_mmi.pdf?sequence=2 (luettu 10.3.2023)

- McCullough B. & Kellison T. 2017. *Routledge Handbook of Sport and the Environment*. Routledge, New York.
- McCullough B., Kellison T. & Melton N. 2022. *The Routledge Handbook of Sport and Sustainable Development*. Routledge, New York.
- Miettinen V. 2019. *Kestävä kehitys onnistuu poikkihallinnollisesti: kuntien ympäristötyö aktiivista mutta myös hajallaan*. Kuntalehti, saatavissa <https://kuntalehti.fi/uutiset/tekniikka/kestava-kehitys-onnistuu-poikkihallinnollisesti-kuntienymparistotyo-aktiivista-mutta-myo-hajallaan/> (luettu 10.3.2023)
- Minilex 2023. Mitä on hyvä hallintotapa. <https://www.minilex.fi/a/mita-on-hyva-hallintotapa> (luettu 5.1.2023)
- Mylläri H. 2014. Kokemuksia "sosiaalifudiksen" vaikutuksesta hyvinvointiin – FC Askel. Opinnäytetyö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201404285158> (luettu 3.1.2024)
- NASA 2023a. How Do We Know Climate Change Is Real? <https://climate.nasa.gov/evidence/> (luettu 27.6.2023)
- NASA 2023b. Global warming vs climate change. <https://climate.nasa.gov/resources/global-warming-vs-climate-change/> (luettu 27.6.2023)
- Northouse P.G. 2010. *Leadership: Theory and Practice*. SAGE, Thousand Oaks.
- Oittinen A. 2000. Miten liikunta ja urheilu näkyvät ympäristökeskustelussa? Teoksessa: *Haasteena huomisen hyvinvointi. Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu II Tutkimuskatsaus*. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124. LIKES-tutkimuskeskus. Helsinki, 309-310, 321.
- Ollikainen M. & Pohjola M. 2013. *Taloukavu ja kestävä kehitys*. Suomalaisen tiedeakatemian kannanottoja 2013:4, 5-9. URN: ISBN 978-951-41-1105-1
- Ollikainen M. 2019. "Ilmastonmuutos ja ilmastopolitiikka liikkumisen ja liikunnan näkökulmasta" Esitys Liikuntatieteen päivillä 28.9.2019. <https://www.lts.fi/tutkittua-sovellettua/tutkittua/ilmastonmuutos-ja-liikunta/markku-ollikainen.html> (luettu 10.3.2023)
- OK 2020. Urheillaan ihmisiksi – Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/02/ee3bcc3b-urheiluyhteison-vastuullisuusohjelma-2020-2024.pdf> (luettu 10.3.2023)
- OKM 2017. *Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus mieleiseen harrastukseen*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:19. URN: ISBN 978-952-263-465-8
- OKM 2020. Liikuntaa edistävät järjestöt. <http://minedu.fi/liikuntajarjestot> (luettu 16.9.2023)
- Palloliitto 2007. *Jalkapallo kasvussa Suomessa ja maailmalla*. <https://uutisarkisto.palloliitto.fi/jalkapallo-kasvussa-suomessa-ja-maailmalla> (luettu 8.3.2023)
- Palloliitto 2020a. *Missio, visio ja strategia*. <https://www.palloliitto.fi/palloliitto/missio-visio-ja-strategia> (luettu 8.3.2023)

- Palloliitto 2020b. Suomalaisen jalkapallon ja futsalin toimintasuunnitelma 2020. <https://www-assets.palloliitto.fi/62562/1648727696-suomen-palloliiton-toimintasuunnitelma-2020.pdf> (luettu 8.3.2023)
- Palloliitto 2020c. Palloliitto työnantajana. <https://www.palloliitto.fi/palloliitto/palloliitto-tyonantajana/> (luettu 8.3.2023)
- Palloliitto 2021. Palloliiton SROI. <https://www.palloliitto.fi/palloliitto/palloliiton-sroi/> (luettu 13.9.2023)
- Palloliitto 2022. Ympäristövastuu. <https://www.palloliitto.fi/palloliitto/vastuullisuus/ymparistovastuu/> (luettu 8.3.2023)
- Palloliitto 2023a. Laatu järjestelmä. <https://laatujaarjestelma.palloliitto.fi/> (luettu 12.1.2024)
- Palloliitto 2023b. Laatu järjestelmä ja kehitysohjelmat. <https://www.palloliitto.fi/seurakehitys/seurojen-laatujaarjestelma-ja-kehitysohjelmat/> (luettu 8.3.2023)
- Palloliitto 2023c. Tiedotteet | Suomen Palloliitto. <https://www.stinfo.fi/uutishuone/suomen-palloliitto/r?publisherId=69819199> (luettu 11.4.2023)
- Pesonen H., Hämäläinen K. & Teittinen O. 2005. *Ympäristöjärjestelmän rakentaminen*. Talentum, Helsinki.
- Posio S. 2021. Ympäristöhallinta osana Suomen Palloliiton organisaatiokulttuuria. Pro Gradu-tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/74424> (luettu 27.3.2023)
- RakentajaPro 2022. Mitkä ovat rakentamisen sertifiikatit rakennushankkeille? <https://rakentaja.pro/artikkelit/mitk%C3%A4-ovat-rakentamisen-sertifikaatit-rakennushankkeille/> (luettu 10.1.2024)
- Ribeiro J., Branco M.C. & Ribeiro J.A. 2019. The corporatisation of football and CSR reporting by professional football clubs in Europe. *IJMS* 20: 242–257, saatavissa <https://doi.org/10.1108/IJMS-05-2017-0039>
- Reliefweb 2015. Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty. https://reliefweb.int/report/world/shock-waves-managing-impacts-climate-change-poverty-enfrsp-0?gclid=Cj0KCQjwsIejBhDOARIsANYqkD3ocbXp2jcZLQXBnbD2mMdQykUghFvqP%20szGyzgK5Q8cOdIHtlNfxnoaAsfsEALw_wcB (luettu 28.6.2023)
- Rohweder L. 2004. *Yritysvastuu. Kestävää kehitystä organisaatiotasolla*. WS Bookwell Oy, Porvoo.
- Roiha U., Järvelin A.-M. & Haila K. 2022. *Kestävä kehitys valtion liikuntaa ja urheilua edistävissä toimenpiteissä*. Valtioneuvoston julkaisu 2022:1. URN:ISBN:978-952-263-411-5
- Ruohotie P. 1998. *Motivaatio, tahto ja oppiminen*. Edita, Helsinki.

- Ryan R. M. & Deci E. L. 2008. Self-determination theory and the role of basic psychological needs in personality and the organization of behavior. Teoksessa John O. P., Robins R. W. & Pervin L. A. (toim.) *Handbook of personality: Theory and research*, 702-717. The Guilford Press.
- Salminen A. 2002. *Hallintotiede: Organisaatioiden hallinnolliset perusteet*. Edita, Helsinki.
- Sandqvist J. 2022. Forest Green: Vihreä, vastuullinen ja vegaaninen jalkapalloseura. Avec. <https://www.avecmedia.fi/bisnes/forest-green-maailman-vihrein-jalkapalloseura/> (luettu 11.3.2023)
- Sharma S. 2023. What is the Carbon Footprint of Sport? <https://carbonliteracy.com/what-is-the-carbon-footprint-of-sport/> (luettu 10.3.2023)
- Shvili J. 2020. The Most Popular Sports In The World. <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-most-popular-sports-in-the-world.html#:~:text=Football%2C%20better%20known%20as%20soccer,following%2> (luettu 1.3.2023)
- Siivonen K. 2019. Ei kestävä kehitystä ilman kulttuuria - miksi niin? <https://blogit.utu.fi/utu/2019/02/22/ei-kestavaa-kehitysta-ilman-kulttuuria-miksi-niin/> (luettu 30.6.2023)
- Simula M. & Levula E. 2017. *Askelmerkit kohti ekologisesti kestävää liikuntakulttuuria*. Seminaariraportti. Kohti ekologisesti kestävää liikuntakulttuuria (Kekli) - tutkimushanke, Jyväskylän yliopisto. Ekokompassitapahtuma-hanke, Suomen Olympiakomitea 2017, saatavissa https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2016/12/askelmerkit-kohti-ekologisesti-kestavaa-liikuntakulttuuria_seminaari-raportti-2017.pdf (luettu 25.2.2023)
- Simula M. 2018. Urheilun ympäristövastuuverkostosta uusi mahdollisuusrakenne? <https://www.sirene.fi/blog/urheilun-ymparistovastuuverkostosta-uusi-mahdollisuusrakenne/> (luettu 17.2.2023)
- Simula M. & Oja S. 2019. Liikuntakulttuuri ei pääse pakoon ympäristöpolitiikkaa. <https://www.lts.fi/liikunta-tiede/artikkelit/liikuntakulttuuri-ei-paase-karkuun-ymparistopolitiikkaa.html> (luettu 17.2.2023)
- Sjöstedt T. 2018. Mitä nämä käsitteet tarkoittavat? <https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-nama-kasitteet-tarchoittavat/> (luettu 22.2.2023)
- Suomen Olympiakomitea 2023. Jäsenet. <https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/suomen-olympiakomitea-ry/jasenet/> (luettu 2.3.2023)
- Suomen Perustuslaki 11.6.1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. 2018. ISO 14001:2015, saatavissa <https://sfs.fi/standardeista/tutustu-standardeihin/suosittu-standardit/iso-14000-ymparistojohtamisen-standardisarja/>

- Suomen tekstiili & muoti 2021a. Ympäristö & Ilmasto. <https://www.stjm.fi/palvelut-ja-tietoa-yrityksille/vastuullisuuspalvelut/ymparistovastuu/> (luettu 10.3.2023)
- Suomen tekstiili & muoti 2021b. Noin puolet suomalaisen tekstiili- ja muotialan ilmastopäästöistä voitaisiin välttää tuplaamalla tuotteiden käyttöikä. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/69927235/noin-puolet-suomalaisen-tekstiili-ja-muotialan-ilmastopaastoista-voitaisiin-valttaa-tuplaamalla-tuotteiden-kayttoika?publisherId=29646195> (luettu 14.10.2023)
- Suomen YK-liitto 2021. Kestävä kehitys. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys> (luettu 19.2.2023)
- Suomen ympäristökeskus 2022. EMAS-järjestelmä ja sen toteuttaminen. <https://www.ymparisto.fi/fi/kestava-kierto-ja-biotalous/kestava-tuotanto/ymparistojarjestelmat-ja-johtaminen/emas-jarjestelma-ja-sen-toteuttaminen> (luettu 11.4.2023)
- SurveyMonkey 2023. Kyselytutkimuksen otoskoko. <https://fi.surveymonkey.com/mp/sample-size/> (luettu 22.9.2023)
- Sustainable Development Goals Knowledge Platform 2022. Agenda 21. <https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21> (luettu 29.6)
- Sydänliitto 2023. Ilmastonmuutoksen vaikutukset sydänpotilaisiin. <https://sydan.fi/fakta/ilmastonmuutoksen-vaikutukset-sydanpotilaisiin/> (luettu 27.6.2023)
- Thiele L.P. 2016. *Sustainability*. Polity, Cambridge, UK.
- Tiihonen A. & Keskinen L. 2016. *Piireistä verkkoihin – urheilun tekijät äänessä. Urheilujärjestötoiminnan muutosprosessien vaikutukset käytäntöihin*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:31. URN: ISBN:978-952-263-421-4
- Toivanen T. P. 2013. *Kestävä kasvatusta - kulttuuria etsimässä*. Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisuja 6, 15-16, saatavissa https://kulttuuriperintokasvatus.fi/wp-content/uploads/2015/04/Kestava_kasvatus.pdf
- Tradeka 2023. Ilmainen hiilijalanjälkilaskuri – työkalu hankkeille ja järjestöille. <https://www.tradeka.fi/blogi/ilmainen-hiilijalanjalkilaskuri-hankkeille-ja-jarjestoille> (luettu 18.3.2023)
- Tuominen K. & Moisio J. 2015. *Luotettavaa ympäristönhallintaa ISO 14001:2015*. Benchmarking, Helsinki.
- UEFA 2021. Our strategy, policies & targets | Inside UEFA. <https://www.uefa.com/insideuefa/sustainability/strategy/> (luettu 21.2.2023)
- UNFCCC 2023a. Participants in the Sports for Climate Action Framework. <https://unfccc.int/climate-action/sectoral-engagement/sports-for-climate-action/participants-in-the-sports-for-climate-action-framework#Sports-for-Climate-Action-Signatories-on-the-Race-to-Zero> (luettu 7.3.2023)

- UNFCCC 2023b. Sports for climate action framework. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Sports_for_Climate_Action_Declaration_and_Framework.pdf (luettu 7.3.2023)
- United Nations 2015. Transforming our world : the 2030 Agenda for Sustainable Development : draft resolution referred to the United Nations summit for the adoption of the post-2015 development agenda by the General Assembly at its 69th session, saatavissa <https://digitallibrary.un.org/record/803352> (luettu 18.2.2023)
- United Nations 2023a. Sports for climate action. <https://unfccc.int/climate-action/sectoral-engagement/sports-for-climate-action> (19.2.2023)
- United Nations 2023b. The Paris Agreement. <https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement> (luettu 28.6.2023)
- United Nations 2023c. The Paris Agreement. What is the Paris Agreement. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement> (luettu 28.6.2023)
- UseLess Company Oy 2022. Osuuskunta Tradeka Hanketoiminnan Ilmastolaskuri. Taustaoletukset. https://www.tradeka.fi/sites/default/files/2022-10/tradeka_hanketoiminnan_ilmastolaskuri_oletukset.pdf (27.3.2023)
- Valtioneuvosto 2021a. Agenda 2030 - kestävän kehityksen tavoitteet <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet> (luettu 18.2.2023)
- Valtioneuvosto 2021b. Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda 2030. <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030> (luettu 18.2.2023)
- VR 2021. Tulevaisuus liikkuu raiteilla - ilmastoystävällinen juna vähentää koko Suomen päästöjä. <https://www.vrgroup.fi/fi/vrgroup/uutiset/tulevaisuus-liikkuu-raiteilla-ilmastoystavallinen-juna-vahentaa-koko-suomen-paastoja-020920211012/> (luettu 12.10.2023)
- Webropol 2020. Tuotteemme. <https://webropol.fi/tuotteemme/> (luettu 27.3.2023)
- WRI & World Business Council for Sustainable Development 2004. The Greenhouse Gas Protocol - A Corporate Accounting and Reporting Standard. <https://ghgprotocol.org/corporate-standard> (luettu 10.3.2023)
- Ympäristöministeriö 2011. Suomen kestävän kehityksen toimikunnan työ. Taustamuistio. <https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2402625/Suomen%20kest%C3%A4v%C3%A4n%20kehityksen%20toimikunnan%20ty%C3%B6,%20taustamuistio.pdf/18f673cf-b492-41d0-8adb-44b18a90e0b8> (luettu 19.2.2023)
- Ympäristöministeriö 2013. Ympäristöhallinnon ohjauksen ja kehittämisen vahvistaminen. Työryhmän ehdotus. Ympäristöministeriön raportteja 2013:20. URN:ISBN:978-952-11-4200-0

Ympäristöministeriö 2020. Strategia 2030 - Parempi ympäristö tuleville sukupolville. <https://ym.fi/documents/1410903/132424356/YM-strategia-2035-0509-FI.pdf/50b5e9e7-fa3a-bce5-7559-d59fe840291d/YM-strategia-2035-0509-FI.pdf?t=1662373012732> (luettu 19.2.2023)

Åberg L. 1997. *Viestinnän strategiat*. WSOY, Juva.

LIITE 1 KYSELYLOMAKE

Vastuullisuus suomalaisessa jalkapallossa

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Tämä kysely on osa Pro gradu-tutkielmaa, jonka toimeksiantajana toimii Suomen Palloliitto. Tutkielman tavoitteena on auttaa Palloliittoa kehittämään ympäristövastuullisuuden ohjausta jäsenseuroille. Tällä kyselyllä kerätään mielipiteitä ja näkemyksiä nykyisistä käytännöistä, haasteista ja mahdollisuuksista ympäristövastuullisuuteen liittyen. Pyydämme teitä vastaamaan kyselyyn. Kysely vie aikaa n. 10 minuuttia. Vastaajien tietoja käsitellään luottamuksellisesti.

1. Kuinka monta vuotta laatujärjestelmä on ollut teillä käytössä? *

2. Millä laatujärjestelmän tasolla olette? *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

3. Mitkä ovat teille tärkeimmät syyt ympäristövastuulliseen toimintaan? Voitte valita kolme seuraavista vaihtoehdoista. *

- Sidosryhmien odotukset
- Rahoituksen saatavuus
- Seuran maine
- Seuran arvot
- Kilpailutilanne
- Lainsäädännön muuttuminen
- Kustannustehokkuus
-
-
- Jokin muu (määrittele)

4. Tässä on joitain väittämiä vastuullisuudesta. Olkaa hyvä ja valitkaa jokaiseen väittämään sopivin vaihtoehto alla olevasta asteikosta. *

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Olemme toteuttaneet toimenpiteitä ympäristövastuun parantamiseksi. *	☐	☐	☐	☐	☐
Voimme edelleen kehittää ympäristövastuullisuutta toiminnassamme. *	☐	☐	☐	☐	☐
Ympäristönsuojelu ja ilmastonmuutoksen hillintä on tärkeää toiminnassamme. *	☐	☐	☐	☐	☐
Ympäristövastuullisuudella on merkitystä tulevaisuuden menestymisen kannalta. *	☐	☐	☐	☐	☐

5. Alla on muutamia käsitteitä vastuullisuudesta. Olkaa hyvä ja arvioikaa, kuinka hyvin seuraava väite pitää paikkansa.

Tunnen käsitteen ja sen merkityksen erittäin hyvin. *

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Agenda 2030 *	☐	☐	☐	☐	☐
Kiertotalous *	☐	☐	☐	☐	☐
Hiilijalanjälki *	☐	☐	☐	☐	☐
Scope 1,2,3 *	☐	☐	☐	☐	☐
ESG-kriteerit *	☐	☐	☐	☐	☐

6. Millaisilla keinoilla teillä on mahdollisuus parantaa ympäristövastuullisuuttanne?

7. Mitä asioita olette sen osalta jo tehneet?

8. Mitä hyötyjä uskotte ympäristövastuullisuuden tuovan teille tulevaisuudessa?

9. Onko seurassanne nimetty henkilö tai tiimi vastaamaan vastuullisuustoiminnasta?

- Kyllä, meillä on erikseen nimetty henkilö/tiimi vastaamaan vastuullisuustoiminnasta.
- Ei, meillä ei ole nimetty erillistä henkilöä/tiimiä vastaamaan vastuullisuustoiminnasta.
- En osaa sanoa.

10. Mitä seuranne tarvitsee kehittääkseen ympäristövastuullisuuttaan? Olkaa hyvä ja valitkaa sopivin vaihtoehto. *

- Henkilöstön koulutus ja asiantuntija-apu
- Mittariston rakentaminen
- Resurssit
- Verkostoituminen
- Raportointi
- Jotain muuta, mitä?
-

11. Pitäisikö vastuullisuus sisällyttää osaksi Palloliiton laatu järjestelmää? Jos pitäisi, millä tavoin se hyödyttäisi teitä parhaiten?

12. Oletteko halukkaita osallistumaan ilmastolaskurin pilotointiin, joka auttaa selvittämään jalkapalloseuranne suurimmat päästölähteet? Ilmastolaskuriin pääsette tutustumaan osoitteessa: <https://www.tradeka.fi/vastuullisuus/hanketoiminnan-ilmastolaskuri>

Jos olette halukkaita, olkaa hyvä ja jättäkää yhteystietonne alle varattuun ruutuun. *

Kyllä

Ei